

ŽIVOTNI
STANDARD

KAKO ŽIVIŠ, DRUŽE?

● Zna se da veliki broj radnika još ima lični dohodak manji od prosjeka u Republici. Neki od njih bolje rade i više doprinose od kolega koji imaju veći lični dohodak zbog pogodnosti na tržištu. To nije nagrađivanje prema rezultatima rada, već „zidanje“ LD po osnovu raznih poskupljenja

Strana 5.

BANJALUKA, 19. i 20. oktobra 1985.
Broj 4536 Godina XLII Cijena 32 dinara

TRAVO

NEDJELJNI

BIBLIOTEKA "PETAR KOČIĆ"
Moše Pijade 12-a
78000 BANJALUKA

LIST SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA

IZLAZI SVAKOG DANA OSIM NEDJELJE

Praznik Sanskog Mosta

SANSKI MOST, 18. oktobra - Otvaranjem izložbe kućnog cvijeća i rukotvorina danas su ovdje počele prigodne manifestacije kojima će se obilježiti 42-godišnjica oslobođenja Sanskog Mosta. U naredna dva dana praznik komune, 20. oktobar, obilježiće se radno i svečano u svim sredinama.

Jedna od glavnih svečanosti - predaja na redovnu upotrebu rekonstruisane i modernizovane saobraćajnice Bosanska Krupa - Lušci-Palanka, predviđena je za sutra, poslije čega će biti organizovane konjičke, a kasnije, tokom večeri, i noćne atletske trke.

Obilje raznovrsnih manifestacija (društvenih, kulturnih, sportskih) biće takođe u nedjelju.

U ovom broju „Glas“ donosi poseban informativni prilog posvećen 42-godišnjici oslobođenja Sanskog Mosta.

V. D.

INTERVJU
„NEDJELJNOG GLASA“

BRANISLAVA TRIVIĆ, PREDSEDNIK
KONFERENCIJE ZA PITANJA
DRUŠTVENOG POLOŽAJA ŽENA
JUGOSLAVIJE

KRIZA NE POZNAJE POLOVE

Strana 9.

NEOČEKIVANI RASPLET
SLUČAJA ZELENIKOVAC

Politička odgovornost zbog vrela

Strana 6.

O MARIJI SA PRKOSA, DJEVOJCI
KOJA SE NIJE PLAŠILA SMRTI

IZ ŽIVOTA U LEGENDU

● U Prkosima, Stijenjanima, Očljevu i Vrtoču uvijek živi sjećanje na zloslutno brdo Krmanuša i hrabrost bez premca koju je pokazala Marija Buršać, prva žena narodni heroj Jugoslavije, Jurišajčić na bunkere

Strana 7.

SJEĆANJA KOJA NE
BLIJEDE

PRENOSIMO

VEČERNJE NOVOSTI

Ako dobro stojeći roditelji mogu svojoj deci da kupuju radna mesta, zašto oni imućniji ne bi svojim mezimcima kupovali - položaj.

Postavljajući pitanje na ovakav način beogradski studenti su u popularnom radio-pozorištu Radio Beograda 202 - bez mnogo uvijanja rekli šta misle o projektu novog Zakona o ulaganju građana u OOUR, koji dopušta kupovinu radnog mesta. Istovetan stav, ali bez primesa ironije, imali su i članovi Predsedništva SSOJ, kad su pre nekoliko dana na tu temu razgovarali u Splitu.

Predlagač, međutim, ili sluša glas mladih ili ne da ni pet para na ono što oni kažu.

Koji su onda argumenti Saveznog izvršnog veća da i pored velike prašine

što se digla oko ovog zakonskog projekta, nema nameru niti da odustane niti da modifikuje pomenuti Nacr. Prvo, to su evidentne teškoće privrede, koja nije više kadra da sama obezbeđuje sredstva za razvoj, a nova zaduženja su - na svu sreću - isključena. Drugo i pored ohrabrujućih rezultata u oblasti zapošljavanja, nezaposlenost se ne smanjuje. Razlog su na posletku i velika sredstva građana koja leže neiskorišćena na njihovim računima.

Javna je tajna da radno mesto košta „na crno“ negde oko 500 hiljada dinara. To su velike pare koje se slivaju u džepove moćnika. Pa, ako već korupciji

u oblasti zapošljavanja ne može da stane na put, onda bi se to ovim propisom, navodno, isključio i taj novac usmerio u društveni razvoj. I u tome, svakako, ima istine, ali to bi moglo takođe da se postigne osnivanjem novih ugovornih organizacija i još intenzivnijim ulaganjem u malu privredu.

Argument na koji se pozivaju mladije Ustav SFRJ u kome piše - u slobodnoj interpretaciji - da svaki građanin ove zemlje ima pravo na zaposlenje pod istovetnim uslovima. „A ako ovaj propis stupa na snagu, kako smo onda svi jednaki“ - pita se jedan student mašinstva iz Niša - „kad oni čije tate imaju pare mogu da dobiju posao odmah, bez čekanja, pa čak i da biraju“.

Šta ako jednog dana to preraste u praksu da se na konkursima za radno mesto traži novac umesto diplome, pa se za dobru paru dođe i do kakvog rukovodećeg mesta. Ukoliko pomenuti zakonski projekt bude usvojen, takve zloupotrebe se moraju u korenu saseći.

KRAJEM NEDJELJE

Sila protiv logike

Individualni terorizam poslednjih godina poprima u punom smislu te riječi politički karakter, jer su otmice aviona, pa i brodova, pojedinaca ili grupa ljudi, i u nerijetkim slučajevima njihovo ubistvo, podređeni nacionalističkim, ali to će reći političkim ciljevima. Tog karakteru pravilo su sve akcije koje pripadnici raznorodnih palestinskih borbenih grupacija izvode na širem području Bliskog istoka u nastojanju da dokažu svoje postojanje i svoju odlučnost da se bore za suverena nacionalna prava koja su im osporena.

Već decenijama palestinski narod, kako onaj koji je ostao na pradjedovskom tlu, kao i onaj njegov dio koji je pobjegao pred izraelskim terorom, izložen je teškim stradanjima i nipodaštavanjima. Treba podsjetiti da nakon građanskog rata u Palestini 1947. godine bilo je potrebno gotovo dvije decenije da se Palestinci organizuju u borbene grupe i krenu u oružanu borbu, Du tada su živjeli u uvjerenju da se rješenje njihovog problema može naći mirnim putem. Pokazalo se, bila je to velika zabluda.

Stvaranjem borbenih jedinica i njihovim akcijama, Palestinci su izazvali odmazdu u prvom redu Izraela. (Nije naodmet napomena da revolucionarna ideja među palestincima nije bila po volji ni mnogim drugim arapskim režimima) Došlo je do krvave drame u izbjegličkim logorima, čiji su glavni režiseri sjedili u izraelskoj vojnoj komandi. Jezgro palestinske oslobodilačke armije, da bi sačuvalo živu silu i poštedilo neudnuo civilno stanovništvo, povuklo se iz Libana prije nešto više od dvije godine, ali odlučno da nastavi borbu za nacionalnu slobodu. No, kako u tim novim uslovima nije bilo u mogućnosti da se gerilskim akcijama širih razmjera oglašava u svojim nastojanjima i borbi za slobodu, kao taktika izabrani su pojedinačni napadi na neprijateljska uporišta i pojedince. Pri tome mete nisu bili samo Izraelci, nego i njihovi moćni zaštitnici - Amerikanci.

I ovdje sada dolazi do pomalo apsurdne, da nije tragične, situacija. Izrael i njegov moćni zaštitnik SAD, pod parolom borbe protiv terorizma, bar onog čije su karakteristike individualnost u akcijama, pribjegavaju državnom terorizmu koji je još brutalniji i opasniji po živote mnogih ljudi. Najbolja ilustracija ovakvog ponašanja je izraelski napad na palestinski logor u Tunisu, izvršen očito u svesrdnu američku vojnu pomoć. Kroz sve glasnogovornike

svoje moćne propagandne mašinerije Vašington napada kidnaperske akcije palestinskih boraca, ali se ne libi da upotrijebi svoje ratne avione i da isto tako kidnapuje putnički avion egipatske vazduhoplovne kompanije. Ta ista propagandna mašinerija otmice aviona koje izvrše građani zemalja Varšavskog pakta proglašava političkim izbjegličtvom, i one koji bježe proglašava političkim izbjeglicama, bez obzira na to što nerijetko koriste i oružje za ostvarivanje svojih namjera.

Ali se čak ni sam predsjednik SAD Regan ne usteže da u svom obraćanju naciji poruči kako će pregovarača sa otmicarima italijanskog putničkog broda, koji je uspio u svojoj misiji i poštenio živote nedužnih putnika i članova posade, pronaći makar se skrio u mišju rupu i kazniti.

Najnoviji koordinirani izraelsko-američki potezi očito su sračunati da minimiraju sve pokušaje da se pronade mirno rješenje bliskoistočnog problema. Palestinci, a i neke druge arapske zemlje, de facto su prihvatile činjenicu o izraelskom postojanju u regionu i njegovom pravu da tu i ostane. Trebalo je pronaći način samo kako da se to ozakoni i pravno obrazloži. I većina Palestinaca koji već drugu generaciju žive u bijedi izbjeglištva, sve više je sklona da kroz pregovore i mirnim putem ostvari neotuđivo pravo na svoju državu, ako žele da je stvore.

Izraelskim jastrebovima i njihovim istomišljenicima s one strane Atlantika takva promjena u palestinskom ponašanju nimalo ne odgovara. Zvaničnici Vašington želi da iskoristi postojanje nesloge među Palestincima i akcije njihovog militantnog krila da bi spriječio mirno rješenje palestinskog problema, koji u sebi sadrži i elemente regionalne krize u cjelini. A stanje zategnutosti uklapa se u opštu blokovsku strategiju najviših vojnih krugova u Sjedinjenim Državama i njihovih političkih istomišljenika.

Američki i izraelski teroristički postupci i pokušaji da se opravdaju „zaštitom legitimnih interesa“ nisu ništa drugo do svojevrsni državni teror moćnih nad slabijima i to treba otvoreno reći, oni umjesto ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja u međunarodne odnose unose teror pod parolom borbe protiv terora. Do takve apsurdne logike mogu doći zaista samo oni kojim zakon leži u topuzu...

A. OTOVIĆ

„SANITEKS“

NOVA RADNA MJESTA

Radna organizacija „Saniteks“ iz Velike Kladuše, koja zapošljava nešto više od hiljadu i devet stotina radnika, u prvih devet mjeseci ove godine obezbijedila je zaposlenje za 250 mladih radnika. To je znatno više nego u istom prošlogodišnjem periodu.

Očekuje se, ističu u ovom kolektivu, inače

jednom od najznačajnijih proizvođača sanitetskog materijala u zemlji, da će do kraja ove i naredne godine zaposlenost biti u porastu. Ova konstatacija u najvećoj mjeri zasniiva se na otvaranjima novih proizvodnih kapaciteta na području velikokladuške i susjedne bosanskokrupske opštine.

M. P.

„GLAS“ List Socijalističkog saveza radnog naroda

Opštine osnivači: Banjaluka, Bosanska Gradiška, Čelinač, Kotor-Varoš, Laktaši, Prnjavor, Skender-Vakuf, i Srbac.
Izdaje i štampa NIGRO „Glas“ Banjaluka, Ulica AVNOJ-a 93.

Predsjednik Poslovnog odbora NIGRO „Glas“ Edhem Čizmić

Direktor i odgovorni urednik Nebojša Radmanović

Uređuje Redakcijski kolegij: Mirko Kisjan, (banjalučka hronika) Emin Krkić, (popodnevni desk) Tomo Marić, (sport), Miloš Milivoić (Bosanska krajina), Artif Škulica (tehnička redakcija), Sabira Piragić (desk), Nada Pavačić (kultura), Nebojša Radmanović (direktor i odgovorni urednik), Fadil Smajić (hronika), Dragiša Spremo (Nedjeljni Glas).

Novinski savjet lista „Glas“ Ivan Andrić, Nusreta Borić (predsjednik) Edhem Čizmić, Milenko Čerketa, Jovo Kerkez, Radojka Kazmanović, Predrag Lazarević, Oto Marušić, Islam Mebdik, Branko Pivašević, Nebojša Radmanović, Grozda Regodić, Nezađ Trifunović, Franjo Vardić.

Prvi broj „Glasa“ izašao je kao organ NOP-a za Bosansku krajinu u Župici kraj Drvara, 31. jula 1943. godine. Poslije oslobođenja „Glas“ izlazi u Banjaluci kao organ Oblasnog narodnog fronta do juna 1951. Od IX 1953. izlazi kao organ SSRN pod imenom „Banjalučke novine“, a od 29. novembra 1955. pod imenom „Krajiške novine“. Od 13. maja 1963. list ponovo izlazi pod imenom „Glas“. Ukazom Predsjedništva SFRJ od 19. jula 1968. „Glas“ je odlikovan Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zrcicama. Od 8. februara 1983. „Glas“ izlazi kao dnevni list.

ZBOG ČEGA SE ŽARKO KURTINOVIĆ, KVALIFIKOVANI ZIDAR, IZVINJAVAO SVOJOJ PARTIJSKOJ ORGANIZACIJI

Ne znam govoriti, mislim politički

- Ja sam KV-zidar. Moram ustati kad govorim. Nervozan sam. Sve me ovo tišti i boli. Izvinite, ja ne znam govoriti, mislim onako politički, ali valjda ćemo se razumjeti...

Ovako je nedavno na sastanku OOSK u OOUR-u „Građenje“ iz sastava GIK-a „Kozara“ iz Banjaluke govorio Žarko Kurtinović, kvalifikovani zidar. Majstor. U kolektivnu kažu: dobar majstor, zlatne ruke ima.

A govorio majstor Žarko komunistički, otvoreno, ljudski. U prave stvari upirao prstom i riječju. Nijedne „teške“ riječi, poput onih na kojese moše, htjeli ne htjeli, navikli u svakodnevnom žargonu sastanaka. Nije pomenuo ni diferencijaciju, ni prioritete zadatke, deprofesionalizaciju, transformaciju...

Žarko Kurtinović je rekao:

- Govorili smo u radnoj organizaciji da ćemo biti jedna kuća. Sve je naopako urađeno. U poslu nam teško ide, nemamo s čim i nemamo s kim. Danima pričamo, dogovaramo se, donosimo zaključke, hrpa ih ima, ali nema toga u životu. Eto, svi govore o tim SIZ-ovima. Ja ne znam ni koliko ih ima u Banjaluci, ali čini mi se, ako sam dobro shvatio, da ih je previše. Niko nas ne pitaimamoli mi para za SIZ-ove. Svako uzme koliko mu treba, namiri sebi, a nama šta ostane. I onda vele a radnička klasa mora ovladavati dohotkom. Meni nije jasno kako to možemo postići. Ljudi, nas je hiljada u OOUR-u. Nije to mala stvar. Da vam kažem i to: da jasa dva miliona i dvjestotine devadeset tri hiljade dinara (starih), ne mogu izdržavati ženu i dvoje dječice.

Zbog čega se Žarko Kurtinović izvinjavao svojoj partijskoj organizaciji? Otkuda potiče strah da ga njegova Partija neće razumjeti? Pa, Žarko Kurtinović govori jezikom radnika, bez diplomatske ekvilibristike, uljepšavanja, dotjerivanja, zamotavanja. Nije li birokratizacija, koju pojedinci pokušavaju uvesti u Savez komunista na mala vrata, uplašila KV zidara? Nije li i ovo pitanje u tjesnoj vezi sa sve težim ostvarivanjem radničke većine u Savezu komunista.

Nedavno su CK SKJ i CK SK BiH donijeli odluke o političkom informisanju u Savezu komunista. Uzdati se treba da ubuduće radnicima neće biti neugodno da govore. Žarko Kurtinović, a nije usamljen, osjećao se nelagodno kao nezvan gost, a to tako ipak ne bi smjelo biti.

Anton KASIPOVIĆ

U KLJUČKOJ OPŠTINI

ĐACI - PONOVO PJEŠACI?!

Nedavno su delegati Skupštine SIZ-a osnovnog obrazovanja i vaspitanja opštine Ključ, analizirajući trenutne finansijske probleme zajednice, došli do zaključka da ona nije u stanju da obezbijedi sredstva i osigura besplatan prevoz učenicima osnovnih škola u skladu sa zakonskim propisima. Prema ubjedenoj delegata rast izvornih sredstava zajednice nije u stanju da prati porast cijena prevoza u dramskom saobraćaju, a da se to neodrazi i na onako skroman materijalni položaj prosvjetnih radnika, pa je i uslijedio zaključak da se prevoz učenika ne može isfi-

nansirati u posljednja dva mjeseca ove godine. Sa ovim zaključkom upoznati su nadležni opštinski i republički organi, ali su, bar za sada, skromni izgledi da će senešto konkretnije poduzeti.

Neke susjedne zajednice obrazovanja su ovaj teret prenijele na roditelje a izvršni odbor Skupštine opštine Ključ je već po-davno pokrenuo inicijativu da se izmjene zakonske odredbe koje regulišu ova pitanja i to da se besplatan prevoz obezbijedi stvarno siromašnijim učenicima.

G. DAKIĆ

SKUPŠTINA OPŠTINE BANJALUKA

PRIVREDA DRŽI KORAK

● **Stagnacija proizvodnje u ljetnim mjesecima i septembru mora se nadoknaditi do kraja godine**

BANJALUKA, 18. oktobra — U okviru izvještaja o radu Izvršnog odbora opštinske skupštine i organa uprave u vremenu od januara do avgusta ove godine, koji je danas predložen delegatima na zajedničkoj sjednici sva tri vijeća, najviše je prostora posvećeno privrednim kretanjima u komuni. Iz izvještaja se može zaključiti da je IO djelovao kao „štab“ u stalnom zasjedanju, neprekidno prateći industrijsku proizvodnju, finansijske efekte privredivanja, izvoz, uvoz i poduzimao mjere iz svoga djelokruga sračunate na to da se privredna aktivnost u opštini odvijala prema stabilizacijskim ciljevima i planskim zadacima.

Delegati su bez primjedbi prihvatili ovaj izvještaj, pa tako i onaj njegov dio u kojem se analizira stanje u privredi. U prvom polovini godine industrijska proizvodnja povećavana je po stopi od 6,7 posto, što je za 1,7 procenata više u odnosu na planirani rast od pet posto. Međutim, u ljetnim mjesecima, a ta se tendencija nastavila i u septembru, proizvodnja je bilježila laganu stagnaciju i to se mora nadoknaditi u mjesecima do kraja godine. Još nekoliko podataka bitno je za cjelovitiju predstavu o privrednim prilikama, za koje su u ovoj godini karakteristični vrlo otežani i nepovoljni uslovi privredivanja

Tako je u ovom periodu zabilježen rast ukupnog prihoda od 71 posto, utrošena sredstva i dalje rastu po nešto višoj stopi — 74 posto, a dohodak je veći za 62 procenta u odnosu na lanjski polugodišnji period. Prosječni lični dohodak u ovome vremenu porastao je za 64 posto, ali je to u stvari u realnim pokazateljima pad za tri procenta, jer su troškovi života porasli čak za 68 posto.

Posebnu teškoću pricinjavaju i dalje visoki gubici. U prvom dijelu ove godine od 235 osnovnih organizacija u privredi 23 OOUR-a poslovala su s gubicima u ukupnom iznosu od milijardu i 48 miliona dinara. Doduše, nivogubitaka ostao je isti kao i lani za šest mjeseci, ali je to više zabrinjavajuću negoli ohrabrujuću podatak.

Na današnjoj sjednici delegati su informisani i o tekućim pripremama za donošenje dugoročnih i srednjoročnih planskih dokumenata. Ocijenjeno je da se ova aktivnost odvijala prema ranije utvrđenom programu. Prihvaćen je i nacrt odluke o opštenarodnoj odbrani i upućen na javnu raspravu do 20. novembra ove godine. Skupština je, takođe, donijela odluku o dodjeli povelja opštine Banjaluka zaslužnim građanima i kolektivima. Jedan broj ovih priznanja, koja se dodjeljuju povodom 40 godina pobjede nad fašizmom, već je uručen dobitnicima povodom proteklih praznika, a ostali će povelje primiti za Dan državnosti BiH i Dan Republike.

Skupština je prihvatila i Samoupravni sporazum o finansiranju djelatnosti Arhiva Bosanske krajine.

Z. J.

IZVRŠNI ODBOR SO BANJALUKA O IZGRADNJI MEDICINSKOG CENTRA NA PAPRIKOVČU

ZASUKATI RUKAVE

● **Ukoliko se do decembra ne završi planirani dio posla, predložite se Skupštini opštine utvrđivanje odgovornosti za propuste**

BANJALUKA, 18. oktobra — Ukoliko se do decembra ne obavi planirani posao na izgradnji Kliničko-medicinskog centra predložite se Skupštini opštine utvrđivanje odgovornosti za propuste, rečeno je na današnjoj sjednici Izvršnog odbora Skupštine opštine Banjaluka.

Naglašeno je danas da je nad dovršenjem radova i puštanjem u funkciju upitnik. Dakle, ozbiljno se mora promijeniti odnos prema poslu kako prvog izvođača radova tako i kooperanata. Teškoća ima i sa obezbjeđivanjem cjelokupnih sredstava za dovršetak posla, a investitor mora ugovoriti preostale radove, uraditi projektnu dokumentaciju, a sve to će redovno pratiti štab za koordinaciju.

Očigledno je da i neka nedovoljno raščišćena pitanja iz međusobnih ugovornih obaveza i prava ozbiljno ometaju radove.

Dakle, jasno je da je dosta toga propušteno, da je građevinska sezona na izmaku pa je neophodno zavrnuti rukave i svojski prionuti na posao.

Na današnjoj sjednici bilo je riječi i o kriterijumima za smještaj u barake bespravnih korisnika privremenog smještaja i nekim drugim pitanjima.

A. K.

OBILJEŽAVANJE 42-GODIŠNJICE OSLOBODENJA SANSKOG MOSTA

Put naroda i Armije

● **U okviru obilježavanja 42-godišnjice oslobođenja ovog kraja, danas (subota) pustiće se u promet modernizovani regionalni put Lušci-Palanka — Bosanska Krupa (dionica Čardak-Lušci-Palanka) u dužini od 25 kilometara ● U izgradnji puta — veliki doprinos dala je i naša Armija**

SANSKI MOST, 18. oktobra — Novim radnim pobjedama i drugim svečanostima Sanski Most će u subotu i nedjelju proslaviti svoj 42. rođendan u slobodi. U okviru obilježavanja 20. oktobra — Dana oslobođenja ovog preporođenog podgrmečkog grada, njegovih sela i zaselaka, sutra će biti predat na upotrebu modernizovani regionalni put Lušci-Palanka — Bosanska Krupa (dionica Čardak — Lušci-Palanka) u dužini 25 kilometara. Ovaj svečani čin će, kako se očekuje, obaviti savezni sekretar za narodnu odbranu admiral flote Branko Mamula.

U modernizaciju značajne saobraćajnice koja će povezati ovaj dio Podgrmeča sa ostalim krajiškim mjestima uloženo je više od 700 miliona dinara, a svoj veliki doprinos je dala JNA. Povodom ove radne pobjede naroda i Armije u subotu će se u Jasenici kod Bosanske Krupe, gdje je 7. januara 1943. godine drug Tito izvršio smotru boraca 4. krajiške divizije, održati veliki narodni zbor. Očekuje se da će pred više hiljada radnih ljudi i građana bosanskokrupske i sanske opštine govoriti Petar Dodik, član Predsjedništva SR Bosne i Hercegovine.

U nedjelju će u Sanskom Mostu na svečan način biti otvorena nova sportska dvorana čija je izgradnja koštala 220 miliona dinara. U ovom objektu održaće se svečana sjednica Skupštine opštine i društveno-političkih organizacija, na kojoj će najzaslužnijim pojedincima i kolektivima biti uručene plakete i zahvalnice.

ZI. DURIC

PRIPREME ZA JESENJU SJETVU NA PODRUČJU BOSANSKE KRUPA

Najviše pšenice i raži

BOSANSKA KRUPA, 18. oktobra — Pripreme za ovogodišnju jesenju sjetvu su u punom jeku. Ove jeseni biće na području bosanskokrupske komune zasijano oko 3.550 hektara zemljišta ozimim usjevima, a pretežno pšenicom i raži. Planira se zasijati znatno više površina u odnosu na prošlu godinu.

Poznavaoći prilika kažu da je sve spremno za sjetvu, obezbjeđeno je dovoljno sjemena, umjetnog gnojiva, mehanizacija, ali se još jedino očekuje kiša koja bi pospješila sjetvu.

B. V.

IZVRŠNI ORGANI DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA SRBAČKE OPŠTINE O ZAJMU I SAMODOPRINOSU ZA ZAPOSŁJAVANJE

U akciju bez nepoznanica

● **Sredstva prikupljena zajmom i samodoprinom usmjeravaće se u razvoj onih oblasti koje raspolažu vlastitom sirovinom osnovom, ali za to još nedostaju jasni i konkretni programi**

SRBAC, 18. oktobra — Zajedničkom sjednicom izvršnih organa društveno-političkih organizacija opštine, u Srpcu je započela aktivnost oko raspisivanja zajma, zavedenja samodoprinosa i obezbjeđenja drugih izvora sredstava za zapošljavanje. Izražen je optimizam u pogledu uspjeha ove velike društvene akcije s obzirom na to da su radni ljudi i građani srbačke opštine do sada u bezbroj sličnih prilika ispoljavali solidarnost i spremnost da i po cijenu odricanja daju puni doprinos društveno-ekonomskom razvoju svoje komune i rješavanju zajedničkih problema. Međutim, ako se želi uspjeh ove akcije, neophodno je obezbijediti potpunu informisanost radnih ljudi i građana sa njenim ciljevima. Političku akciju moraju pratiti jasni i konkretni razvojni programi. Radni ljudi i građani moraju se upoznati u šta će sredstva biti uložena, koliko se radnih mjesta na taj način obezbjeđuje itd. Zasad, rečeno je, jasnih i konkretnih programa nema, ali se

zna da će komuna svoj razvoj u narednom srednjoročnom periodu temeljiti na raspoloživim prirodnim potencijalima i vlastitoj sirovinskoj osnovi, što će uz proširenje i racionalno korištenje postojećih kapaciteta otvoriti i najveće mogućnosti za produktivno zapošljavanje. A to su oblast agroindustrijskog kompleksa, rudarstvo, drvoprerađivačka i tekstilna industrija itd.

Računa se da bi se tokom narednog srednjoročja u srbačkoj opštini mogla obezbijediti stopa zapošljavanja od 8 posto što znači da bi se moglo otvoriti oko hiljadu i 500 novih radnih mjesta. Krajem srednjoročnog perioda na području opštine, koja ima oko 23 hiljade stanovnika bilo bi zaposleno oko 5,5 hiljada radnika, a na evidenciji nezaposlenih nalazilo bi se oko 800 umjesto hiljadu 800 radnika koliko ih je do sada.

Z. S.

PREDSJEDNIŠTVO OPŠTINSKOG VIJEĆA SAVEZA SINDIKATA BANJALUKA O IZBORNOJ AKTIVNOSTI

ODLUČNA POLITIČKA AKCIJA

● **U narednom sazivu Opštinsko vijeće Sindikata imaće 79 članova, od kojih bi polovina trebala biti iz neposredne proizvodnje**

BANJALUKA, 18. oktobra — U periodu priprema i provodenja izbora, organizacije i organi Sindikata, sindikalni aktivisti, te članovi Opštinskog vijeća i njegovog Predsjedništva morali bi povesti odlučnu političku akciju i izboriti se za najkvalitetnija rješenja, to jest da se u izvršna tijela sindikalnih organizacija biraju zaista najposposbniji. Ne gubeći iz vida opredjeljenje u oblasti kreiranja kadrovske politike i principe prilikom utvrđivanja strukture kandidata i načina izbora, u ovom izbornom periodu trebalo bi ipak izbjeći ranije prisutnu praksu da ispunjavanje formalnih zahtjeva u pogledu strukture prevagne nad stvarnim kvalitetom. To naravno zahtijeva mnogo veću akciju u smislu praćenja i usmjeravanja izborne aktivnosti na terenu, ali daje i bolje rezultate koji garantuju da će na prava mjesta doći pravi ljudi.

Ovo su samo neki akcenti iz obimne rasprave sa sjednice Predsjedništva Opštinskog vijeća Saveza sindikata prilikom utvrđivanja broja strukture i načina izbora delegata u Opštinsko vijeće za naredni četvorogodišnji period. Rukovođeci se ukupnim brojem članstva u Opštinskoj organizaciji Sindikata i principom da se na svakih osam stotina članova u Vijeće bira po jedan delegat, utvrdeno je da će u sljedećem mandatu vijeće sačinjavati 79 delegata, pa je istovremeno određen i isti broj izbornih jedinica iz kojih će se vršiti izbor delegata. Osim toga, utvrđena je i globalna struktura prema kojoj bi trebalo birati 59 delegata iz privrednih organizacija, a 20 iz vanprivrednih, dok bi polovina ukupnog broja trebalo da bude iz neposredne proizvodnje. Međutim, ovo, kao i okvirno utvrđena nacionalna, polna i starosna struktura trebalo bi da bude samo orijentir, a nikako definitivno opredjeljenje od kojeg se ne može unekoliko odstupiti ako se za to ukaže potreba.

Ovom prilikom sumirani su i rezultati dosadašnje predizborne aktivnosti u osnovnim organizacijama sindikata i konstatovano izvjesno kašnjenje u velikom broju sredina, jer su sasvim rijetki primjeri da su do 15. oktobra održani predizborni sindikalni sastanci, kako je to bilo preavideno u kalendaru izborne aktivnosti.

N.S.F.

KOMPJUTERIZACIJA ZDRAVSTVA I ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

RACIONALNIJA POTROŠNJA LIJEKOVA

Računari u zdravstvu: praktična demonstracija za zdravstvene radnike

BANJALUKA, 18. oktobra — Danas je u Banjaluci, u organizaciji Samoupravne interesne zajednice zdravstvene zaštite, održan seminar o uvođenju računarskih sistema u zdravstvu i zdravstvenom osiguranju. Sa dostignutim stepenom razvoja elektronske obrade podataka i sljedećim korakom — kompjuterskim praćenjem potrošnje lijekova, upoznati su rukovodioci zdravstvenih radnih organizacija i farmaceutskih ustanova sa područja Bosanske krajine.

Obavljene su sve pripreme da se od 1. januara 1986. godine na području ovoga SIZ-a primijeni potpuno kompjuterizirana obrada svih recepata. Ovim potezom računava se s godišnjom uštedom od 20 posto od sredstava koja se utroše za lijekove.

BANJALUKA: AEROZAGADENJE

Prema podacima dobijenim od banjalučkog Instituta zaštite za 17. i 18. oktobar 1985. godine, koncentracija sumpor-dioksida po kubnom metru izmjerena je u Centru 32, Boriku 87, Mejdani 80, Vrbanji 94, Česmi 100 i Delibašinom selu 77 mikrograma. Dozvoljena gornja granica kratkotrajne koncentracije iznosi 500, a dugotrajne 150 mikrograma. Koncentracija čađi po kubnom metru izmjerena je u Centru 18, Boriku 37, Mejdani 33, Vrbanji 26, Česmi 28, Delibašinom selu 30, a dozvoljena gornja granica i kratkotrajne i dugotrajne koncentracije je 150 mikrograma.

U NEKOLIKO GRUPEKSOVIH OOUR-a

Ispunjen godišnji plan

VELIKA KLADUŠA, 18. oktobra — Proizvođači pijeska, sirovog betona i betonskih prefabrikata iz sastava velikokladuškog kombinata „Grupeks“, tokom prve polovine oktobra ostvarili su godišnji plan. Uknjižena realizacija iznosi 590 miliona dinara i za 70 miliona dinara veća je od planiranog godišnjeg prihoda.

Jedan od najvećih problema koji je tokom zimskih mjeseci proteklih godina pratio „Grupeks“ građevinare, nedostatak posla, uspješno je riješen. Sasvim je sigurno, tvrde u ovom kolektivu koji zapošljava 1.400 radnika, da posla ima sasvim dovoljno.

M. P.

ŠTA ZAMJERA BIJELA KUĆA
JUGOSLAVIJI?

ZAHTJEV SAD PRAVNO NEOSNOVAN

● **Nadležni organi Jugoslavije ocijenili su da je zahtjev SAD oko izručenja Mohameda Abu Abasa (član Izvršnog komiteta PLO) - pravno neosnovan - zbog čega je i odbijen** ● **Naša zemlja rukovodila se istim principima koje dosljedno provodi u svojoj spoljnoj politici**

VASHINGTON, 18. oktobra (Tanjug) - Zvanični predstavnik američkog predsjednika za štampu izjavio je da su SAD „krajnje razočarane stavom jugoslovenske vlade”, odnosno odlukom Jugoslavije da ne prihvati njihov zahtjev da uhapsi i da im izruči vođu Palestinskog oslobodilačkog fronta i člana Izvršnog komiteta PLO Mohameda Abu Abasa. Tu izjavu je, na sinoćnoj konferenciji za štampu u Bijeloj kući, dao pomoćnik predsjednikovog savjetnika za štampu Edvard Đerdžijan pošto je novinarima saopštio da je „upravo stigla informacija da su jugoslovenske vlasti odbacile zahtjev SAD za izručenje Abasa”.

Predstavnik Bijele kuće je objasnio da su Sjedinjene Američke Države upoznate da „Jugoslavija ima tijesne veze sa PLO”, ali - dodao je za SAD je „teško razumljivo” da jugoslovenska vlada može „toj ličnosti (tj. Abu Abasu), koja je - po njemu - očigledno umiješana u terorističku zavjeru, da da isti tretman kao i svojim odnosima sa PLO, kao cjelinom”. On je takođe obavijestio novinare da je Jugoslavija, u odgovoru na američku notu, potvrdila da je Abu Abas napustio Jugoslaviju, ali nije prenio jugoslovenski stav i obrazloženje odluke o odbijanju zahtjeva da se Abas izruči.

U Beogradu, naime, zvanično je rečeno da Mohamed Abu Abas, član Izvršnog komiteta PLO-koju Jugoslavija priznaje kao jedinog legalnog predstavnika palestinskog naroda, automatski uživa diplomatski imunitet. Pored toga, Jugoslavija cijeni što je Abu Abas, učešćem u pregovorima sa otmicarima Italijanskog broda „Akile Lauro”, doprinio njihovom

uspješnom okončanju i oslobađanju više stotina putnika i članova posade, čim je izbjegnuta velika tragedija - kako je još ranije saopštio zvanični predstavnik SSIP-a.

Osnovno je bilo, međutim, da su nadležni organi Jugoslavije ocijenili da je zahtjev SAD pravno neosnovan i Jugoslavija ga je odbila, rukovodeći se i u tom slučaju istim principima koje dosljedno provodi u svojoj spoljnoj politici.

Taj stav, uostalom, nije predstavljao gotovo nikakvo iznenađenje i čak je i bio očekivan, bar među američkim novinarima. Vodeći komentatori, među kojima i uvodničar „Njujork Tajmsa”, upozorili su američku vladu da je iluzorno očekivati da će se „dokopati Abu Abasa”. Još prije nego što su SAD formalno saopštile da od Jugoslavije traže da im se Abas izruči, „Njujork Tajms” je objasnio da taj zahtjev, s obzirom na razvoj situacije, nema mnogo izgleda da bude ispunjen.

„Kada to već nije učinila Italija, kao vjerni saveznik SAD, teško se može zahtijevati da Jugoslavija postupi drukčije” - ocijenio je komentator vodećeg američkog lista.

Među posmatračima se, povodom čitave afere sa otmicom italijanskog broda i otmicom otmicara, angažovanošću Egipta i Italije, a kasnije i pozicijom Jugoslavije u vezi sa sudbinom Abu Abasa, uočava da SAD imaju prilično diferencirano držanje.

Između ostalog, komentariše se da je zahtjev Jugoslaviji uslijedio kao neka vrsta „nastavka pritiska na Italiju”, tako su vladine službe od početka mogle očekivati da mu neće biti udovoljeno.

ŠKOLSTVO

Štetne hibrid-profesije

BEOGRAD, 18. oktobra (Tanjug) — Djeca radnika u 80 odsto slučajeva upisuju proizvodna zanimanja, a djeca roditelja visokog društvenog statusa sa istim postotkom školuju se za „elitnija” zanimanja. Ovi podaci, dobijeni istraživanjem na Beogradskom univerzitetu, slika su klasno-socijalne reprodukcije u našem društvu, istina, svima već znane.

Ako se uz ovaj idejni kroki doda i ekonomski, koji neumljivo govori o tome da se koristi jedva polovina proizvodnih kapaciteta, da je kvalifikaciona struktura nezaposlenih bolja nego onih koji već rade, da se iz tekućih pragmatičnih potreba insistira na uskostručnom, a poriče potreba širokog obrazovanja u času kad se već zna da će današnji đaci do kraja svog radnog vijeka promijeniti četiri-pet tehnologija i bar do dva zanimanja-sasvim je jasno da je obrazovna reforma, započeta prije jedne decenije, puna manjkavosti.

Iz tih razloga uobičajila se ocjena da su u preobražaju školstva rezultati „početni”. Vagaju se odnosi iz-

● **Aktiv komunisti za obrazovanje pri Predsjedništvu CK SKJ istakao da je obrazovanje klasno pitanje, pitanje i starih i mladih, budućnosti i sadašnjosti, da u svijetu nije aktuelna prekvalifikacija, već stalna kvalifikacija i da su smiješne i neprocjenjivo štetne naše hibrid-profesije za koje nema mjesta u svijetu rada**

među onog što se htjelo i što se postiglo, a ono najvažnije šta dalje, ostaje maglovito i neizvjesno. Budući da je reforma obrazovanja dobila društveno-političko zeleno svjetlo na Desetom partijskom kongresu i da je izuzetno važna za razvitak zemlje, vrijeme priprema 13. kongresa SKJ aktualiziralo je i aktualiziralo razmišljanja o toj temi. Aktiv komunisti za obrazovanje pri Predsjedništvu CK SKJ, koji se nedavno sastao u Beogradu, sa punom ozbiljnošću prihvatio se analize sadašnje situacije u školstvu, i uz navedene konstatacije naznačio da bi predstojeći najviši partijski skup morao podrobnije da ukaže upravo na to šta i kako dalje.

Izrečeno je tom prilikom mnogo istina - da je obrazovanje klasno pitanje, pitanje i starih i mladih, budućnosti i sadašnjosti, da u svijetu nije aktuelna prekvalifikacija već stalna kvalifikacija, da su smiješne i neprocjenjivo štetne naše hibrid-profesije za koje nema mjesta u svijetu rada. Protivrječnosti koje su u zemlji nastale u samom biću rada, alarmantan su signal za intervencije koje bi morale uslijediti kako bi se spremno dočekao kompjuterizovani svijet visoke tehnologije trećeg milenijuma.

SJEDNICA VIJEĆA REPUBLIKA I POKRAJINA

Veliki sistemi nedovoljno iskorišteni

● **Neophodno je preduzimati odgovarajuće mjere za efikasnije korištenje velikih privrednih sistema kao što su elektroprivreda, željeznice, i pošte**

BEOGRAD, 18. oktobar (Tanjug) — Uzroke narušavanja jedinstva jugoslovenskog tržišta valja otklanjati razvojem cjeline socijalističkih, samoupravnih društvenih odnosa, promjenom ponašanja političkih i privrednih subjekata, kao i mjerama ekonomske politike usmjerenim na djelovanje ekonomske prinude radi racionalnijeg ponašanja privrednih subjekata - zaključeno je danas na sjednici Vijeća republika i pokrajina koje je raspravljalo o funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta.

U zaključcima ovog skupštinskog doma naglašava se, osim ostalog, da bi što prije trebalo donijeti savezne zakone u oblasti ekonomskih odnosa s inostranstvom, zatim u oblasti bankarskog sistema, dok bi prilikom rasprave o političkom sistemu, koja je u toku, valjalo proučiti i izmijeniti određena sistematska rješenja koja doprinose zatvaranju tržišta.

Za jedinstvo tržišta veliki značaj ima i srednjoročni plan Jugoslavije, naročito zajednička strategija razvoja energetike, sirovinke, baze, saobraćaja, agrara, kao i efikasan sistem usmjeravanja i koordiniranja privrednog razvoja. Nije izostala ni konstatacija o potrebi radikalnijeg rasterećenja privrede i smanjenja zavisnosti organizacija udruženog rada od društveno-političkih zajednica. Najzad, vijeće smatra da bi trebalo preduzimati mjere za efikasnije korištenje veli-

kih privrednih sistema kao što su elektroprivreda, željeznice i pošte. Ukoliko bi oni funkcionisali efikasnije, kao jedinstveni tehničko-tehnološki sistemi, obezbijedili bi se ekonomski optimalni i društveno-racionalni efekti.

GOSTOVANJE KUDA—a „PELAGIĆ”
U ČSSR

Uspješan prvi koncert

PRAG, 18. oktobra (Tanjug) — Hor Radničkog kulturno-umjetničkog društva „Pelagić” iz Banjaluke toplo je pozdravljen u Jabloncu nad Nisom, gdje je priredio prvi koncert na turneji po Čehoslovačkoj.

Banjalučani su gosti kulturno-umjetničkih društava „Janaček” iz Jablonca nad Nisom i „Dvoržak” iz Uherskog Broda, s kojima saraduju. U toku desetodnevnog gostovanja banjalučki hor će u čehoslovačkim gradovima prirediti pet koncerata.

PRIJEDOR

Rekordan izvoz odjevnih predmeta

PRIJEDOR, 18. oktobra — Fabrika tekstilne konfekcije „Borac” u Prijedoru u proteklih devet mjeseci proizvela je i na konvertibilno tržište, uglavnom u SRNjemčaku, plasirala više od 149 hiljada raznih odjevnih predmeta, što je šest odsto više od plana. Ovo je danas izjavio direktor fabrike Nikola Plemić. Rekordnim izvozom jakni i drugih odjevnih predme-

Koncentracija pakistanskih trupa

NA GRANICI PREMA
INDIJI

NJU DELHI, 18. oktobra (Tanjug) — Indijska štampa svakodnevno upozorava da Pakistan gomila trupe duž pakistansko-indijske granice i da se priprema za rat protiv Indije.

List „Tribjun” iz sjevernog indijskog grada Čandigara piše danas da je jedan pakistanski avion „pet puta povrijedio indijski vazdušni prostor u toku 24 sata”.

List „Stejtsmen” kaže kako indijski stručnjaci za odbranu i obavještajne agencije smatraju da bi „Pakistan u bliskoj budućnosti mogao da napadne Indiju i da zauzme kašmirsku dolinu”.

Štampa citira i zvanične izvore koji tvrde da je pakistanska armija duž granice u Kašmiru otvorila više centara za obuku terorista, koji će u pogodnom trenutku „biti ubačeni u Kašmir da izazovu unutrašnje probleme”.

U BUGOJNU
OD DANAS

SUSRETI POZORIŠTA

SARAJEVO, 18. oktobra (Tanjug) — U Bugojnu će se od 19. do 26. oktobra ove godine održati dvanaesti susreti pozorišta Bosna i Hercegovine u okviru kojeg će biti pred-

stavljeno domaće dramsko stvaralaštvo.

U programu ove kulturne manifestacije biće izvedeno sedam dramskih predstava, dvije monodrame i jedno baletsko ostvarenje.

ZA PREVOZ UGLJA, RUDE...

Nedostaju vagoni

BEOGRAD, 18. oktobra (Tanjug) — Željezničkoj transportnoj organizaciji Beograd dnevno nedostaje oko 300

otvorenih teretnih vagona da podmiri potrebe privrede. Zbog ovoga se potrošačima na užoj teritoriji Srbije i dalje neujednačeno dostavljaju uglj, ruda i druge vrste rasutog tereta.

Pored nedostatka vagona, prevoz uglja dosta ometa i nedostatak uređaja za savremeni utovar u rudnicima.

I PORED PADA STAN-
DARDA

Domaći turisti nisu iznevjerili

BEOGRAD, 18. oktobra (Tanjug) — Ove godine nisu iznevjerili ni domaći turisti. Do kraja septembra ostvarili su 51,2 miliona noćenja ili za pet odsto više nego lani u isto vrijeme. U preostalom dijelu godine očekuje se još oko pet miliona njihovih noćenja.

Najnoviji statistički podaci pokazali su da su strepnje o padu domaće posjete bile izlišne. Opšta skupoća i poljuljan standard to su početkom godine dobrim dijelom „obečavali”, ali je pad sprječeni zahvaljujući boljoj organizaciji odmora i snalažljivosti našeg čovjeka. Sindikalne i turističke organizacije uspjele su u nastojanjima da se u mnogim radničkim odmaralištima sezona znatno produži. Odmor u njima je bio prilično jeftin (od 700 do 1.400 dinara), a svih oko 110 hiljada mjesta stalno je bilo zauzeto od maja do oktobra.

HE „TREBINJE”

Zaustavljene turbine

TREBINJE, 18. oktobra (Tanjug) — Nepovoljne hidrološke prilike u znatnoj mjeri utiču na smanjenje proizvodnje u sistemu hidroelektrana na Trebišnjici. Zbog niskog nivoa Bilečkog jezera, sinoć su zaustavljene turbine HE Trebinje-1, a temeljni ispusti ove najveće vještačke akumulacije u našoj zemlji, u kojoj se trenutno nalazi samo 123 miliona kilovat-sati akumulirane elektrane energije, omogućavaju rad HE Dubrovnik i reverzibilnih postrojenja elektrane „Čapljina” koje, zahvaljujući izuzetnoj pogonskoj spremnosti, dnevno proizvode oko 5 miliona kilovat sati električne energije.

I PORED KIŠA

Rijeke sve pliće

BEOGRAD, 18. oktobra (Tanjug) — Kiša koja je proteklih dana padala, nije uticala na nadostaj naših većih rijeka. One i dalje opadaju ili stagniraju. Na Kupi i Uni zabilježeni su novi apsolutni minimumi, a očekuje se i na Savi.

Nivo Dunava takođe je nizak. Dotok vode u Đerdapsko jezero za oko tri puta je manji nego što je bio krajem jula i početkom avgusta. Plovidba Savom i Dunavom je otežana.

Predviđa se da će na Savi od Zagreba do Županje vodostaj i dalje da opada.

POSJETE

Savezne sudije u Kini

BEOGRAD, 18. oktobra (Tanjug) — Delegacija Saveznog suda Jugoslavije, koju predvodi predsjednik Suda Stojan Đuranović, otputovala je u Peking u uzvratnu posjetu Vrhovnom narodnom sudu Narodne Republike Kine.

Tokom boravka u Kini naše sudije upoznace se s radom sudova i drugih pravosudnih organa, programom daljeg jačanja zakonitosti i položenjem sudova u toj aktivnosti, kao i pravnim pitanjima i problemima koji se javljaju u vezi sa novim ekonomskim i drugim mjerama u toj zemlji.

ZAGREB

Uhvaćeni provalnici

ZAGREB, 18. oktobra (Tanjug) — Brzom i efikasnom akcijom uz pomoć građana, operativni radnici Gradskog sekretarijata unutrašnjih poslova Zagreba lišili su slobode dvojicu opasnih provalnika i to neposredno nakon izvršene provala.

Dva stara „poznanička” policije Predrag Cico (1953) i Dragutin Šimunić (1954) obojica iz Zagreba, uhapšeni su neposredno nakon izvršene provala u obiteljsku kuću na Bukovačkoj cesti 156, čiji je vlasnik poznati zagrebački psihijatar dr Vladimir Hudolin. Kod provalnika je osim ukradenog nakita, pronađen i pištolj, umjetničke slike i drugi vrijedni predmeti.

...A penzionerski dani teku

ŽIVOTNI STANDARD

KAKO ŽIVIŠ, DRUŽE?

●Zna se da veliki broj radnika još ima lični dohodak manji od prosjeka u Republici. Neki od njih holje rade i više doprinose od kolega koji imaju veći lični dohodak zbog pogodnosti na tržištu. To nije nagradivanje prema rezultatima rada, već „zidanje“ LD po osnovu raznih poskupljenja

Ženi koja se vraća kući sa pijace ispadne jabuka. Dobronamjerni prolaznik je zove i naglas više da joj je ispala zimnica. Tako jedan naš poznati karikaturista nasmijava i istovremeno upozorava ljude na nizbrdnicu kojom se spušta životni standard. Kako ga zaustaviti?

Jedna jabuka nije zimnica, ali je očito dio troškova u porodičnom budžetu. Nizbrdica životnog standarda toliko je kliska da je i ta jedna jabuka može zaustaviti ili pogurati na niže. Otprilike tako se sada razgovara o životnom standardu. Tu više nema mjesta sitnicama koje život znače. Zaštita životnog standarda otvara nove prostore. Prošlo je vrijeme za raznorazne pomoći koje su kratkotrajne. Radom i većom proizvodnjom jedino se može dugotrajnije poboljšati životni standard.

Trogodišnja iskustva u zaštiti životnog standarda i u oblasti socijalne politike u ovom trenutku upravo se zaustavlja u spoznaji da se samo stvaranjem dohotka može poboljšati standard. Upravo su tu ogromne neiskorištene rezerve. Nagradivanje prema rezultatima rada osnovni je motiv i put da se u poboljšanju životnog standarda učini novi korak naprijed. U sredinama gdje je tako nagradivanje dio svakodnevnice bolje se i radi živi. Ukoliko se to ne nastavi i ne ostvari, stav je Vijeća Saveza sindikata BiH. neće se moći bitnije da utiče na zaštitu životnog standarda radnih ljudi i građana.

Samo rad

Predsjedništvo SR BiH ocijenilo je da je životni standard već nekoliko godina u opadanju. Ako bi se takva kretanja zadržala, smatra Predsjedništvo, ona bi izazvala još veće teškoće u društvu u cjelini. Zato je neophodno nastaviti i intenzivirati konkretnu i stvaralačku bitku za zaustavljanje opadanja i za otpočinjanje rasta životnog standarda. To se ne može postići nikakvim deklaracijama ili nepotpunim socijalnim mjerama nego jedino povećanjem proizvodnje i produktivnosti rada.

U međuvremenu, do sada su postignuti znatni rezultati u zaštiti životnog standarda.

Sve društveno-političke organizacije u tome su velik dio aktivnosti posvetile upravo zaštiti životnog standarda. Radne organizacije to su u većini slučajeva provele i u konkretnu praksu. Moglo se to svojevremeno vidjeti i u rubrikama sredstava informisanja pod nazivom „Kako živiš, druže“. Tih je rubrika sve manje, iako bi mogle doprinijeti istini po svakodnevnom životu pojedinaca i njihovoj egzistenciji.

Ruku na srce, mora se priznati da su u zaštiti životnog standarda, posebno radnika sa ni-

skim primanjima po članu porodice, postignuti zadovoljavajući rezultati. Sindikalne organizacije doprinijele su tom pozitivnom bilansu zaštite životnog standarda. Vraćamo se ponovo na onu jednu jabuku. Pojedincima je osigurana besplatna zimnica. Radnicima i penzionerima pomaže se u nabavi ogrjeva i udžbenika i slično. Radnici se upućuju na besplatan odmor i rekreaciju u pojedinim kolektivima. Prevoz na posao i kvalitetna društvena ishrana organizirani su u većini radnih kolektiva...

Sve tu to, ipak, kratkoročne mjere koje imaju takozvani zaštitni karakter. To je, otprilike, pomoć danas za danas. Životni standard za sutra je nešto sasvim drugo. To su, prije svega, dugoročna rješenja na temeljima manje ili veće proizvodnje i doprinosa svakog pojedinca u tom poslu. Nije razumljivo se, ni to jedino mjerilo i „recept“ za bolji standard. Socijalne razlike rastu iz dana u dan.

Ovih je dana ponovo u prepričavanju već dobro zastarjela izreka prema kojoj onaj koji jede kupus i drugi koji jede meso u prosjeku jedu sarmu.

Ulažu se, naime ogromni naponi da se zaustavi dalji pad ličnih dohodaka. Zna se da veliki broj radnika još ima lični dohodak manji od prosjeka u Republici. Neki od njih bolje rade i više doprinose od kolega koji imaju veći lični dohodak zbog pogodnosti na tržištu. Upravo to nije nagradivanje prema rezultatima rada, to je zidanje ličnih dohodaka po osnovu raznoraznih poskupljenja.

S pravom se zahtijeva da o povećanju cijena pojedinih proizvoda odlučuju radnici koji prave taj proizvod, a ne neko drugi. Svako povećanje cijena pogada radnika kao potrošača. Utiče to i direktno na njegov lični životni standard. Tako mu, zapravo, opada vrijednost njegovog ličnog dohotka. Po narodnoj izreci, povećanjem cijena dobije se na mostu, a izgubi na ćupriji. Neki tako i bez rada dobijaju više nego što su u istinu zaradili. Na posljednjoj sjednici Vijeća Saveza sindikata BiH upozoreno je ponovo na ovu pojavu.

Rečeno je da su u nekim organizacijama udruženog rada znatnije porasli lični dohoci povećanjem cijena pojedinih proizvoda. Jednima, dakle, mjesečna primanja rastu uz pomoć poskupljenja, a drugima koji poštuju principe raspodjele smanjuju se, iako dohro rade i maksimalno se zalažu na poslu.

Ohrabruju u svemu tome podaci o zaustavljanju pada realnih ličnih dohodaka u našoj republici. Primjera radi, prije dvije go-

dine lični dohoci zaposlenih imali su pad od oko osam posto. U ovoj godini taj pad sveden je na svega 0,5 posto. Veliki je to iskorak ka savladavanju pada životnog standarda, ali ne i konačan. Mogućnosti za boljestra su velike. Potvrđuje to i podatak da su u otežnim uslovima privređivanja postignuti zapaženi proizvodni rezultati. Do sada je industrijska proizvodnja porasla za 5,7 posto u odnosu na isto vrijeme prošle godine. Osjetilo se to, naravno, i na ličnim dohocima zaposlenih. Moglo bi zasigurno biti i bolje.

Zahtjev

-Sve mjere socijalne politike, koje često imaju kratkoročan i isključivo zaštitni karakter, neće moći obezbijediti trajna i sistematska rješenja u ovoj oblasti bez većeg materijalnog i društvenog vrednovanja rada, bez odlučnijeg zaustavljanja inflacije, bez ostvarivanja opredjeljenja da se zaustavi dalji pad realnih ličnih dohodaka. Ukoliko se to ne ostvari, neće se moći bitnije uticati na zaštitu standarda radnih ljudi i građana uopšte, niti doprinosti zaustavljanju daljeg socijalnog raslojavanja. Radnici, radnička klasa, ostvaruju preuzetu obavezu da se obezbijedi rast proizvodnje, te za to s pravom zahtijevaju da se trajnim sistemskim mjerama zaustavi dalji pad životnog standarda kaže član Predsjedništva Vijeća Saveza sindikata BiH Živko Kljajić.

Jer u nekim organizacijama udruženog rada rastu gubici izostanci s posla, nedovoljno se koriste proizvodni kapaciteti im nerada, javna štuka i nemarnog odnosa prema društvenoj imovini. Neiskorištene su to rezerve za poboljšanje životnog standarda radnih ljudi i građana.

U zaštiti životnog standarda, dakle, traga se za dugoročnijim rješenjima koja bi zaustavila dalji pad realnih ličnih dohodaka. Uz odgovarajuća sistematska rješenja za zaustavljanje galopirajuće inflacije, izlaz je očito u povećanju proizvodnje, odnosno u shvatanju svakog pojedinca da jedino radom može poboljšati svoj životni standard. Tako bi na pitanje „Kako živiš, druže“ mogli dati odgovore pozitivno.

Salim DŽOMBIĆ

Izlazi puni robe i - novih cijena

Susret na planini

Jedno stado, a šest diploma

Ljubo Gojković: *trud se isplatio*

●Ljubo Gojković, ovčar iz Golog Brda u skendervakufskoj opštini, s ponosom ističe da je prihodom od svog stada iškolovao šestoro djece, od kojih je troje stiglo do fakultetske diplome

Ne zna se ko je i kada Golo Brdo, selo kod Skender-Vakufa, tako nazvao. Zna se jedino da u tome nije pogriješio. Vlašičke šume su ga opkolile, ali mu vite jele i omorike nisu podarile.

Umjesto šume proširili se pašnjaci do kojih se, koliko juče, teško dolazilo. Sada više nije tako: put stigao do sela, sa tučnikom, prohodan i za najjačih jesenjih kiša. Čak se i autobus probija tim putem, dok ga snježni smetovi ne zatrpaju. Ljeti dolaze kombajni, bez kojih ni Golobrdani ne žele više da žanju zob i domaću pšenicu „brkulju“.

-Još nam voda manjka, pa smo samodoprinos uveli da bi se i taj problem riješio - kaže Ljubo Gojković. - Sagradio sam novu kuću, majstori razveli vodovodnu instalaciju, a vode nema. Ni u novoj štali se stoka bez vode ne može držati. Zato nam nije žao da pare uložimo i vodu u sela dovedemo.

Peinaest godina Ljubo Gojković je zimu zimovao u Slavoniji, potucajući se sa stadima po prostranoj Panoniji. Znao je ponekad zemlju da zakupi i krov nad glavom osigurati da bi mu zimovanje lakše bilo.

-U to, kako ga zovu, nomadenje, nikada rado nisam išao-priznaje. - Bilo je u stadu i po stotinu ovaca, pa ih ovdje, na škrotoplaninskoj zemlji, nisam mogao ishraniti. Šta mi je preostajalo drugo već da se s ovacma spustim u ravan, gdje su zime kraće i blaže, a ishrana jeftinija. I zbog toga se, ne treba tajiti, u Slavoniju odlazilo i odlazi. A šta bih, mislim, da toga nije bilo, kako bi se tolika usta nahranila.

Nekada je Ljubo predavao zadruci posedamdeset jagnjadi i dvadesetak koca travničkog sira. Prije šest godina smanjio je stado i proizvodnju.

-Sve teže je bilo do pašnjaka doći, pa sam zadnje dvije godine boravka u Slavoniji zime proveo pod vedrim nebom. Ono malo šatora što se iznad glave razapne, ne može čovjek pošteno od studeni dazastiti. Pa još kadase usred le hladnoće ovce počnu jagnjiti cijelu noć se mora dežurati, ne prihvatiš li jagnje i uz vatru ga osušiš brzo ćeš bez njega ostati. Za jakih zima bez trećine jagnjadi se na planinu vraćalo. Ona su, kako se veli, naša prva žetva, od njih se dobiju prve pare, jer se, čim se kući vratiš, mogu prodati.

Sedma zima će sada od kako Ljubo sa stadom kod kuće zjume.

-Jeste da više od 35 ovaca nema u stadu, pa Ljubo Gojković nije više među velikim skendervakufskim ovčarima. Da za tim žalim, ne mogu reći. I ovdje, kod kuće, mogu proizvesti koliko mi je potrebno. Mislim, uz šest krava, moglo bi se pedesetak, možda i više ovaca ishraniti. Samo, treba vještačke livade zasijati i ponešto uložiti u proizvodnju stočne hrane. Još ima ovčara koji žele da to čine. Znaju šta ih čeka u ravni, ali se ne predaju, već odlaze sa stadima u Slavoniju i Vojvodinu kao nekad, kada je ispasišta bilo koliko želiš. Ja sam ovdje našo svoju računicu: od 22 ovce prošle zime sam 34 jagnjeta dobio. Ni jedno nije uginulo.

Smanjio se i broj čeljadi u Ljubinoj kući, s tim i potreba da se proizvodi više mesa i travničkog sira.

-Kad dobro promislim, bez ovaca bi bilo teško na kraj izaći. Da li bi se toliko djece moglo iškolovati? Šestoro sam od ovaca školovao. Najstariji Boris je za vozača izučio i dobro se snašao. Nedeljka su sada poslali da višu mašinsku školu završi, jer se na poslu dobro pokazao. S njim je i najmlađi Milan, koji će, kao i Nedeljko, inženjer postati. Vladimir je završio ekonomski fakultet, Petko pravni, a do diplome ekonomskog fakulteta došla je i Zagorka.

Kada se Gojkovići okupe kod kuće, na Golom Brdu, Ljubo se podsjeti zima u Slavoniji i noći pod šatorom provedenih. Ne bude mu žao godina kraj ovaca provedenih.

M. OSMANČEVIĆ

Politička odgovornost zbog vrela

Poslije napornog rada u poljima podražnički ratari ne odlaze odmah kućama da operu žuljevite ruke, već najprije svračaju u seosku kafanu da čuju nove vijesti o sudbini njihove rječice Zelenikovac. A novosti ih ne raduju. Nema više izgleda da dobiju pomilovanje za vrelo koje im napaja zemlju.

—Sve naše molbe i uvjeravanja da se gradski vodovod za Mrkonjić-Grad može voditi i sa nekog od mnogobrojnih izvora bližih gradu ostale su uzaludne. Lisina je planina bogata vodom i mogla bi napajati i mnogo veće gradove. Ali, oni navalili baš na Zelenikovac. Sada ni to nije dosta, pa hoće da nam pokažnaju najodgovornije ljude u mjesnoj zajednici.

Ovako pripovijedaju mještani Podraščice. Već su umorni od uzaludne borbe i pomalo rezignirani. Ne tješe ih ni uvjeravanja da će vodovod, koji je u odmakloj fazi gradnje, zahvatiti samo dio vrela i da će polovina vode i dalje teći svojim tokom. Seljaci iz iskustva znaju da Zelenikovac ljeti opadne i zato s tugom govore o njegovom suvom koritu.

IZVOR

Bez Zelenikovca nema nam života, ako ga uzmu možemo se raseliti. Nije istina da će rijeka ostati poslije kaptiranja vrela za vodovod. Izvor nije tako izdašan. Kroz selo će samo curiti voda — kaže Marinko Tanasić.

Ali, o kakvoj se to „sječi knezova“ sada govori? Za šta to moraju da odgovaraju seoski prvaci?

— Pitajte u Opštinskom komitetu Saveza komunista. Oni to traže i valjda znaju zbog čega. Mi znamo da smo legalnim putevima nastojali zaštititi svoja prava, pa ako je i to prekršaj...

Predsjednik OK SK u Mrkonjić-Gradu Luka Čirković kaže da će vodovod biti gotov do 25. novembra ove godine. — Nismo se osvrtili na prepreke, gradu treba čista pitka voda i on je mora dobiti. Nedavno je OK SK sačinio opširnu informaciju o svim peripetijama koje su pratile gradnju vodovoda i s njom će biti upoznate sve osnovne organizacije SK. Neki drugovi iz Mjesne zajednice Podraščice moraću zbog svoje opornosti da ometu izgradnju snositi i mjere idejno-političke

● **Opštinski komitet SK u Mrkonjić-Gradu traži odgovornost za rukovodioce MZ Podraščica zato što su predlagali drugi izvor za gradski vodovod**

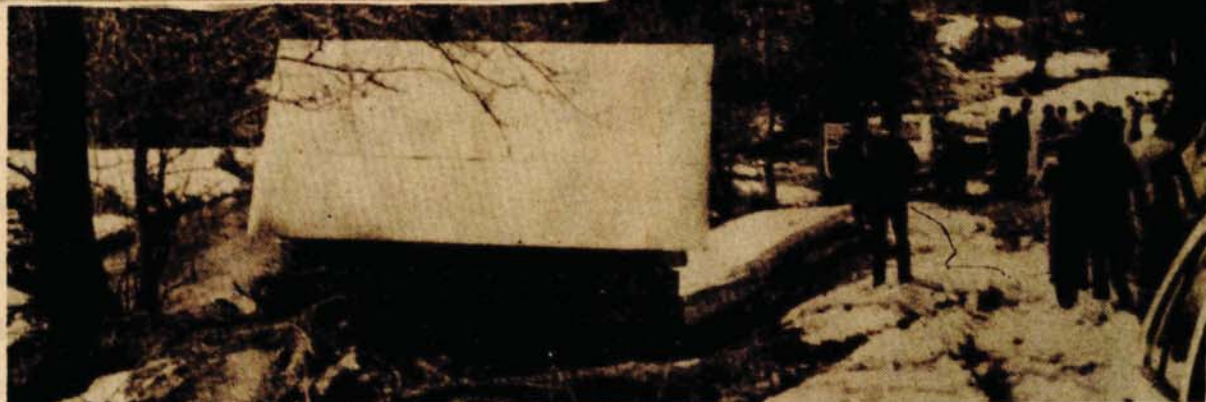
odgovornosti. O tome će se izjasniti njihove osnovne organizacije.

Prelistavamo informaciju ispisanu na 19 stranica. Na kraju čitamo: „Posljednji zajednički sastanak sa predstavnicima društveno-političkih organizacija Mjesne zajednice Podraščica održan je juna ove godine, na kojem se jasno vidjelo da nema više smisla na ovoj osnovi razgovarati i da su se upravo predstavnici društveno-političkih organizacija, uz još neke pojedince najviše eksponirali i bili podstrekajući protiv cijele ove akcije. To su sljedeći drugovi: Mihajlo Bjelajac, predsjednik Skupštine MZ, Sveto Kežić, predsjednik Akcione konferencije SK u mjesnoj zajednici, Zdravko Kovačević, sekretar OOSK Podraščica, Marinko Tanasić, predsjednik Podružnice SSRN, Živko Đuza, sekretar OOSK u radnoj zajednici Zadruga trgovina, Simo Manojlović, aktivista Opštinskog komiteta SK, Živko Janković, član Predsjedništva Opštinskog vijeća Saveza sindikata u Mrkonjić-Gradu i Mile Ubavić, sekretar Mjesne zajednice Podraščica.

Za navedene drugove, članove Saveza komunista, zajedničko je da su bili glavna kočnica i mobilizator masa u Mjesnoj zajednici Podraščica protiv dovođenja vode u Mrkonjić-Grad, da su ometali jednu veoma važnu i potrebnu društvenu akciju, i da su održavali neformalne sastanke i govore, okupljali naivne i nepismene ljude oko sebe i podstrekavali na akciju otpora i bojkota protiv akcije dovođenja vode iz Podraščice u Mrkonjić-Grad, da su bečeli se nijavnih insinuacija i optužbi na račun društveno-političkih organizacija, organa i vrijedanja pojedinaca u njima“.

Rijeka znači život

Iz ovog podližeg citata vidi se jasno šta se zamjera rukovodiocima mjesne zajednice. Zar je moguće da su najodgovorniji ljudi kovali zavjere, grupišli i podsticali na bojkote? Kako je moglo doći do toga da se jedna mjesna zajednica i opština nadu na suprotnim stranama? Zbog svih tih neizbježnih

Rječica izazvala nesporazume: Zelenikovac u gornjem toku

pitanja još jednom čitamo informaciju o slučaju Zelenikovac.

Priča je počela prije dvije godine kada je u Mrkonjić-Gradu izbila velika epidemija zarazne žutice i proliva. Razboljela se djeca, a i odrasli. Epidemiolozi su utvrdili da zaraza dolazi iz vodovoda. Savjetovali su da se hitno poprave dotrajale vodovodne cijevi i u vodovod dovede više vode. Pozvani su u pomoć urbanisti iz Banjaluke i oni su svojom studijom predložili da se uzme izvor Zelenikovac.

Odluka o ovome do mjesne zajednice Podraščica nije stigla zvanično, već kroz priče ljudi koji odavde putuju na postao u grad, ili su članovi opštinskih organa. Ljudi su se zgranuli i vatreno reagovali: „Ne damo našu rijeku, ne damo ništa. Pa ona nam život znači“.

Ali, pitka voda znači i život stanovnicima grada.

— Da, to niko pametan ne može negirati. Samo, predlagali smo da uzmu neki od bližih izvora, koji su bogati vodom a nemaju značaja za navodnjavanje Podraščičkog polja, uzbuđeno ali smireno govori Mihajlo Bjelajac, borac i jedan od najuglednijih ljudi iz ovog kraja. Podraščica je najrazvijenije selo ove komune. U mjesnoj zajednici ima oko 300 domaćinstava i blizu 1.500 žitelja.

Šta čeka omladinu

— Kakva budućnost čeka omladinu, a ima ih oko stotinu u selu? U gradu nema posla, a zemlju neće moći obradivati bez natapanja. Taman su mnogi odlučili da ostanu s roditeljima i bave se stočarstvom, kad kao iz vedre neba grom — ode Zelenikovac. Bez njega selo gubi perspektivu. Uzmu li nam Zelenikovac, to je isto kao da su nam za sva vremena zaklonili sunce, govori Petar Lazić.

Otkako je pukao ovaj glas u selu se samo o tome priča. Koliko su se samo puta gotovo svi odrasli mještani okupljali u seoskoj školi. Bilo je i vatrene povika, pa i prijetnji. Sve jeteklo mirno i bez incidenata, zahvaljujući baš činjenici da su se društveno-političke organizacije odmah stavile na čelo interesa i zahtjeva Mjesne zajednice. Sada im se prigrvava da su se u stvari držale lokalistički i uskogrudo, ne poštujući šire interese društvene zajednice.

Argumenti s jedne i druge strane mogli bi se slagati unedogled. Svi u selu tvrde da se ne radi o „pobuni“ grupice ljudi, koji su vještini manipulisanjem sa sobom povukli „naivne i nepismene“.

POLJE

Pa zar i razvoj Podraščičkog polja nije takođe društveni interes? Na njemu ljeti pase blizu četiri hiljade grla krupne stoke. Godišnje ovdajšnji ljudi isporuče 300 hiljada litara mlijeka hanjalučkoj mlekari. Zelenikovac u gornjem toku pokreće 16 vodenica koje melju žito. Sve će ta stati kada rječica presuši — objavljuje Mihajlo Bjelajac, jedan od najnaprednijih zemljoradnika, predsjednik Skupštine MZ i prvi na indeksu optuženih seoskih rukovodilaca.

Simo Manojlović je stanovnik i sela i grada. Živi u Podraščici, a radi u Mrkonjić-Gradu i aktivista je Opštinskog komiteta. To je slušajući i sa Zdravkom Kovačevićem, koji je sekretar OO SK u Podraščici, a radi zajedno sa Manojlovićem u radnoj organizaciji „Mladost“.

Moglo je bez nesporazuma

— Nije istina da se buni samo šaćica ljudi. Nije istina da je bilo neformalnih sastanaka. Bile su angažovane sve strukture u mjesnoj zajednici i obračali smo se zvaničnim organima u komuni i Republici. Pa, zar je to zabranjeno i protuzakonito? Predlagali smo samo da se za vodovod uzme neko drugo vrelo, i ništa više. Na sjednici OK SK uvijek su pozivani svi sekretari osnovnih organizacija i akcionih konferencija, samo onda kada je o nama raspravljano nisu bili pozvani ni Sveto Kežić, ni Zdravko Kovačević, ni Živko Đuza, mada su sekretari. Niko nije imao priliku na toj sjednici da kaže o čemu se zapravo radi i šta žele ljudi iz mjesne zajednice, objašnjava Simo Manojlović.

Kada se s pažnjom sasluša i jedna i druga strana ovoga neobičnog spora, utisak je da s malo više političke mudrosti i obostranog razumijevanja do nesporazuma nije moralo ni doći. Grad bi mogao imati dosta pitke vode i sa drugih izvora i braniti se iz Podraščičkog polja. Uostalom, na to upućuje i studija o razvoju poljoprivrede u ovom polju, koja je jedan od strateških pravaca razvoja komune. Kako, međutim, to postići bez vode? U informaciji OK SK ne spominje se ni to da je u Podraščici s proljeća ove godine boravila jedna republička komisija, koja je saslušala sve razloge žitelja mjesne zajednice. Tom je prilikom posebno rečeno da nema nikakvog razloga za gonjenje ljudi, jer oni traže svoja prava samoupravnim sredstvima.

Željko JURIĆ
Lazo STUPAR

STO GODINA HOTELIJERSTVA U BANJALUCI

Sofra sa obrazom

Hotel „Bosna“ ovih je dana pun majstora-kulinarstva. Ljudi sa bijelim kapama prikazuju umijeće u spravljanju nacionalne kuhinje ovog kraja, prave razne sofre u kojima žele da posjetiocima manifestacije „Dani kulinarstva Bosanske krajine“, zasite oči, zadovolje čula okusa i mirisa i, naravno, ne opterete želudac.

Ovo je samo jedna od niza predviđenih manifestacija kojima se obilježava stogodišnjica hotelijerstva u Banjaluci. Prema dosadašnjim saznanjima 1885. godine ljubljanska pivovara „Union“ izgradila je 12 soba, restoran i kafanu, koji su joj poslužili za propagiranje piva. Tako je nastao hotel, od kojeg je do danas ostala samo ogradna i nekoliko kestenova u najljepšoj bašti u gradu. Staro zdanje srušeno je poslije zemljotresa iz 1969. godine, a evo, već 10 godina poslije hotel „Bosna“ višestruke „A“ kategorije, u čije prostore su se ovih dana smjestili predstavnici hotelijerstva koji pripadaju „Krajinaturistu“.

Trpeza iz priča

Tako je, zahvaljujući naporima ovdašnjih ugostiteljskih radnika, u Banjaluku stigao i — zijafet.

Zijafet — to je u stvari orijentalni meni, u kome se nudilo po dvadeset grupa sličnih jela, slaganih po redu od dvadeset obroka. Predanja govore da su na ovaj način uživali oni koji su imali novac, a i vremena za dokolieu.

Pred goste hotela stigla su na trpezu razna „čuda“. Domaćini su se predstavili vezirskom

čorbom, Džimićevom dolmom i Halil-pašinim sahanom, uz kadumnu salatu.

Veziri su znali šta je dobra čorba. Nema šta, ako se proba mlada jagnjetina sa povrćem na maslu, svježe gljive sa malo mlijeka i vrhnja. U banjalučkoj porodici Džimića jela se dolma, i kojoj je punjeni luk, zatim sarmica od špinata, pa na kraju u dolmi su se našle i svježe gljive punjene mozgom: a sve to služeno je u sahanima.

A, tek Halil-pašin sahan!

Tu se serviraju četiri vrste mesa, u četiri jela: jagnjetina sa suvim šljivama, jagnjeći bumbur, bosanska bamija sa teletinom i pileće meso sa rezancima.

Iz Sanskog Mosta ugostitelji su donijeli domaći kajmak s uštipcima, pa načimih cigansku čorbu uz pekarski krompir, dok su njihove kolege iz Mrkonjić-Grada, zajedno sa Šipovima, pred stranim i domaćim gostima, pobrali aplauze za varcarsku mezu sa lepinjama, kosacku čorbu, krajišku pršutju, pitu gužvaru i ručak za kosce na šipovski način.

Cilj - bogatija ponuda

Iz Prnjavora je stigla begova čorba, opet, još jedna sočna, šarena dolma, a iz Bosanske Gradiske uz ponudene ruže, i prava ljevčanska ljevuša. Podgrmečka čorba i begov esarmice pravili su ugostitelji iz Bosanskog Novog, a ljeputisak ostavili su ugostitelji iz Skender-Vakufa.

Domaćica skenderska cievara, načinjena od kukuruznog i pšeničnog brašna, sa kajmakom i sirom, djelovala je prijatno i sočno a tek punjeni jagnjeći but uz kajmak i krompir: to je bilo za — uživanje.

Da se može pobjeći od raznih krmenadli i pasulja i kupusa preteškim za večeru, a približiti to ukusu hrane ovog podneblja, pokazuje i napor maštovitih majstora „Kontinentalovog“ OOUR „Mješovito ugostiteljstvo“.

Oni su pripremili lvinu čorbu, monaški omač i trapisko pečenje, baš po običajima pravljenja jela sa ovog područja Banjaluke.

Nema šta, bilo je prijatno.

Direktor hotela „Bosna“ Ostoja Ždral, kaže da bi ovi kulinarski dani trebalo da posluže da se domaća kuhinja predstavi najširoj publici domaćoj i stranoj kako bi se što više nacionalnih jela našlo na trpezama. Ovom prilikom anketirani su gosti, pa će se nastojati da ona jela koja se dopadnu i nadu svoje mjesto u ponudi ugostitelja.

● **Kulinarski dani u hotelu „Bosna“ trebalo bi da posluže da se domaća kuhinja predstavi publici, kako bi se što više nacionalnih jela našlo u ponudi ugostitelja**

Ono što je videno na danima kulinarstva, prema mnogim ocjenama je trpeza sa obrazom i za najizbirljivije gurmane.

Nema šta, cilj je dobar: bogatija ponuda. A, i dosta je više onog: bečka, pariška, natur, banjalučka... i kakve sve još šniele.

I red je da već jednom protjeramo „menzaški“ kompleks još iz habzburškog doba, i da na našu trpezu stigne više od, ovom prilikom prikazane, sjajne, sočne i bogate domaće kuhinje.

Dušan KEČMAN

Ovog puta na hotelskoj trpezi bili su uglavnom specijaliteti krajiške kuhinje

Sjećanja koja ne blijede

Uspomena na hrabru djevojku iz Kamenice: Marija Bursać

DOPRKOSA danas stigismo lako. Ovdje još uvijek živi legenda o hrabroj i neustrašivoj Mariji Bursać: za njene juriše i prkose neprijatelju i smrti; za njene pjesme dok su je, smrtno ranjenu, nosili na nosilima do male partizanske bolnice u Vidovom Selu, koje je, iz grla i srca, pjevala podno Oštrinja i Osiječnice. Čusmo je iz mnogih usta. Dolazeći od Vrtoča, skrenusmo uza stranu, makadamskim putem, prema Kulen-Vakufu, uz šum i cviljenje jesenjih vjetrova koji su sa maglovitog Grmeča donosili ovamo dolje, u polja, planinske studeni.

Kraj ceste, u Vrtoču, spomenik borcima i žrtvama fašističkog terora; beskrajne kolone imena; umirala su nasilno djeca od jedne godine i starci koji su bili zašli u devetu deceniju života... **Onda stigismo u Prkose; to više nije selo nego — seoce; naselje se topi, gasi, raseljava, odlazi u gradove; to nam rijetki starci, sa tugom u glasu, saopštavaju, ali to se tako jasno, u svemu, vidi; mnoga kućišta već napuštena; šljivici zapušteni, kuće oronule i posrnule, sljepih vrata i prozora. Ali se siljade starine — živi spomenici i svjedoci nedavne istorije — i tješe: takvi, neumitni zemani došli — šta se tu može?**

Krmanuša — brdo smrti

A mnogi su, glasno i jasno, posebno žalili što ovdje nema dostojnijeg spomenika, koji će podsjećati na hrabrost i prkos Marije Bursać. Jer je upravo ona — prva žena heroj — slavu ovog seoceta, raštrkanog ivicom polja, pronijela kroz istoriju i vrijeme, unijela u pjesmu i istinitu legendu.

Najprije obidismo brdo koje se zove — Krmanuša — zlo, smrtno brdo; čuvik dominira cijelom okolinom; nekada je bio načičkan bunkerima, na njemu sada raste sitnogorično drvo, koje su prelele prve, jesenje boje. **Kada je utvrđenje napadala Deseta udarna krajiška, ovdje je, u fašističkom garnizonu, bilo preko 450 vojnika, ustaša i Nijemaca: tu su bili i magacini — okupatorska ratna rezerva — oružje, municija, odjeća i obuća. Svojom položajem, Krmanuša je imala važno, strateško mjesto: sa njega su fašisti štitili put od Bihaća i Vrtoča prema Kulen-Vakufu i Srbu.**

Iza Krmanuše, u daljini, plavi se i žuti, u jesenjoj izmaglici, Čava i Lupina; zemlja još nije izliječila svoje rane: još uvijek se, naokolo, u grmlju, vide tragovi bunkera, rovova, utvrđenja u kojima raste korov i bunika i u kojima se legu zmije.

Fašisti su ovdje, sve vrijeme rata, živjeli u stalnom strahu; zato su se bili dobro ukopali i utvrdili; opasnost je dolazila sa svih strana, a najviše od Čovke i sa Malih i Velikih Stijenjana. **Onda, poslije kapitulacije Italije, Deseta krajiška dobila zadatak da uništi i osvoji Krmanušu.**

— Bili smo dronjavi i gladni — sjeća se Stevan Rokvić, jedan od starješina brigade. — Uvijek je tako bilo; trebalo je oteti i odjeću, i hranu, i oružje. U izvršavanje zadataka krenuli smo sa velikim oduševljenjem.

Posljednji put u rodnoj Kamenici

Brigada se borila po dalmatinskim krševima; kada je dobila zadatak da napada i osvoji Krmanušu na Prkosima — jako fašističko utvrđenje — upravo se nalazila u blizini Knina. Na putu prema ratnom odredištu, brigada je prošla drvaskom dolinom. Ovo je Marija iskoristila pa je, za nekoliko trenutaka, svratila u rodnu kuću u Kamenici; izljubila se sa majkom Jokom i ocem Nikolom; nije nislutlila da će joj to biti posljednja posjeta rodnom domu.

— Sa svima se izljubila, sve vidjela, za svakoga se raspitala, pogled bacila u svoj sanduk u kome je trebalo da bude njena roba za udaju — sjeća se najmlađi Marijin brat Vaso.

Brdo Krmanuša je odvojena od Prkosa; selo je rasuto po ivici polja, ispod šume; ovdje su, odvajkada, bile samo dvije, razgranate i mnogoljudne porodice — Obradovići i Čubrile. Njihove kuće bile su pretvorene u zgarista, odmah, sa početkom ustanka, a porodice se raselile; preživjeli su se vratili i ognjišta obnovila tek sa dolaskom slobode (danas pod Krmanušom ima samo pet-šest kuća Obradovića i Čubrila).

U jesen 1943. godine, Krmanušu su napadala tri bataljona Desete krajiške udarne; juriš je počeo noću, u 11 sati i deset

O MARIJI SA
PRKOSA,
DJEVOJCI
KOJA SE NIJE
PLAŠILA SMRTI

Iz života u legendu

minuta. U sjećanjima boraca kaže se da je noć bila izuzetno tiha. Oni koji su na nogama imali čokule, morali su da ih izuju i daju rišaju u čarapama; položaje je trebalo zauzeti bez šuma, neprimjetno; iznenadjenje neprijatelja bilo je jednako uspješno.

U jednom svom sjećanju komandant Nikola Rokvić veli: **— Većinu neprijateljskih vojnika već je spavala. Prije togasa u bunkerima čula pjesma i muzika. Čini mi se da su slavili rođendan nekog od glavešina, Pavelića ili firera. Napad je počeo u isto vrijeme, sva tri bataljona. Za mene lično, bio je to jedan od najtežih i najžešćih okršaja koje sam ikada imao u toku NOR — a. Tri sata je gorjelo nebo i zemlja. Tri puta su se juriš i protivjuriš smjenjivali.**

Duro Dilas je bio brigadni trubač. Bio je rodom iz Očigrija. Kada je u pomrčini zapjevala i zacilikalana njegova ilmena truba, uz „u-ra!“, krenulo se na juriš. Neprijatelj na Krmanuši bio je iznenaden. Noć je bila pretvorena u dan. Sve je bilo u bljesku eksplozija.

Ranjena Marija je — pjevala!

Marija je bila jurišnik, bombaš. Oko pasa je imala dva reda bombi. Bila je i borac, u prvim redovima, i bolničarka. Nalazila se u vodu vodnika Pere Sapića.

— U pomrčini mi pritrča Marija — sjeća se Nikola Rokvić. — Čujem dobro kako reče: „Druže komandante, sa drugovima sam zarobila dva topa, a jedan brojsmo onesposobili. I zarobila sam četiri neprijateljska podoficira...“ Sa topovima niko nije znao da rukuje. Marija im zatim vadi zatvarače i potpuno ih onesposobljava, a onda leže na cijev neke haubice u pomrčini puca prema bunkerima. Ranjena je poslije trećeg neprijateljskog protivjuriša. Bilo je to ovako: oko sebe je vezala dva reda bombi; puzala je prema bunkerima; uspjela je da uništi tri, a zatim se prvikula topu oko koga su ležali pobijeni Nijemci. Upravo je tada pored nje pala minobacačka granata i geleri su joj raznijeli nogu u gležnju. Uspjela je da, skakućući na lijevoj nozi, dođe do zaklona.

Prvi je Mariji, teško ranjenoj, dopузao Nikola Bodiroža; uspio je da je izvuče iz kiše kuršuma; vukao je na leđima, po pomrčini, ivicom Krmanuše. Donio je u zakloni ostavio pored Miće Šušilovića, komandanta 2. bataljona, koji je bio ranjen u desnu ruku.

Nijemcima stiže pred zoru pojačanje i napadači se, sa ogromnim plijenom, povlače prema Čovki.

● U Prkosima, Stijenjanima, Očijevu i Vrtoču uvijek živi sjećanje na zloslutno brdo Krmanuša i hrabrost bez premca koju je pokazala Marija Bursać, prva žena narodni heroj Jugoslavije, jurišajući na bunkere

„Stoj Švabo, stoji!“

— Imali smo preko dvadesetinu ranjenih — sjeća se Nikola Rokvić. — Među njima se, u sutonu, čuo jedan ženski glas. Bio je to glas Marije, koja je bodrila ranjenike i — pjevala! Bila je na nosilima, okružena borcima. Svi su je žalili. Govorila je: „Drugovi, nikada se nisam osjećala bolje, kada smo toliko namlatili Švabe!“ Glas joj je podrhtavao od prigušenog bola. Još je govorila: „Nisam teško ranjena. Samo sam malo ogreban...“ A tako nije bilo; bila je teško ranjena i mnogo je krvarila. Pokušali smo krv da zaustavimo, ali nevjesto i uz beznačajna medicinska sredstva.

Svi borci koji svjedoče danas o Mariji zapamtili su njenu pjesmu i njen glas:

**— Naša borba zahtijeva,
kad se gine da se pjeva,
Stoj, Švabo, stoji!
..... ti ne plači ako ti ne dođem“**

— Kada smo, u cik zore, povlačili se, prešli cestu, kilometar dalje od Krmanuše — sjeća se Stevan Rokvić — vidio sam Mariju kako leži na nosilima; bila je blijeda i prekrivena šatorskim krilom; pjevala je. U početku — nemoćno, kao da se gubi; naokolo se još pucalo; ranjenici suglasno jaukali, a Marija pjevala. Borci prilaze Mariji i viču: „Najhrabrija, najveselija, najvrednija — kako baš tebe da pogodi!“ Drugi su je blago korili: „Govorili smo ti da je tvoje mjesto u pozadini, kod ranjenika, a ti nikog nisi slušala — jurišala si u prve redove...“

— Na nosilima su bili, jedno uz drugo, Miloš Pilipović i Marija Bursać — sjeća se Doja Grahovac. — Zapamtila sam Mariju: blijeda je, u svanuće, kao smrt. Prema partizanskoj bolnici u Vidovom Selu, na nosilima su je nosili Dara Grubor, Milka Trkić, Đuka Jović i ja. Pitale smo je: „Kako ti je, drugarice Marija?“ A ona je odgovarala: „Dobro mi je, drugarice!“ I danas u to uvjeri: pjevala je:

**— Mila majko, kad u borbu pođem,
Ti ne plači ako ti ne dođem...“**

Svi smo prihvatili ovu pjesmu, sa nosilima na ramenu, i pjevali je, ritmično, u usporenom horu, kao kakvu hrabru i bolnu baladu. Došli smo do jedne kuće na Stijenjanima. Tu smo predahnuli. Prostrli smo slamu i položili na nju ranjenu Mariju. Prekrili smo je platom i ranjenici dali šolju mlijeka. Uspjela je da popije polovinu, ali je jednako krvarila. Krv je kapala sa nosila.

Na ramenima drugova kroz bespuće

Drvarska omladina je od Prkosa do Vidovog sela ranjenu Mariju nosila kroz bespuća, kanjonima, urvinama i strminama, kojim stazama i bogazama, dva dana i dvije noći: **Veliki i Mali Stijenjan, Veliko i Malo Očijevo, Babaljuske, Jadrići Podovi, Bastasi, drvasko Vrtoče, Drvar, Šipovljani, Mokronoge, Prekaja i Vidovo Selo — preko četrdeset kilometara surovog bespuća.**

Marijino srce sve tiše i tiše kuca, ali joj pjesma sa usana ne silazi. Tu pjesmu su zapamtili svi mještani kroz čija sela je ranjenička povorka prolazila. Marijina pjesma je izazivala čuđenje i divljenje. Noga joj u gležnju slomljena, kosti se vide; ostala je duže bez prve pomoći, pa je došlo do sepse i tetanusa. Kada je stigla do Vidovog Sela, male, priručne partizanske bolnice, na usnama je Mariji zamirala ova pjesma:

**— Bolna leži omladina Mara,
Sa svojom se majkom razgovara...“**

Sahranili su je na brežuljku Spasovina — podno rodne Kamenice — brežuljku sličnom ovom zlom koji se tako neobično zove — Krmanuša na Prkosima. Na Spasovini je Marija čobanila i tu zauvijek legla, prelazeći iz života u legendu koja se prenosi s roditelja na djecu, kako napisao i **Branko Čopić** u svojoj baladi o hrabroj Mariji sa Prkosa.

Ljubomir TEŠIĆ

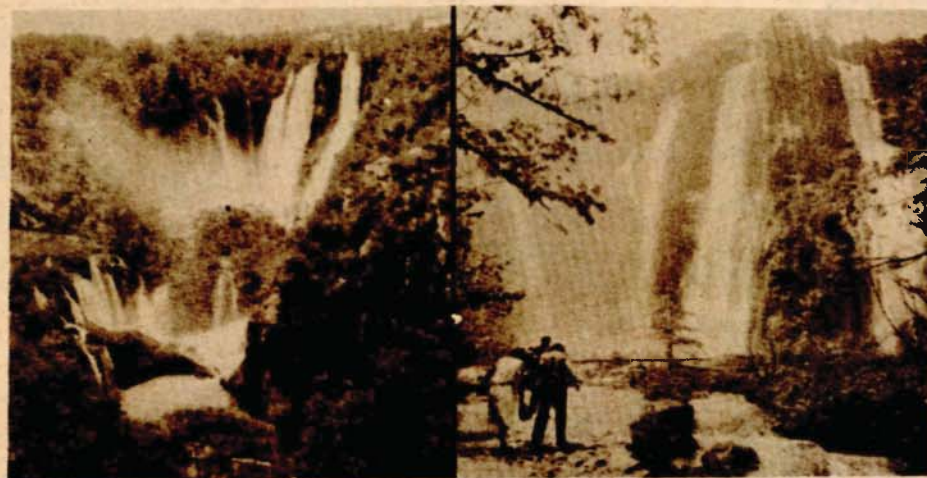

KAMEROM KRAJ VELEGRADA

Bašte pored solitera

BEOGRAD, oktobra — Osvanuo je divan jesenji dan kao stvoren za rekreaciju, izlazak u prirodu i keane poljske radove. Neki su, kao ovaj penzioner sa Bežanijske kose, spojili prijatno sa korisnim i kao rekreaciju prihvatili obrađivanje male gradske bašte. Nalme, Boško Ristić samo je jedan od mnogobrojnih stanovnika visokih novebeogradskih zgrada koji u blizini svog solitera obrađuju „ničije“ zemljište i sa malih bašta ubiru lijepe „zelene“ prinosse. Ovo zemljište oko solitera bilo je nekad obična šikara, zapušteno i bez vlasnika, pa su ga vrijedne ruke penzionera i ljubitelja baštovanstva dovele u red dugotrajnim i upornim radom. Sad ubiru plodove i kažu da se trud ipak isplati. Boško Ristić je ljetos sa svoje male njivice obrao 20 kilograma špinata, koji će pohraniti u kućni zamrzivač. Jer, posao u ovoj gradskoj bašti svojevrsna je rekreacija za ovog domaćina.

Snimio: N. DERETIĆ

Ni niži vodostaj nije umanjio ljepotu plitvičkih slapova

Oktobarska razglednica Plitvičkih jezera govori o tome da ovdje nema pomena o kraju turističke sezone. Staze i mostići oko modrozelenih jezera su puni, gužva je na stanicama turističkih vozova i brodića. Plamene boje grmolike ružine i mir prozirnih jezera, uz saznanje da je ovo vjerovatno najčistiji komad Jugoslavije, uzbuđuje i nas i strance, kojih je ovdje mnogo više.

Ne samo prirodno bogatstvo

U Radnoj organizaciji Nacionalni park Plitvička jezera zadovoljno trljaju ruke. I u ovoj kriznoj godini poslovni rezultati su premašili očekivanja. Ostatak dohotka je za više od polovinu veći od planiranog, a čak dva puta od lanjskog. I devizni priliv je narastao za 36 odsto. Novinarima koji su boravili na Plitvičkim jezerima u sklopu studijskog putovanja u organizaciji Vijeća Saveza sindikata Hrvatske, ove rezultate je komentarisao Milan Guteša, zamjenik generalnog direktora. Nije krio čuđenje zbog „tanke“ devizne žetve, podvlačeći da nije tačno da nam u Jugoslaviju dolaze samo stranci najnižeg ranga nego da možemo biti sasvim zadovoljni sastavom gostiju iz inostranstva.

Iz njegovih riječi o planovima Radne organizacije Nacionalni park Plitvička jezera

moglo se zaključiti da će stranci sve više zauzimati i mjesta domaćih turista. Zbog specifičnih zahtjeva osnovne djelatnosti ovog kolektiva, a to je očuvanje prirodne sredine ove svjetske baštine, kapaciteti se ovdje ne mogu mnogo širiti. Za gradnju je na Plitvicama ostalo još veoma malo prostora, pa se planovi odnose uglavnom na rekonstrukciju postojećih hotela i paviljona. Očekuje se da će uskoro dosadašnji objekti visokih kategorija prerasti u ona van kategorija, a da će svi doći visoku „A“ grupu. Za naše turiste je i danas skupno na Plitvicama, a kada se hotelima dodaju još neke zvezdice, za mnoge će biti samo san da uđu u njih.

Upravo očuvanje prirodne ravnoteže neće ovom turističkom kompleksu otvoriti vrata ka podizanju broja posjetilaca na ogromne razmjere. Nacionalni park u svojoj ljepoti može opstati samo ukoliko ga godišnje ne posjeti više od 1,3 do 1,5 miliona gostiju. Do septembra ove godine (od januara) duž obala bisernih jezera prošlo je blizu 800 hiljada gostiju, što ostavlja pravo da se ove godine računa s milionom posjetilaca. Savršena organizacija Radne organizacije garantuje da će gornja granica biti premašena u dogledno vrijeme, pa je potpuno jasno zašto se ovdje sada ide na selekciju gostiju.

Raj i za zaposlene

Nacionalni park Plitvička jezera zapošljava dvije hiljade radnika i obično je tu još oko 300

Mir bisernih jezera

● Ne samo priroda, mirisi i staklasta površina voda, pri posjeti Nacionalnom parku Plitvička jezera goste umiruje i ohrabruje poslovnost i uspjeh radnika ovog velikog i uzornog kolektiva

sezona. Za kraj poznat po stalnom raseljavanju i odlascima „trbuhom za kruhom“, ovako velika organizacija ima ogromnu ulogu. Zaposleni ovdje ne mogu da se pohvale velikim primanjima, ali to nije najvažnije. Mladi bračni parovi odmah dobijaju komfornu i lijepe stanove, a režije za dvosoban s grijanjem ne ide iznad 5.600 dinara. Djeca su zbrinjena u vrtićima i cijena njihovog boravka u organizovanom smještaju još je 1.200 dinara. Ishrana u hotelima je 150 dinara dnevno, pa računajte. Prosjeak od nekih 40 hiljada dinara je sasvim dovoljan za lagodan porodični život u ovoj vazdušnoj banji.

Na Plitvičkim jezerima sve odise čistocom i redom. Takav je i moderni Spomen-dom VI ličke udarne divizije. Vitraži, koji su doživjeli dosta kritike od onih koji ih smatraju crkvenom umjetnošću, ovdje su osvijetlili muzejski prostor i dali mu posebnu čar. Novinari su s istom pažnjom razgledali i vikendicu Jakova Blaževića, jednu od rijetkih u krugu Nacionalnog parka. Lijepa zgrada promjera 8 sa 11 metara. Na pitanje koje je uslijedilo na posljednjoj konferenciji za štampu, o tome otuđ i visokom funkcioneru pravo da ima vikendicu u užoj zoni Parka, direktor Guteša je odgovorio:

— Pogrešno ste obaviješteni, ovo je obiteljska kuća druga Blaževića, a obiteljsku kuću može svako svagdje da sagradi.

Bez surogata

Na Plitvičkim jezerima nema surogata. Sve je svježije i prirodno. Šumese nesijeku, ono što padne na zemlju tu i ostaje i oplemenjuje je. Ovdje se desi, ali već rijetko, da medvjedica dovede medvjedice na kupanje, pa preplašeni turisti poispadaju iz broda i popadaju na mostiće. Desi se da i „zaljubljeni“ muž savjetuje svojoj najdražoj da se nasloni na ogradu mos-

tića da je slika, pa poslije tuguje jer je ostao bez drage. Zato i ne prave ograde - kažu manja je šansa za ovakve „nesrećne“ slučajeve.

Radna organizacija Nacionalni park Plitvička jezera ima i svoje kooperante koji je snabdijevaju domaćim mlijekom, sirom, mesom. Zabranjeni su bilo kakvi „galofaci“. Jestu u bilo kom od hotela, gdje se još za doručak do besvijesti možete vrtjeti oko švedskog stola, prvi je užitek, ali i atak na liniju. Ipak, ovdje nema debelih. Obezbijediti sve provoklasno za turiste, nije baš lak posao. Ovdje kao da se nikad ne spava. Konobari u hotelu „Belvi“ u kome smo odsjeli ispraćaju nas u kasnim večernjim satima na počinak, a već u cik zore su tu da nam ponude sasvim svježju hranu za doručak.

Da se ovdje dobro živi, svjedoči i podatak da se sve više obrazovanih ljudi vraća iz grada u selo i stupa u kooperaciju s Parkom. Proizvode većinom meso - a ovdje se posebno hvale dobrom jagnjetinom, tetinom i jaretinom. Pretekne im i dosta toga daju u prodajnu mrežu u šire područje, pa za to nabavljaju pileće (ne isplati im se da proizvode) i suvomešne proizvođače.

Na kraju, čudili smo se kako je sve čisto i gdje to puštaju otpadne vode, kada je sasvim jasno da se zona Nacionalnog parka (22 kvadratna kilometra) ne smije zagađivati. Odgovor je jasan. Sav otpad ide preko u Bosnu, u Unu. Mi Bosanci se ne bunimo. Bolje nemanego da zagadi ovu oazu ljepote i mira.

Svetlana ŠILJGOVIĆ

Uz 15-godišnjicu Udruženja jugoslovenskih građana „Edvard Kardelj“

MISLIMA UVIJEK U DOMOVINI

● Udruženje naših građana u Zapadnom Berlinu koje nosi ime revolucionara Edvarda Kardelja djeluje u oko 30 raznih sekcija, društava i klubova i uživa veliku reputaciju među našim građanima u Zapadnoj Njemačkoj

Ove godine mnoge samoorganizovane društvene strukture naših građana u zemljama Zapadne Evrope obilježavaju svoje jubilarne datume postojanja. Jedno od takvih društava je i Udruženje jugoslovenskih građana „Edvard Kardelj“ iz Zapadnog Berlina, koje ovih dana obilježava petnaestogodišnjicu uspješnog djelovanja među našim građanima u ovom dvomilionskom gradu.

Davne 1970. godine grupa aktivista i entuzijasta, u želji da olakša svoj privremeni boravak, a istovremeno okupi što veći broj naših građana u jednu organizovanu cjelinu, inicirala je osnivanje kluba. Od inicijative do realizacije ove korisne ideje nije potrajalo mnogo, pa oktobra te godine dolazi do formiranja Kluba Jugoslovena. S godinama svog razvoja ovo renomirano (samoorganizovano) društvo naših građana, permanentno je razvijalo svoju aktivnost, što je uslovlilo da tadašnji klub, 1978. godine preraste u Udruženje jugoslovenskih građana „Edvard Kardelj“. Danas Udruženje ima više od trideset sekcija, podsekcija i društava i predstavlja jednu od najvećih grupacija Jugoslovena u zemljama Zapadne Evrope, gdje žive i rade naši građani.

Nedavno smo, povodom ovog značajnog datuma, u Zapadnom Berlinu razgovarali sa predsjednikom Predsjedništva Udruženja jugoslovenskih građana „Edvard Kardelj“ Rudolfom Juršićem, i tom prilikom postavili mu nekoliko pitanja.

Godine prošle i sadašnje

● Prema podacima, vi ste od samog početka djelovanja ove društvene asocijacije njen aktivista. Bilo bi korisno da nam kažete kako je tekao razvoj Udruženja?

— Početak, kao i svaki drugi, bio je težak. Trebalo je u prvim danima našeg djelovanja pronaći prave programe i sadržaje koji će zadovoljiti potrebe naših građana. Osim toga, imali smo

dosta problema i sa prostorijama, jer u početku, osim Vojne misije SFRJ, nismo imali nikakvu pomoć. Vremenom taj se odnos mijenjao, zahvaljujući najviše našoj aktivnosti, a to je značilo i uspostavljanje tješnje saradnje sa domaćinima. Sve je to uslovlilo da nam sredinom sedamdesetih godina Arbjertvolfart dodjeli funkcionalne prostorije, i tako stvorimo optimalne uslove za odvijanje društvenih aktivnosti. To nam je, uz odgovarajuće programe i sadržaje, dalo nove impulse u pogledu omasovljenja članstva, prije svega mladih kadrova, koji su, moram da kažem, motor kulturno-zabavnog i sportskog života u okviru našeg Udruženja.

● Kad se pogleda program obilježavanja godišnjice najstarijeg samoorganizovanog društva Jugoslovena u Berlinu, stiče se dojam da su aktivnosti u ovom jedanaestogodišnjem periodu toliko razgranate, da one predstavljaju u pravom smislu simbol petnaestogodišnje aktivnosti.

— Da, mi smo upravo htjeli da na jedan najneposredniji način prezentiramo sve ono što je karakterisalo naš dosadašnji razvoj. Eto, početkom ovog mjeseca počeli smo obilježavanje našeg jubileja uz prigodan Međunarodni fudbalski turnir, u kome je učestvovalo više nacija s kojim mi razvijamo dugogodišnje prijateljske odnose. Taj turnir bio je u stvari otvaranje čitavog niza svečanosti koje će se odvijati ovog i početkom sljedećeg mjeseca. Ono što u ovom trenutku najviše karakteriše je raznovrsnost programa koji se nudi našim građanima od sekcija, podsekcija i društava. Sve to ohrabruje i daje nam veliku moralnu snagu.

Tješnje veze s domovinom

● Poznato je da Udruženje jugoslovenskih građana „Edvard Kardelj“ razvija razgranatu saradnju sa mnogim sredinama u domovini. Da li je to dobar rad Predsjedništva ili želja naših građana da jačaju saradnju sa domovinom?

— Da, tačno je pored njegovanja bratstva i jedinstva, prioritet naših aktivnosti dajemo jačanju veze sa domovinom. Te veze se znatno više ispoljavaju s dužinom boravka naših ljudi u tuđini, što se na najbolji način manifestuje želja naših građana da zadrže svoj kulturni identitet i integritet, zajedništvo i druge vrednote našeg socijalističkog sistema.

● Neki građani s kojim već dugo saradujete, učestvovali su u završnom dijelu svečanosti posvećenih jubileju Udruženja.

— Nastojimo, i nadamo se, da ćemo do završnih svečanosti, zajedno sa svim društvima u Zapadnom Berlinu, koji djeluju i rade u okviru Koordinacionog odbora naših građana, uspjati da dočekamo mnoge predstavnike klubova naših građana iz Zapadne Evrope koji nose ime našeg revolucionara Edvarda Kardelja. Izuzetno nam je drago da ćemo u našim redovima imati priliku da pozdravimo predstavnike Banjaluke, grada s kojim već duže vrijeme razvijamo veoma uspješnu saradnju.

U susret svečanosti

● Završnoj svečanosti, kako smo informisani prisustvovali i duugarica Pepca Kardelj, članica Savjeta Federacije i supruge čovjeka čije ime nosi udruženje jugoslovenskih građana.

— Da, tačno je: drugarica Pepca Kardelj je, ove godine, prilikom prijema učesnika štafetnog maratona „Mir-prijateljstvo-mladost“, sa zadovoljstvom prihvatila poziv naših predstavnika, najavivši tako mogućnost svog dolaska našim građanima u Berlin. Ukoliko dođe do ove posjete, dragi gošću ćemo sa velikim oduševljenjem pozdraviti i prihvatiti.

Eto, tako govori u susret značajnom jubileju jednog od najboljih društava naših građana u SR Njemačkoj, istaknuti aktivista trenutno prvi čovjek Udruženja jugoslovenskih građana „Edvard Kardelj“, koje je upravo u ovoj godini postiglo svoj najveći uspjeh.

Petar BLAŽIĆ

„NEDJELJNOG GLASA“

BRANISLAVA TRIVIĆ, PREDSEDNIK KONFERENCIJE ZA PITANJA DRUŠTENOG POLOŽAJA ŽENA JUGOSLAVIJE

Razgovor sa Branislavom Trivić, predsjednikom Konferencije za pitanja društvenog položaja žena Jugoslavije, bilo je teško dogovoriti. Nove obaveze saveznog funkcionera odvođe je svake sedmice u Beograd, na dva dana, u AIPK „Bosanska krajina“, gdje je potpredsjednik Poslovnog odbora za ekonomska pitanja, ima puno probleme zbog devetomjesečnog gubitka, član je i Predsjedništva Savezne konferencije SSRN Jugoslavije, sve to uz svakodnevne obaveze i brige supruge, majke dvoje djece, ne ostavlja baš puno vremena. A upravo zbog izbora jedne Banjalučanke na tako visoku funkciju (koju, uzgred rečeno, obavlja volonterski!) željeli smo razgovarati o položaju jugoslovenske žene i ciljevima i zadacima konferencije u današnjem trenutku.

Strah da će se razgovor dvije žene „o ženskom pitanju“ pretočiti u lako štivo rubrika za feministkinje, brzo je razbijen. Stvarnost je i ovdje učinila svoje, bez imalo sentimentalnosti ekonomska kriza pogoršala je i položaj žene. Štaviše, za razliku od svih dosadašnjih euforičnih akcija i parola za „ravnopravnost polova“, kriza je snagom realnosti, golim činjenicama, bez lakiranih fraza, stavila sve u isti koš, razrezujući svakome svoj dio. Koliki je ponijela žena u tom svijetu i prvo pitanje za našeg sagovornika.

● **Koji je u ovom trenutku najznačajniji zadatak pred konferencijom za pitanja društvenog položaja žena i čemu se daje prioritet u akciji obzirom na teškoće u kojima se zemlja nalazi?**

● Planovi razvoja za narednih pet godina i pripreme za izbore u 1986. godini izdvajaju se kao posebne aktivnosti. Uz zahtjev za veći rad, red, znanje i odgovornost, povećanu proizvodnju, ravnopravniju raspodjelu dohotka, moraju se uslovliti i rješenja koja će poboljšati i život žene. Ukupno veće zapošljavanje, a u tome i žena, poboljšanje položaja žene na selu, organizovanja društvena briga o djeci, ravnopravnije snošenje troškova biološke reprodukcije, razvoj uslužnih djelatnosti kao pomoć domaćinstvu — sve su to pitanja o kojima se vodi posebna rasprava i nastoje dati sasvim konkretni prijedlozi. Tačno je da ekonomska stabilizacija najviše pogađa porodicu i ženu u njoj, zbog čega je, bez obzira na niža materijalna sredstva, potrebno obezbijediti više produktivnih radnih mjesta, a u uslovima smanjene

Kriza ne priznaje polove

Branislava Trivić: Pri izboru žena kriteriji su oštriji

raničavajući faktora ostvarivanja ravnopravnosti. Ali uz njega obavezno ide i naslijeđen sistem društvene podjele rada, ustaljene predrasude i tradicija. Što je razvoj slabiji, predrasude su jače, a tradicija prema ženi „grublja“. Društveno-političke organizacije moraju više raditi, pogotovo u takvim sredinama, na eliminisanju konzervativne svijesti o tradicionalnom položaju žene i njejoj ulozi u porodici.

● **Imate li utisak da se pitanjima i problemima koji tište žene Jugoslavije daje drugorazredni značaj?**

● Nažalost, ima opština u kojima se ovim pitanjima ne posvećuje nikakva pažnja, ne analizira stanje, ne preduzimaju mjere za poboljšanje uslova života i rada žene i porodice. Teška privredna situacija u zemlji, visoka inflacija, pad standarda, sigurno u drugi plan stavljaju neka pitanja položaja žena. Ukoliko ne riješimo problem povećane proizvodnje, dohotka, zapošljavanja, ne obuzdamo rast cijena i pad standarda, nećemo riješiti ni druga pitanja izvan toga, posebno ona koja se odnose na ženu i porodicu.

„Čovjek u politici mora imati hrabrosti da govori, na temelju svog iskustva, znanja i uvjerenja; pri tome ne smije davati neostvariva obećanja, nego govoriti istinu o pravom stanju, i o dobrom i o lošem, i tako motivisati one koji ga slušaju za bolji rad i pošteniji odnos prema drugima...“

● **U posljednje vrijeme riješena su važna pitanja zaposlene žene — majke, ali stvarnost potvrđuje da je ona još u teškom položaju. Predviđaju li se u domenu socijalne politike novi koraci?**

● U posljednjih deset godina došlo je do povećanja trudničkog odsustva sa 3,5 na 6 mjeseci, a zatim u nekim republikama i pokrajinama na godinu dana. Traže se rješenja kako bi trudničko bolovanje iznosilo godinu dana u svim republikama i pokrajinama, zatim proširenje prava u isplati trudničkog odsustva, koje za sada ima tretman bolovanja, a trebalo bi da se tretira kao plaćeno odsustvo. Ima pojava da zbog velikih razlika u

- **Žena ovom društvu treba i kao proizvođač i samoupravljač**
- **U posljednje vrijeme žene su učinile mnogo da stabilizaciju postane svakodnevni život, a mi ostane strana riječ**
- **Materijalni razvoj naslijeđen sistem društvene podjele rada ustaljene predrasude i tradicija — usporavaju proces ravnopravnosti**
- **Između proklamovanog i ostvarenog je značajan raskorak posebno u nerazvijenim sredinama**
- **Majka sto duže uz dijete, jeftinija obuka za djecu — to nisu bas marginalna pitanja**

ličnom dohotku majke ovo pravo ne koriste i time skraćuju boravak uz dijete. Naš je apsurd da je dječija obuka, odjeća, školski pribor najskuplja porodična potreba, pogotovo u brojnijim porodicama. Na prijedlog Konferencije i dvije sekcije SK SSRN Savezno vijeće Skupštine SFRJ je početkom ovog mjeseca zadužilo Savezno izvršno vijeće da ispita sve mogućnosti stabilizacije cijena odjeće i obuće za djecu i osnovnog pribora. Konkretni su prijedlozi i na stvaranju uslova za veći obuhvat djece predškolskog uzrasta. Sredstva nema dovoljno, ali, uz racionalizaciju, mogu se graditi skromniji i jeftiniji objekti i obuhvatiti više djece. Trebalo bi razmotriti prijedlog da se sredstva za dječiju zaštitu isključe iz limita ograničenja opšte i zajedničke potrošnje.

● **U izuzetnom su položaju i mlade žene koje su stekle visoke kvalifikacije, a još su nezaposlene. Egzistencijalna pitanja su njihov „privatni“ problem — osnivaju porodice, nemaju stanove, nemaju ipak „privilegije“ zaposlenih. Ima li Konferencija u ovom prostoru konkretne akcije?**

● U zemlji, trenutno, zaposlenje traži preko milion ljudi, od toga — 580.000 žena! Žena se inače teže za posla. Postoji bojazan da će po zaposlenju otična porođajno odsustvo, kao da to nije normalno. Štaviše, strahuje se da će žena ići češće na bolovanje mada prema podacima iz nekih republika i pokrajina, ako se isključi bolovanje zbog materinstva, žene manje boluju od muškaraca. Na raspravu je Nacrt društvenog plana Jugoslavije za narednih pet godina. Predviđena stopa zapošljavanja od 2 odsto, što bi značilo da će 1990. biti 860.000 nezaposlenih, ne bi se mogla prihvatiti, jer takvo opredjeljenje ne nudi rješenje našeg najvećeg problema — zapošljavanja. Riječ je o ogromnim gubicima koji su izraženi u tome što se po sticanju znanja ne radi, što se ne stvaraju radne navike, što znanje zastarijeva, što se ne uključuju u proces samoupravljanja.

● **Koliko je postavljanje žena na ključne položaje u društveno-političkom životu rezultat stvarne afirmacije žene, a koliko rezultata delegiranja na ključu?**

● Stanje i u ovim izborima će se mijenjati koliko bude promijenjena svijest o ženi — radniku i samoupravljaču. Nikakvi procenti neće pomoći, samo svijest, koju i praksa potvrđuje, da žene mogu stručno i odgovorno da obavljaju i najsloženije zadatke.

Pri izboru žena kriterijumi su u cjelini često oštriji, u žene se nema dovoljno povjerenja. U nekim konkretnim rukovodnim rješenjima, kada se izborom žena ne obezbjeđuje potreban kvalitet, kritike, pa i osude propusta su teže nego kad ih čine muškarci. Dosljednom primjenom kadrovske politike — izborima prema radnim i stručnim sposobnostima — trebalo bi da bude znatno veći broj žena na odgovornim dužnostima. Izborom žena ne bi se smjelo dešavati da se kumulativnim sabiranjem zadovoljavaju i svi drugi kriteriji — nacionalni, socijalni i starosni.

● **Prisustvovali ste svjetskoj konferenciji o Dekadu Ujedinjenih nacija za žene u Najrobiju. Koja su pitanja dominirala na ovom skupu?**

● Na Svjetskoj konferenciji UN učestvovalo je 157 zemalja — članica UN, predstavnici raznih fondova, specijalizovanih agencija i organizacija i sistema UN, oslobodilačkih pokreta i nevladinih organizacija, ukupno oko 3000 delegata. Konferenciji je prethodio Forum nevladinih organizacija, koji je okupio do sada najveći broj žena, na kome je učestvovalo oko 13.000 žena i skoro 350 nevladinih organizacija. Bila je to prilika da obavijeste svijet o svojim stavovima i položaju žena u svojim zemljama. Na oba skupa dominirala su pitanja o razvoju i ulozi žene u tom procesu, u odluci-

„Svako onaj ko ima bolji položaj u društvu, ko relativno bolje živi, nastoji zadržati svoj status ili ga unaprijediti. Zato je vrlo teško, ne samo ostvariti u praksi, nego čak i usaglasiti se oko jednostavne činjenice da ovo društvo mora prvo ostvariti napredak kod onih koji lošije žive.“

vanju, uz zalaganje za mir i razoružanje. U cjelini uzevši, nisu tretirana „ženska pitanja“ nego osnovna pitanja ekonomskog i političkog stanja u svijetu. Usvojeni dokument „Dugoročne strategije do 2000. godine“ dalji je korak u borbi za unapređenje položaja žene i ostavlja svakoj zemlji mogućnost da strategiju primijeni na svoje uslove.

● **Kada odete sa ove funkcije, procjenjivaćete učinjeno. Koji riješeni zadatak će za Vas predstavljati najveće zadovoljstvo?**

● Najljepša čestitka u ovoj godini mi je bila usvojeni Zakon o radnim odnosima, kojim je žena u BiH dobila pravo da uz svoje dijete ostane godinu dana poslije porođaja jer je na tome Konferencija žena u Republici dugo radila. Posebno će me radovati ako uskoro bude nadeno rješenje za povećanje trudničkog bolovanja u drugim republikama i pokrajinama, gdje je ono još manje od godinu dana. Vjerujem da će i u izbornoj aktivnosti biti ostvaren napredak, da će više žena dobiti i više odgovornijih zadataka. Mnogo bi mi značilo i produktivno zapošljavanje i manji broj onih koji traže zaposlenje. Pokrenuli smo inicijativu za naučno istraživanje o doprinosu žene NOR-u i iskreno se nadam da će biti prihvaćena, te da će na ovaj način biti odato priznanje svim onim ženama koje su raznim akcijama tokom rata doprinijele slobodi.

● **Izbor na ovu funkciju uticao je na Vaš privatni život, kao majka, supruga, i Viste u teškom položaju. Recite nešto o sebi i dužnostima koje traže izuzetnu energiju?**

● Mislim da pripadam grupi onih koji su cijeli život radili posao koji su voljeli - to se jednako

STATISTIKA O ŽENI JUGOSLAVIJE

Trenutno zaposlenje traži 580.000 žena! U osnovnim školama se školuje 48 odsto djevojčica, u usmjerenim 48 odsto djevojčica, na fakultetima je 45 odsto djevojčica, od ukupnog broja specijalista i magistara je 25 odsto, a doktora nauka 20 odsto žena. U privatnom sektoru zaposleno je 38,4 odsto žena, u društvenom preko 36,9 odsto. U privredi radi 32 odsto, u vanprivredi su 60 odsto žene. U proizvodnji tekstilnih proizvoda i kožne obuće 60 odsto radnika su žene, u trgovini isti procenat, u bankarstvu preko 70 odsto, u zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti preko 75 odsto. U aktivnom poljoprivrednom stanovništvu je više od 47 odsto žena, a u 83 odsto mješovitih domaćinstava žena je organizator i nosilac poljoprivredne proizvodnje.

U članstvu Saveza komunista je 26 odsto žena, u Savezu sindikata 38 odsto, u omladini Socijalističkom savezu 50 odsto. Među radnicima privremeno zaposlenim u inostranstvu oko jednu trećinu radnika čine žene.

odnosi na sve poslove koje sam uz dobre saradnike do sada obavljala u „Elektrokrajini“ i u AIPK-u, ali i u društveno-političkom organizovanju. Drugi važan uslov su odnosi u porodici, gdje se sa mnogo takta i obostranog razumijevanja moraju stvarati uslovi za veće radno angažovanje. Čini mi se da gotovo svaka žena koja radi u udruženom radu, koja je uz to majka i domaćica, ima mnogo više obaveza nego muškarac. Da bi, posebno u privredi, radila posao koji odgovara njenim stručnim, radnim i ljudskim karakteristikama, mora često raditi mnogo više nego muškarac. Vjerujem da će naš naredni razvoj donijeti pozitivne promjene, ali i žena mora biti prisutnija, da bi istrajali na onome što smo dogovorili. Tako će direktno uticati na mijenjanje sistema življenja, na zadovoljavanje potreba društva, a tako i svojih ličnih. Žena se ne bori za neka „svoja prava“, kako se često banalizuju njeni zahtjevi i poistovjećuju sa akcijama „feminističkog pokreta“. Poslije sastanka u Najrobiju i taj pokret je realniji — ni feministkinje ne prave razliku između muškaraca i žena nego između razvijenih i nerazvijenih. To su dva pola ovog društva i ovog svijeta. U borbi za njihovo izjednačavanje dobro su došli svi borci, hrabri, poštenji ljudi, od znanja, sposobnosti, bez obzira na pol. U tome ja vidim ravnopravnost žene.

Razgovarala Nada PUVAČIĆ

„Koliko budemo školovali, obrazovali ženu, koliko joj budemo omogućili da radi osam sati, pri tom manje brine za svoje dijete, da svi poslovi u porodici ne budu samo njena briga, koliko budemo mijenjali tradicionalnu svijest koja je u nekim sredinama još drži u potpuno neravnopravnom položaju, koliko kao društvo budemo radili na promjenama te svijesti, toliko ćemo uspjeti ostvarivati proces ravnopravnosti, ne žene sa muškarcem, nego razvijenih i nerazvijenih, pomoći onima koji žive lošije da žive bolje.“

potrošnje povećati sredstva za dječiju zaštitu. Pripreme za izbore i kongrese su prilika za znatno veće uključivanje žena u delegacije, organe društveno-političkih organizacija, inokodne organe od mjesne zajednice i OOUR-a do Federacije. Zadaci se moraju povjeriti najboljim kadrovima, bez obzira na pol.

● **Ima li nekih pitanja o kojima se, zbog razlika u razvijenosti republika i pokrajina, teže usaglašavaju pokrenuti prijedlozi?**

● Razlike postoje, što je s obzirom na razlike u razvijenosti republika i pokrajina razumljivo. O mnogim pitanjima socijalne politike, odlučuje se u republikama i pokrajinama i nemoguće je insistirati da se na isti način rješavaju. Nemoguće je, na primjer, insistirati na istom procentu zaposlenih žena, ali se zato moramo boriti za ukupno veće zapošljavanje, za ravnopravan tretman žene prilikom zapošljavanja, na onemogućavanju izrabljivanja žena na poslovima gdje se ne ostvaruje invalidsko-penziono osiguranje, posebno u gostiteljstvu. Ova pitanja važe i za Sloveniju i za Kosovo, ali će do odgovora doći neko brže, a neko sporije.

● **Koji su najveći problemi koji se ispoljavaju u ostvarivanju ravnopravnog položaja žena i gdje leže njihovi uzroci?**

● Žena je stekla pravo na školovanje, posao, na društveni angažman, ali nisu svagdje jednako stvarani uslovi za korištenje tih prava. Međutim, značajan je raskorak između proklamovanog i ostvarenog, posebno u manje razvijenim sredinama. Velike su razlike u materijalnom razvoju pojedinih dijelova zemlje, što se može uzeti kao jedan od og-

PRIČA GLASA „NIKICA PAVLIĆ“

Allja H. DUBOČANIN

Starac i pas

(Otkupljeno na konkurs Redakcije „Glasa“ i Odbora Kočićevog zbora)

Dolazi - reče Hamo, stari čankoliz i prznica, koga je trgovac Kenan kupio za čašicu rakije, skupa s njegovom braćijom. Uz njega, podvijenih nogu, sjedi bivši lađar Naskan, a do njegovih koljena, mutan i prijek, sa zlom riječju na jeziku, kavgadžija Lulaš. Kenan ih gosti, ne znaju zašto ih je pozvao, alito im nije važno. Pečenje miriše pred njima, a o Kenanovoj rakiji nema se šta reći. Žuti se kao sunce.

-Šta će ovdje? - čudi se Naskan upirući prstom u starca na kapiji, doskorašnjeg bricu Hazima koji dugo posluje oko vrata jer je poluslijep.

-Neka ga, trebaće nam - zadovoljno se smješka Kenan, a njegov trgovački osmijeh naslućuje dobar posao.

-Gdje mu je pas? - pita Hamo brišući rukavom masna usta.

-Tu je negdje - zagonetno će Kenan, a ogroman stomak mu poskoci kao da zadovoljno potvrđuje.

Lulaš ustaje, težak kao nesreća, skriva se za lipu i zove sijedog Hazima.

-Ovamo. Hazime! Ovamo! Bez tebe nema razgovora ni rasonode. Izgladnismo čekajući te...

Hazim kreće prema glasu. Ne vidi kud će udariti, ide za glasom, pa kad u magli vidi uspravnu sjenu, pruži joj ruku. Ali, Lulaš je iza lipe veće pobjegao. Hazim ispružene ruke stoji pred lipom. Prema njemu se ne pruža ni ruka, ni grana.

S druge strane dvorišta doziva ga Lulaš, cereći se od zadovoljstva.

-Ovamo, brico! Nisam to ja! To je lipa. Evo nas ovamo. Dođi, britvo naša!

Hazim se okrenu prema glasu: -Da li je tu Kenan? - upita s mirnoćom kakvu imaju slijepci.

-Dobro došao, Hazime! - iza velike zidane kuće pojavi se Kenan šireći debele obraze u gadnu grimasu, oblikujući jake ruke u zagrljaj u kom bi se ugušila i dvogodišnja kobila.

-Sinoć si me pozvao - mirno će Hazim.

-Jesam, pozvao sam te, i dobro mi došao! Rekoh sebi, hajde da s Hazimom sjednem i ljudski se narazgovaram. Ako neko zna po duši govoriti, onda je to Hazim. Ne vidim tvoga Sokola, i za njega sam kosti pr premio?

-To sam i ja tebe htio pitati. Od sinoć ga nisam vidio.

-Od sinoć ga nisi vidio? - kao čudeći se, razvuče Kenan. -Odmah ću poslati Naskana da ga potraži.

Kenan uhvati pod ruku Hazima, povede ga do postavljene trpeze, namignu Naskanu i posla ga da „traži“ psa. Ovaj uze komad mesa, izmače se desetak koraka, sjede na klupu pokraj velike šupe.

Tu iznenadnu želju da porazgovara sa Hazimom, Kenan je dobio juče, u predvečerje, kad se ribari vraćaju sa rada, i oni koji žele kupiti svježu ribu idu prema Savi. On nije morao žuriti do barki jer će najbolji

komadi, u posebnoj, malo barki, njega ionako čekati. Doći će jedan od dubočkih potčrkara i pitaće ga želi li ribu odmah, očišćenu, ili će je uzeti sutra. Naslonjen na tešku željeznu kapiju svoga dvorišta uživao je posmatrajući prolaznike. Ovi su ga pozdravljali trudeći se da on osjeti njihovu naklonost. On je na pozdrave odgovarao posvojojvolji, pokretom ruke, mrmljanjem, jedva primjetnim pokretom teške glave pune završenih i tek započetih računa. A u njegovom računu bilo je sve što se miče dubočkom cestom.

Samo ga jedan nije pozdravio, niti je dao bilo kakav znak da ga primjećuje. Bio je to Hazim. Ili gasvorno nije vidio, ili ga nije želio vidjeti. Polako, nogu pred nogu, kao dva starca, Hazim i pas nisu mogli zakašniti na svoj dio. Za sitne pare, a često i besplatno, ribari, su mu davali mrežicu bijele ribe. Tu ribu, sitnu i punu kostiju, sijekuci sebi prste, Hazim je čistio na Savi, a onda se, još sporiji i mirniji, sa psom Sokolom vraćao svojoj kući u kojoj ga niko ne čeka. Prije pet godina od tuberkuloze je umrla njegova Zineta, s kojom je u tišini, bez poroda, proživio svoje najpunije godine. Po cio dan provodio je u brijačnici, u centru čaršije. Brijačnicu je činila jedna velika prostorija s plastičnim paravanom iza koga je Hazim postavio uski ležaj na kom bi, kad nema mušterija, znao i dremnuti. Ispred vrata ležao je Sokol. Ali, dvije duge drvene klupe najčešće su bile pune pričalica. Sve vijesti su se slivale u Hazimovu brijačnicu i u njoj su skrojeni mnogi događaji i sudbine. Tu su sastavljani nogometni timovi, tu su uglavljivani svakojaki poslovi, tu su se načinjale godinama čuvane tajne, a zamrsivale nove koje se godinama neće moći razmrsiti. Za Hazima su, dok je kroz njegovu brijačnicu tekao život, sve strane imale jednu rečenicu: što vidi - ne vidi, što čuje - ne čuje, što kažemo - izlapi. Kod njega se moglo saznati sve, ali od njega - ništa!

Da bi došla do brijačnice, noseći Hazimu ručak u drvenoj pletenoj korpi, Zineta je morala proći pored Kenanovog dućana. Tih nekoliko koraka, dok ne zamakne za zgradu pošte, od onoga što je slizalo iz dućana, Zineta se uvijek saplitala i vidno uzbuđena zamicala za poštu.

Hazimu se nikada nije otvoreno požalila. Ali, on je znao... I zato, mnogi su to tvrdili, kad god bi brijačnicu Kenana, kad god bi najoštrijom britvom prelazio preko njegovog debelog vrata, ruka mu je drhtala.

Oni upućeniji kažu da je početak te priče dubok preko trideset godina. Ta priča se počela zaplitali davno, na jednoj igranci na kojoj se imalo riješiti čija je Zineta, tada najljepša djevojka u cijelom kraju. Bilo je ovako, ispod svega je vrija krv, a to što nije pala tada, ne znači da neće pasti. Neko je došapnuo harmonikašu, po vijestima iz brijačnice da je to bio sam Kenan, drugi opet tvrde da je to učinio njegov otac, takođe trgovac koji je sjedio za najboljim stolom, kažu da je on rekao članu orkestra da najavi ples u kom će djevojke birati. I kad je Hajrudin, muzičar uvijek nasmijan, sa tankim meksičkim brčićima, glasno rekao: „A sada - djevojke biraju!“, svi su stali na svojim mjestima. Znalo se, odluka mora pasti. Znala je to i Zineta. Izišla je samana prazan prostor za plesanje, stala,

pogledala jednog, pogledala drugog, sve je čutalo, a onda se okrenula i pošla prema Hazimu. Muzičari su udarili - tuš!

Kad je umrla Zineta, i Hazim se počeo naglo osipati. Svaki dan se moglo vidjeti kako s njega padaju tragovi Zinetine ruke. Koža mu je tamnila, kosa sijedila, kao riba ostavljena na suncu smežuravao se i oko sebe širio miris bolesti. Naglo je izgubio vid, a ruka mu je sve više drhtala. Ne prođe nekoliko mjeseci i Hazim zatvori radnju...

Kad ga Kenan posadi uz trpezu, i sam sjede pored njega, Hazim upita:

-O čemu ćemo nas dvojica razgovarati?

-Sretan si ti, Hazime! Sretan! - Kenan će gledajući u slijepce oči. - I bez očiju vidiš. Vodi te pas. I uvijek je tebe imao ko voditi. Za tebe su gledale najljepše oči u ovom jeftinom svijetu.

Hamo i njegovoj pajdaši sasvim se zbuniše. Nisu ovo očekivali. Kenanov glas je podrhtavao. Nisu se tako dogovorili. Šta se događa, pi-

tao je Hamin pogled. Ne mogu ovako odraditi svoju plaću.

-Vi, marš napolje! - razdera se Kenan.

Sva trojica, s komadima mesa u ruci, iziđoše iz dvorišta.

-Ovo je naš razgovor, moj i tvoj, i ničiji više...

-Koliko vidim, govoriš samo ti - Hazim će miran kao zemlja pod njim.

-Nisi svoj posao završio do kraja, Hazime. Pravi čovjek završi posao koji započne, a ti si bio počeo...

-O čemu govoriš?

-O nama govorim. Dužan si mi nešto. Znaš da si dužan.

-Dugova ima mnogo na ovom svijetu i teško ih je sve namiriti.

-Ovaj si mogao izmiriti. Na vrijeme. Bez ostatka. Zašto si zatvorio radnju, a dug nisinamirio? Hazim čuti.

-Morao si to učiniti, izbog mene, i zbog sebe, a najviše zbog nje...

-Nju ne pominji - Hazim će manje mirno.

-Ruka ti više ne drhti, a ja sam danima dolazio zbog njenog drhtanja. Cio život si brijač ljude, pa jesili osjetio šta misli moj vrat dok razgovara sa tvojom najboljom britvom? Računi se među nama moraju izravnavati... Gost si mi, počasti se.

Hazim krenu rukom, nije drhtala, prema mesu. Prinesse komadić ustima, zagrlje sporo, zaustavi zube, ispljuni nesažvakanu hranu. N zdrve su mu se širile. Zapaljenim pogledom, poluslijepim, ali dovoljno jakim da ga Kenan razumije, oprži ga po licu, pa reče:

-U pravu si... morao sam ići do kraja.

Ilustrovao I. BOBAN

ESEJISTIKA

Svi su pisci tašti

● **Džordž Orvel: Zašto pišem i drugi eseji, preveli Marijan Krmpotić i Vladimir Rokсандić, August Cesarec, Zagreb, 1984.**

Književna kritika ima, ipak, značajnu moć. Evo, u ovoj prvoj postorvelovskoj godini koja je već pri kraju, rijetko se mogao naći koji redak posvećen kontroverznom engleskom piscu Džordžu Orvelu (1903-1950) alias Eriku Bleru, dok je prošla godina u pravom smislu bila u njegovom znaku, a sve zahvaljujući poznatom naslovu njegovog najznačajnijeg djela, romana „1984“. Da je kojim slučajem neuhvatljivi Orvel ovom djelu zgusnute ali i veoma direktne metaforike dao za naslov neku drugu sljedeću godinu, svebi ostalo isto, djelo ne bi ništa izgubilo na aktualnosti, ali bi se ta godina „sačekala“, pa bi onda Orvel bio ponovo otkriven i otkrivan.

Međutim, koliko god je prošla godina bila u znaku Orvela i mnogo toga imala istog sa njegovom hiljadudevestoosamdeset i četvrtom, naša književna kritika ovom „prigodom kao da nije ni primjećivala Orvela kao briljantnog esejistu i izuzetno vidovitog hroničara čiji hirurški zahvati perom i veoma oštre ocjene do danas nisu ništa izgubili na svježini i oporosti. Posebno, što je zagrebačka izdavačka kuća August Cesarec u sklopu kompleta Orvelovih djela izdala i njegov esejistički atlas **Zašto pišem i drugi eseji** u izboru Vladimira Rokсандića. Njegovi nadahnuti eseji hrabro su zadirali u sve što je bilo aktuelno. Nažalost, ono što je bilo aktuelno u njegovo vrijeme i danas je: mir je misaona imenica, nezavisni pojedinac se odavno „oslobodio“ iluzija da je nezavisan, totalitarizmi nadiru čak i sa neočekivanih strana, diktati šta se mora misliti i kako se mora misliti, a lovostaj na vještice nikako da stigne. A uloga pisca u takvim razdobljima potpune obezvrjednosti Prometeja u najmanju ruku je i sama prometejska. U svom eseju **Granice umjetnosti i propagande** iz dalekog ljeta 1941. godine, Orvel lapidarno zapisuje, ili, bolje rečeno, krvari:

U SVIJETU KNJIGE

„Ne možete se sa čisto estetskog stajališta zanimati za bolest od koje umirete; ne možete biti ravnodušni prema čovjeku koji vam može prerezat grlo. U svijetu u kojem se međusobno bore fašizam i socijalizam svaka se razumna osoba mora opredijeliti, a njeni osjećaji moraju naći mjesta ne samo u njenom pisanju već i u prosuđivanju književnosti. Književnost je morala postati politična, jer bi sve drugo podrazumijevalo duhovno nepoštenje. Sklonosti i mržnje došle su preblizu svjesnog da bi se mogle zanemariti.“

Kao rijetko ko, Orvel je za života ali i posthumno doživljavao brojne paroksičke interpretacije. Svi su ga trpali u svoje tabore i svi su ga proglašavali sotonom. Njegov jedini i pravi lijek bila je - ironija. Učestvuje u španskom građanskom ratu kao dobrovojač i zarađuje teške rane, a one još teže su bile na planu duha. Otrežnjuje se i od posljednjih iluzija koje su ga vezale za crveni Istok. Staljinove stravične čistke stizale su i do španskog ratišta. Orvel setada definitivno okreće peru:

„Svi pisci su tašti, sebični i lijeni, a u samoj srži njihovih motiva skriva se misterij. Pisanje knjige užasan je i zamoran posao, kao rvanje s nekom teškom bolesti. Neka se nitko ne laća tog posla ako ga na to ne goni neki zloduh kojem se ne može oduprijeti, niti ga shvatiti. Znamo o njemu samo to, da je taj zloduh isti onaj nagon koji tjera da na sebe privuče pozornost vrištanjem.“

Dakle, Orvela treba prvenstveno čitati kao izuzetnog esejistu i beskompromisnog hroničara, a tek onda kao pisca glasovite **Životinjske farme** i na kraju te trpke alegorije, zvane „1984“.

Marko RUČNOV

POEZIJA

Svježina i umjetnička zrelost

● **Miloš Kordić: Disanje leda, Revija, Osijek, 1985.**

Svoju novu, dvanaestu zbirku pjesama Miloš Kordić počinje pjesmom u prozi (inače, čitava knjiga od pedesetak pjesama sastoji se od pjesama u prozi i slobodnom stihu).

Moje porijeklo, ako sam zmija u kojoj je rečenica: „Moje porijeklo, ako sam zmija, ništa vam neće značiti ukoliko niste od onih koji se skrivaju u tajne šifre, u zvjezdana pamćenja, u oblike koji nisu središte sunovrata, u istinu koja neće pokazati“. I kao da se baš u ovoj rečenici krije tematska ukupnost, to Kordićevo traganje za sobom i drugima, oko sebe, posve svježom i umjetnički ostvarenom, zreloom poezijom u knjizi **Disanje leda**. Same ciklusne cjeline knjige naslovljene naslovima **Kiša/pretpostavke**, **S onu stranu visina** i **Disanje leda**, već na prvi pogled, ovlašnim čitanjem, otkrivaju to uporno pjesnikovo traganje za sobom i za drugima oko sebe u najširem smislu pojma tragača koji, zapravo, zna i za čim i kako traga, otkrivajući visprenošću umjetničkog ostvarivanja tolike jednostavnosti u čovjeku i oko njega kojega svakodnevno (svakog trena, bolje rečeno) dotiču u bilo kojem obliku i na bilo kakav način a on u njima niti vidi niti osjeća tu snagu i značenje, koje pjesnik sada uspijeva „razobličiti i otkriti“.

Posmatranje zmije, recimo, u posmatraču izaziva određeni strah. Kordić ga ovako izražava: „Čudesna su njena svojstva: nezapaljena gori, neranjena krvari, uvija se pod ledom i diše svojim zelenim i razbijenim očima. Jezik njezin traja nad tuđom smrću...“(pjesma **Zmija**). Ili, razmišljanje o vremenu, o trajanju, pjesnik uobličava u pogubnu istinu u pjesmi **Polarni sat** u kojoj kaže: „Imamo li svoj oblik, oblik obružene pečine, svoje zastave nad rtovima pigavog mraka - imamo i svoj polarni sat, napačeno zrno njegova sjaja, imamo dvanaest njegovih ledenih grobova...“Običnosti i uobičajenosti naše, svagdašnje, kao pjesme (ili povodi za njih) ostvarene, slažu se u čudesan mozaik zbirke Miloša Kordića **Disanje leda**.

Nastavljajući istrajno i uporno svoje pjesničko tragalaštvo za sobom i u sebi za svim tim običnostima, a kao mogućnost prepoznavanja ljudskih neobičnosti, Kordić, poslije knjiga poput **Spavač čistog sna**, **Dinosaur ili Postojalo jedno more**, uvodi nas u prostorno znanu, a načinom kazivanja i formom novu, koja ga predstavlja posve ostvarenim, zreloom stvaraoem. I ako ponegdje, „zaluta“ moguća naracija, tek kao „službenica prelaza“, na može umanjeti potpuni dojam o cjelovitosti i ostvarenosti ove poezije i knjige u cjelini. Završimo zato ovo listanje Kordićeve nove zbirke pjesama rečenicom iz ovdje citirane pjesme **Polarni sat** a kao mogućom njegovom naznakom našeg opšteg pada poslije sopstvenog „nalaženja“ u vremenu: „Bit će to zaokružen zemljotres, upisan ugljenisanom tintom u našu jezivu pripovijetku“.

Ranko PRERADOVIĆ

SANSKI MOST

20.
oktobar
1985.

1943.

1985.

GRAD ZAVNOBIH-a

U Sanskom Mostu je održano istorijsko Drugo zasjedanje ZAVNOBIH-a. Ovdje je, takođe, održan Osnivački kongres Narodnooslobodilačkog fronta Bosne i Hercegovine. U ovom gradu ili njegovoj neposrednoj blizini, u toku narodnooslobodilačkog rata, s vremena na vrijeme, boravili su vojna i politička rukovodstva NOP-a. U ovom dijelu Podgrmeča formirano je više partizanskih jedinica. U partizanskim jedinicama borilo se oko 7.000 boraca iz ovog kraja, od kojih je 1.600 poginulo na bojištima širom zemlje. Ova opština je dala pet narodnih heroja i deset generala JNA.

INFORMATIVNO-POLITIČKI PRILOG „GLASA“

UZ 42-GODIŠNJICU SLOBODE

Poduhvati da se pamte

● Postignuti krupni rezultati u svim oblastima života ● U Sanskom Mostu izgrađena Fabrika transportne opreme i mašina za drvenu industriju, toplana i velelepna sportska dvorana ● U Lušci - Palanci se uveliko odvija rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija Fabrike tekstilne konfekcije „Borac“, gdje će posao dobiti novih 80 radnika ● Velika šansa Rudnika mrkog uglja „Kamengrad“

Sanjani danas proslavljaju svoj 42. praznik slobode i uzdignute glave očekuju goste, jer su radom i odricanjem preporodili svoj zavičaj. Oni su veoma ponosni na ovaj slobodarski grad, njegova sela i zaseoke, koji se u teškim ratnim vremenima, u danima strahovitih patnji i iskušenja, pružali žestok otpor neprijatelju i dali svoj veliki doprinos pobjedi nad fašizmom.

Dobro ljudi iz ovog podneblja pamte dvadeseti oktobar 1943. godine. Tada se u čitavom Podgrmeču klicalo i pjevalo, tada je otvorena nova i ljepša stranica istorije. To je dan koji ovdje nikad neće zaboraviti, jer su slobodu skupo platili: ostali su bez ognjišta i svojih 1.600 junaka!

Sanski Most je razvojni put u novoj Jugoslaviji počeo od zgarista, jer su neprijateljske snage nemilosrdno sve rušile i palile, uništile materijalna i druga dobra u ovom kraju. Počelo se iznova, velikim entuzijazmom i odricanjem. Bitke su bile usmjerene na obnovu i izgradnju ognjišta, na stvaranje uslova za život u slozi i ljubavi.

Nisu se, razumljivo, tragovi rata, razaranja i ljudskog stradanja mogli ukloniti preko noći. Prethodno su podignute škole, premoštene rijeke, povezana sela i naselja, a zatim se krenulo odlučnije u nove bitke za brzi razvoj i preobražaj, ljepše sutra.

Sanski Most: Stvorena je baza za još dinamičniji razvoj

Dužim korakom

Ratna razaranja, to teško i neželjeno breme, dugo i snažno je pritiskalo pleća stanovnika sanske opštine, pa je u prošlosti ovaj kraj godinama bio jedna od ekonomskih najnerazvijenijih u Bosanskoj krajini. Zahvaljujući, međutim, stalnim naporima i odricanjima ovih ljudi, kao i pomoći šire zajednice, ostvareni su krupni rezultati u svim oblastima života. Sada je u gradu, selima i naseljima, mnogo šta novo, na svakom koraku je prisutna spremnost i želja da se vlastitim sredstvima proširuju postojeći i grade novi komunalni, zdravstveni, sportski i drugi objekti.

Mnogi pokazatelji govore da se sanska opština ekonomski kons-

oliduje, da je stvorena solidna ekonomska baza koja će omogućiti da se narednih godina društveno-ekonomski razvoj ostvaruje još dinamičnije. U proteklom periodu, naročito u prošlom i ovom srednjoročju, u Sanskom Mostu, Lušci - Palanci, Fajtovcima i drugim mjestima ovog dijela Podgrmeča, odvijala se intenzivna investiciona izgradnja.

Na ovaj i druge načine, došlo se do nove privredne razglednice Sanskog Mosta, do osvajanja novih proizvoda i tržišta, prodora u svijet. Danas su „udarne igle“ ove opštine u drvoprerađivačkoj industriji (RO „Šipad - Sana“), industriji nemetala (RO „Sanakeram“), kompleksu (RO „Famos“, RO „Unis“), tekstilnoj industriji („Borac“, „Sana“), poljoprivredi (RO „Poljoprom“), građevinarstvu (GRO „20. oktobar“), rudarstvu (RO Rudnik „Kamengrad“), trgovini i ugostiteljstvu (RO „Sloboda“).

Više i bolje

U Sanskom Mostu su sve oči uprte u dalji razvoj privrede, prije svega, industrije, što je i razumljivo. U novije vrijeme su uložena značajna sredstva u podizanje novih i proširenje postojećih proizvodnih kapaciteta. Tako je upravo ovih dana završena izgradnja Fabrike transportne opreme i mašina za drvenu industriju „Famos“, koja će biti otvorena do kraja godine. Ovaj objekat je podignut u saradnji sa „Bratstvom“ iz Zagreba i od njega se mnogo očekuje.

U Lušci - Palanci se uveliko odvija rekonstrukcija i modernizacija Tvornice tekstilne konfekcije „Borac“, koja će koštati blizu 300 miliona dinara. Time će se stvoriti mogućnosti da se znatno poveća proizvodnja i izvoz raznih odjevnih predmeta na konvertibilno tržište, a u fabričkoj hali će posao dobiti novih 80 radnika, uglavnom žena, koje zbog dosta nepovoljne privredne strukture u ovom kraju teško dolaze do posla.

Na drugoj strani, u blizini Sanskog Mosta je utvrđeno da ima oko 200 miliona tona mrkog uglja. To je velika šansa ove podgrmečke opštine, pa se uveliko radi na tome da u narednom srednjoročju Rudnik „Kamengrad“ poveća proizvodnju sa sadašnjih 350.000 na

650.000 tona mrkog uglja godišnje. U ovom rudniku su lopate stavili u muzej, jer je ručnom kopanju „crnog zlata“, najzad, došao kraj. Odrđenije, prišlo se uvođenju nove tehnologije u jamskoj eksploataciji uglja, što je dovelo i do humanizacije rada duboko pod zemljom.

U poljoprivredi se otišlo mnogo dalje od konstatacija, jer je bitka za veću proizvodnju hrane u punom jeku. Pored predstojećeg uređenja oko 400 hektara plodnih oranica i podignute farme za tov junadi, u Zemljoradničkoj zadruzi „Poljoprom“ i njenim osnovnim organizacijama ulažu velike napore da se ubrza proces udruživanja poljoprivrednika, da se osjetno smanje neobrađene površine i ostvari odgovarajuća proizvodnja pšenice, kukuruza i drugih kultura, da se poveća stočni fond i osiguraju sirovine za nesmetani rad prijedorske klanične industrije.

Velika dostignuća

Više od tri četvrtine zaposlenih u opštini su radnici u privredi, u čijem okviru djeluje 14 radnih i 26 osnovnih organizacija udruženog rada. Njima će se do kraja godine pridružiti i novoizgrađena Fabrika transportne opreme i mašina za drvenu industriju.

Saponosom u Skupštini opštine i Opštinskoj konferenciji Socijalističkog saveza ističu da se u svom razvoju Sanjani, u prvom redu oslanjaju na vlastite snage, jer primjera na koji bi se ugledali nema. Timski i znanjački su izgradili nove puteve prosperiteta i podigli mostove saradnje, solidarnim sredstvima su preporučili svoje mjesne zajednice.

Sve to ilustruje činjenica da se ovdje više od dvije decenije sredstvima samodoprinosna prevazilaze teškoće i ostvaruju izvanredni rezultati. Impresionira podatak da je u svih 40 mjesnih zajednica zavoden i poseban lokalni samodoprinos od dva odsto. Ovim sredstvima i dobrovoljnim akcijama su građeni putevi, škole, vodovodi, zdravstveni, komunalni i drugi objekti, elektrificirana sela i zaseoci.

Solidarnim i drugim sredstvima znatno je poboljšana i poštansko - telefonski saobraćaj u gradu na Sa-

ni i većim mjesnim zajednicama: Lušci - Palanci, Starom Majdanu, Tomini, Budimlić Japri, Oštroj Lući, Kamengradu... Sanski Most ima automatsku telefonsku centralu sa 5.000 brojeva. Time su podmirene sve potrebe udruženog rada, radnih ljudi i građana...

Do kraja godine Sanski Most će dobiti novu garažsku toplanu, a 36 njegovih žitelja ključeve komfornih stanova. Izgradnjom toplane grad će se uskoro „otarasiti“ dvije kotlovnice, mazut zamijeniti

NOVE RADNE POBJEDE

Svoj praznik, 20. oktobar, sanska opština obilježava i novim radnim pobjedama. U subotu će se na svečan način predati na upotrebu modernizovani regionalni put Lušci Palanka - Bosanska Krupa (dionica Čardak - Lušci - Palanka) u dužini 25 kilometara. U ovu saobraćajnicu, koja je veoma značajna za Podgrmeč, investirano je više od 700 miliona dinara. Poseban doprinos je dala JNA.

Povodom 42-godišnjice oslobodenja komunne, Sanski Most će u nedjelju dobiti velelepnu Sportsku dvoranu, gdje će se održati svečana sjednica Skupštine opštine i Izvršnih tijela društveno-političkih organizacija. Ovaj sportski objekat koji je stajao 220 miliona dinara i, pored ostalog, ima hiljadu sjedništa, podignut je sredstvima samodoprinosna radnih ljudi i građana ove opštine i udruženog rada.

ugljem i naredne godine se grijati na jednoj „vatri“. To je bila davnašnja želja Sanjana.

Poslijeratni entuzijazam vidljiv je i sada. I ovog oktobra u mjesnim zajednicama vlada takmičarski duh. Životne potrebe i problemi mobilnosti ljudi, podstiču ih na solidarno udruživanje sredstava i zajedničke akcije, na novi razvojni korak u slobodi.

Opština u brojkama

Površina opštine: 984 km²
Naseljenih mjesta: 76
Mjesnih zajednica: 40
Stanovnika: 63.000
Domaćinstava: 14.037
Zaposlenih u društvenom sektoru: 9.366
Zaposlenih u maloj privredi: 560
Na radu u inostranstvu: 2.500
Privreda: 14 RO, 26 OOUR-a, 7.329 zaposlenih
Društvene djelatnosti: 6 RO, 15 OOUR-a, 1.590 zaposlenih
Društveni proizvod u 1984. godini: 5,25 milijardi dinara
Ostvareni dohodak u 1984. godini: 4,51 milijardi
Osnovno obrazovanje: 11 osmogodišnjih škola
U osnovnim školama: 9.200 učenika, 411 prosvjetnih radnika
Usmjerenno obrazovanje: Srednjoškolski centar sa 3 OOUR-a: Gimnazija i Ekonomsko - ugostiteljska škola, Metalsko-mašinska i Elektro - drvoprerađivačka škola. U njima se školuje 2.406 učenika i radi 114 nastavnika
Zdravstvo: zdravstvenom zaštitom obuhvaćeno cjelokupno stanovništvo
Zdravstvenu zaštitu pruža: Dom zdravlja, u čijim ambulantama je zaposleno 35 ljekara opšte prakse, 16 specijalista, 15 zubara, 4 farmaceuta, 2 inženjera medicinske biohemije i 200 ostalih zdravstvenih radnika
Nosilci razvoja u privredi: RO „Šipad - Sana“, RO Rudnik mrkog uglja „Kamengrad“, RO „Sanakeram“, RO „Sloboda“, GRO „20. oktobar“
Nosilac razvoja poljoprivredne proizvodnje: ZZ „Poljoprom“
Udruživanje i kooperacija: u sklopu pet osnovnih zadrugnih organizacija
Prosječan LD u prvom polugodištu 1985: 28.866 dinara u (privredi)

NA PUTU PROSPERITETA

Proizvodnju nose mladi, od kojih je većina ovdje prvi put zasnovala radni odnos

Skoro tri godine se moderna Tvornica industrijske automatike u Lušci Palanci, jedina takva vrste u ovom sarajevskom sistemu, bori s

nizom teškoća, od kojih su većina iznad moći 130 radnika, uglavnom metalske struke. Razlog — u njene temelje je ugrađeno 96 odsto kreditnih sredstava, među kojima i jedan

pozamašan inostrani kredit, pa su se ubrzo ogromne kursne razlike i povećane kamate nepovoljno odrazile na poslovanje fabrike.

U protekle dvije godine, kamate i druge dospelje obaveze su „pojele“ dohodak i dovele na veliko iskušenje mlade radnike i stručnjake, doprinijele su poslovanju sa gubicima i stvaranju ne baš vedre atmosfere u proizvodnoj hali.

Lanjski gubici su, kako reče direktor tvornice, inž. Rade Mrđa, pokriveni solidarnim sredstvima radnika „Unisa“ i kreditom prijedorske Osnovne banke.

Prekretnica

Zahvaljujući izuzetnim naporima svih zaposlenih, većim i boljim radom, poboljšanom radnom i tehnološkom disciplinom, kao i pomoći kolektiva iz sistema „Unisa“ („Pretisa“, „Slavka Rodića“ i RO Promet mašinskih elemenata), ove godine je označena prekretnica u radu i ponašanju fabrike. To potvrđuje i činjenica da se stalo u kraj gubicima, da je prosječni lični dohodak dostigao 34.000 dinara, što je dvostruko više u odnosu na prošlogodišnje zarade radnika.

Sve to, međutim, ne znači da je tvornica na čvrstim temeljima, da se proizvodni proces nesmetano odvija i da će kraj godine dočekati blistavih rezultata. Naprotiv — uska grla u proizvodnji i dalje sputavaju radnike da se razmahnu, da kraćim putem stignu do stabilizacije. Ovdje su odavno preduzeli odgovarajuće korake za izlazak na put finansijske konsolidacije i s razlogom očekuju pomoć šire

zajednice, prije svega Republičkog fonda za nerazvijena područja.

— Najnovijim programom je predviđeno da se poveća proizvodnja sa 175 na 264 miliona dinara — kaže Mrđa. — Uz to, treba da se riješi pitanje dospeljih, a nelizmirenih obaveza po investicionim kreditima i osiguraju trajna obrtna sredstva. Samo na taj način ćemo ispuniti očekivanja.

Po riječima Rade Mrđe, za realizaciju ovog programa potrebno je obezbijediti 165 miliona dinara iz raznih izvora. Istina, dio sredstava je osiguran, ali je to nedovoljno za okončanje ovog zamašnog posla, jer teškoće nisu male. U Tvornici vjeruju da pomoć i podrška sa strane neće izostati, da će polovinom naredne godine krenuti bržim i dužim korakom.

Mogućnosti

— Proizvodni program tvornice — ističe Mrđa — čine pneumatske komponente koje se koriste u industrijskoj automatizaciji i priključci za brzo spajanje na principu ut-

● Velike kamate „pojele“ dohodak radnika i usporile razvoj moderne tvornice ● Većim i boljim radom prevaziđene neke teškoće, ali bez pomoći sa strane nema bržeg koraka ● Realizacijom novog programa povećava se obim proizvodnje sa 175 na 264 miliona dinara, otkloniti uska grla u proizvodnom procesu i osigurati potrebna obrtna sredstva ● Proizvodi za sve industrijske grane

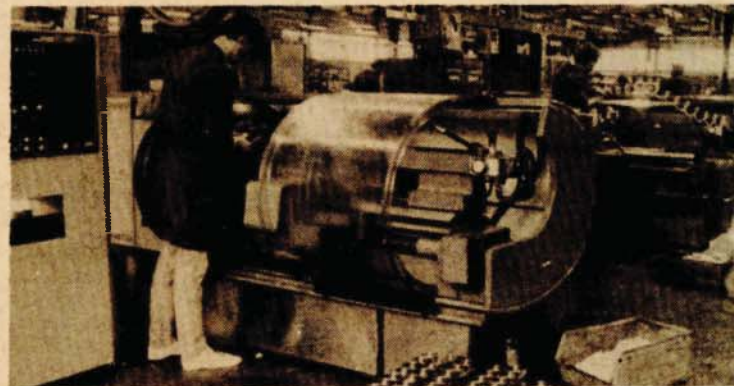
lakača za provođenje komprimiranog zraka, tehničkih plinova i vode. Pneumatske komponente se isporučuju u sklopu upravljačkih sistema, gdje se kao energija koristi komprimirani zrak ili kao rezervni dijelovi za mašine koje su automatizovane. Priključci za brzo spajanje se koriste za izradu instalacije komprimiranog zraka, tehničkih plinova i vode.

Nije, dakle, teško zaključiti da proizvodi ove tvornice imaju široku primjenu u gotovo svim industrijskim granama, da se sa manjim ulaganjima mogu postići veliki efekti, odnosno stići do veće automatizacije, osvajanja novih proizvoda i tržišta. Valja reći da sa plasmanom robe nema većih problema, jer to obavlja „Unisova“ Radna organizacija Promet mašinskih elemenata.

Ovi i drugi pokazatelji govore da je tvornica na putu da prebrodi nagonilane teškoće, da u dogledno vrijeme ostvari odgovarajuće pr-

oizvodne, finansijske i druge rezultate. Pa i pored mnogih nedaća, ovdje nisu sjedili skrštenih ruku i čekali pomoć sa strane, jer su svjesni da će sopstvenim putevima postići najviše. Ohrabruje činjenica da je u međuvremenu osjetno poboljšana kvalifikaciona struktura, da proizvodnju nose mladi kadrovi i da su 70 odsto radnika za mašinama prvi put ovdje zasnovali radni odnos. Gotovo 85 odsto su iz Lušci Palanke i okoline.

Tvornica je u Lušci Palanci podigla pet stanova i jednom broju radnika omogućila da dobiju povoljnije lokacije za podizanje porodičnih kuća nedaleko od radnog mjesta. Na ovaj i druge načine ljudi dolaze do krova nad glavom, a u restoranu društvene ishrane koriste topli obrok za 42 dinara. Postoje veliki izgledi da narednog ljeta radnici prvi put dobiju i regres za godišnji odmor.

Najnovija moderna mašina

RUDNIK MRKOG UGLJA „KAMENGRAD“

U julu i avgustu ove godine u rudniku „Kamengrad“ u Sanskom Mostu rudari su iskopali više mrkog uglja nego za čitavo prvo polugodište ove godine. Ilustracije radi, samo u julu je iskopano 73 hiljade tona.

Ovi podaci nesumnjivo govore mnogo. Kazuju da je prevaziđena doskorašnja kriza u kojoj je, naravno zbog više razloga, proizvodnja uglja potpuno zaustavljena. Nabavkom i montažom nove opreme teškoće su prestale i rudari u jami kamengradskog rudnika svakodnevno biju bitku da iskopaju što veće količine crnog zlata, da nadoknade izgubljeno. I sigurno će uspjeti u tome.

PREVAZIĐENE TEŠKOĆE

Ovu godinu kamengradski rudari će zapamtiti po mnogobrojnim teškoćama zbog kojih su čak i proizvodnju morali zaustaviti.

Rekoše da im nikada nije bilo teže, iako je iskopavanje uglja u „Kamengradu“ počelo još daleke 1920. godine. Imaju i razloga za ovakve tvrdnje, jer na samom početku ove poslovne godine, kada su trebali proizvoditi najveće količine uglja, vremenske neprilike, izbijanje požara na širokom mehanizovanom čelu u jami i veliko zakašnjenje uvozne opreme natjerali su rudare da obustave proizvodnju.

Rudari iz ovog ugljenokopasu i ranije u istoriji svoga postojanja imali brojnih teškoća, ali su ih uspješno prevazilazili. Proizvodnja od pet hiljada tona godišnje, sa kojom su počeli, sada je mnogo veća i ove godine će rudari iz „Kamengrada“, kako se očekuje, iskopati više od 400 hiljada tona. Razloga za sumnju nema, jer rekordne proizvodnje uglja u julu i avgustu ove godine su vjerovatno i garancija da će rudari svoj ovogodišnji plan i premašiti. Montaža nove savremene i veoma moderne opreme i gotovo natčovječanski napori rudara ulijevaju povjerenje. I proizvodnja uglja, koja je iz mjeseca u mjesec sve veća, najbolji je dokaz da se ovaj kolektiv, sa više od 1300 zaposlenih, konačno uvrstio u red najvećih proizvođača uglja u zemlji. Na postizanje ovakvih poslovnih rezultata stimulisale ih vjerovatno i sve veći lični dohoci. Već sada je prosječna mjesečna zarada u ovom kolektivu 44 hiljade dinara, a jedan kvalifikovani radnik u jami može zaraditi i više od 70 hiljada dinara mjesečno.

● Nakon mnogobrojnih teškoća zbog kojih je čak bila obustavljena proizvodnja posljednja tri mjeseca, rudari kopaju sve veće količine uglja ● Zahvaljujući novoj produktivnoj opremi i maksimalnom zalaganju rudara bilježi se sve bolje poslovanje

BOLJE POSLOVANJE

Mnogobrojne teškoće sa kojima su se susreli rudari početkom ove godine odrazile su se i na poslovanje. Na kraju prvog polugodišta zabilježen je gubitak od 185 miliona dinara. Međutim, zahvaljujući novoj opremi, i maksimalnom zalaganju rudara već nakon osam mjeseci poslovalo se mnogo bolje. Gubitak je prevaziđen i zabilježen je ostatak dohotka od 60 miliona dinara.

Ako se do kraja ove godine u jami kamengradskog rudnika uglj budi i dalje kopao ovim tempom, poslovni rezultati po završnom računu će biti sigurno mnogo bolji. Jer, rudari i pored veće proizvodnje već sada ne mogu zadovoljiti potrebe svojih kupaca. Za ilustraciju toga svakako će dobro poslužiti podatak da samo banjalučkom INCEL-u trebaju isporučiti više od pola svoje godišnje proizvodnje.

Rudari su, dakle, prinuđeni na još veće napore, jer potražnja uglja ih na to tjera. Vjerovatno će tu tešku bitku za što veću proizvodnju i ovaj put dobiti, jer su uslovi za rad u rudniku sada mnogo bolji, veći je standard i efikasnija zaštita na radu. Međutim, za još veća postignuća, pored toga, potrebna je i bolja kadrovska struktura. U rudniku bi i sada mogli primiti veći broj inženjera rudarstva, kvalifikovanih i visokokvalifikovanih radnika. Posebnu pažnju posvećuju stipendiranju daka i studenata, naročito sa područja opštine. Tako već sada stipendiraju devet studenata na rudarsko-

geološkom fakultetu, koji će se uskoro vjerovatno uključiti u proces proizvodnje.

DALJA MODERNIZACIJA PROIZVODNJE

Bolja kadrovska struktura, produktivnija oprema i maksimalno zalaganje svakog radnika, garancija su da će u Rudniku mrkog uglja „Kamengrad“ u narednom periodu ostvarivati sve bolje rezultate. Međutim, rudari se tim nisu zadovoljili. Misle oni i na svoju budućnost. Zato će u narednom periodu znatno više pažnje posvećivati istraživačkom radu sa ciljem da se pronađu što veće rezerve uglja. Predviđeno je proširenje i dalja moderniza-

cija jame Fajtovci, otvaranje nove površinske eksploatacije uglja, osposobljavanje vlastitog transporta za otpremanje uglja do krajnjih potrošača. Za naredni petogodišnji period planirano je da se otklone i sva uska grla u proizvodnji, a kako rekoše, i mnogoveća pažnja će se posvetiti izgradnji objekata društvenog standarda.

Ovakva dugoročna opredjeljenja će svakako mnogo doprinijeti boljem i efikasnijem poslovanju rudnika u narednom periodu. Investiranje u proširenje proizvodnih kapaciteta će obezbijediti ne samo veću zaposlenost nego će sigurno, većom proizvodnjom, smanjiti potražnju uglja, koji je još najjeftiniji energetske resurs.

Ulaz u rudarska okna sve prometniji

SOUR
Borac
TRAVNIK

KOMBINAT
ODJEĆE I OBUĆE
„BORAC“ TRAVNIK
— OOUR
TVORNICA
TEKSTILNE
KONFEKCIJE U
LUŠCI — PALANCI

Okrenuli se izvozu

● Prije osam godina je malo nedostajalo da se na tvorničke kapije stavi katanac, ali je dolaskom novog rukovodstva ubrzo krenulo nabolje ● Gotovo 95 odsto ovogodišnje proizvodnje raznih odjevnih predmeta biće plasirano u SR Njemačku i na istočno tržište ● Uveliko se odvija rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija Tvornice, čime će se u bliskoj budućnosti stvoriti mogućnosti da se znatno poveća proizvodnja i izvoz konfekcije i zaposli novih 80 radnika, uglavnom žena

Tvornica tekstilne konfekcije „Borac“ u Lušci - Palanci, koja zapošljava 340 radnika, pretežno žena iz ovog kraja, na najboljem je putu da iduće godine ostvari rezultate za ponos, da se svrsta među vodeće krajiške konfektionare. Na ovo navodi i činjenica da se uveliko odvija rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija pogona, koja će stajati 300 miliona dinara. Ovi zamašni poslovi se obavljaju sredstvima fondova Federacije i Republike za nerazvijena područja, opštine Sanski Most, vlastitim učešćem Tvornice i kreditom prijedorske Osnovne banke.

Kada se polovinom naredne godine ovi poslovi završe, tada će se stvoriti mogućnosti da se znatno poveća proizvodnja i izvoz, poboljša kvalitet odjevnih predmeta i zaposli novih 80 radnika. Šta će to značiti za ovu mjesnu zajednicu - suvišno je posebno naglašavati.

Samo ovaj investicioni poduhvat govori da ovdje najušta hoće i mogu, da je svima u Tvornici stalo da timskim radom i odricanjem stignu do cilja, da naprave prodor u Evropu i dođu do neophodnih deviza za novi razvojni korak. To nimalo neće biti lako i jednostavno, jer su putevi izlaska i opstanak na konvertibilnom tržištu često magloviti, a konkurencija sve veća.

- Svjesni smo toga da samo odgovarajućim kvalitetom i kraćim rokovima izrade jakni, muških i ženskih pantalona i ski - odijela, možemo i moramo zadržati postojeće i pronaći nove kupce u SR Njemačkoj i istočnim zemaljama - kaže direktor ove fabrike Branko Dženopoljac, koji

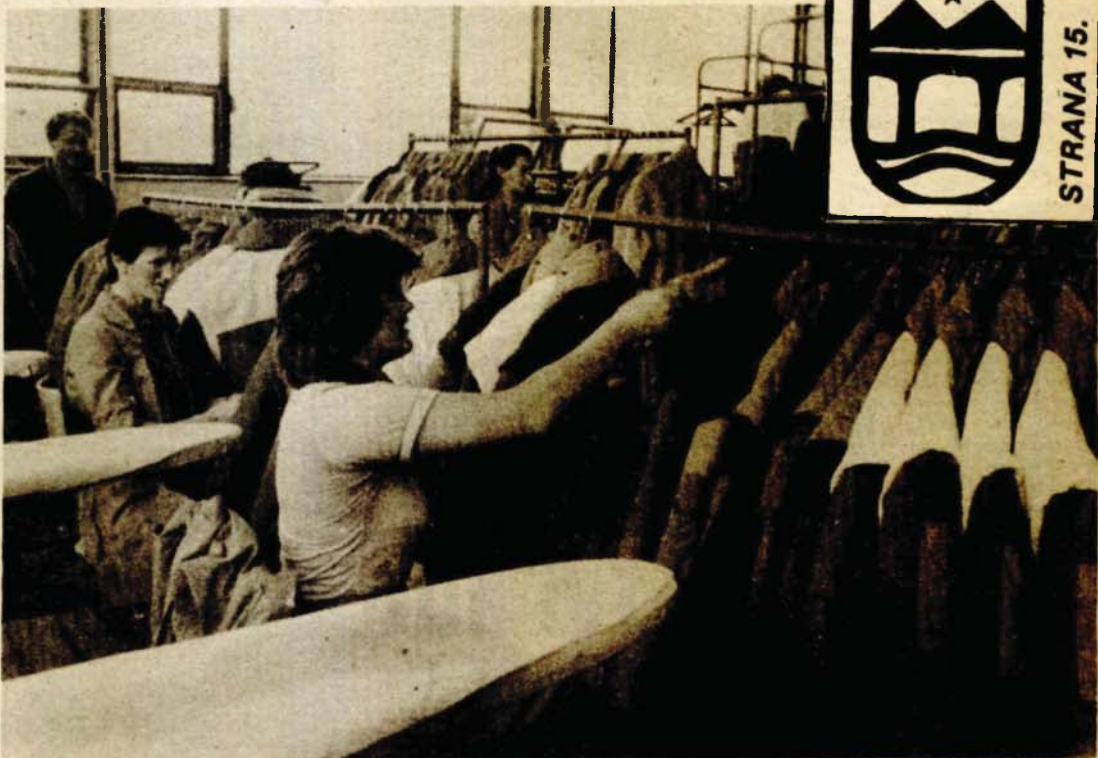
među radnicima i svojim kolegama uživa glas dobrog rukovodioca i privrednika

Teški dani

Ova tvornica će uskoro obilježiti 10-godišnjicu postojanja i sada je vodeća karika u razvojnom lancu Lušci - Palanke Valja, međutim, istači da je prije osam godina malo nedostajalo da se na njene kapije stavi katanac, a radnici ostanu bez posla, što je moglo da dovede do višestrukih i nesagledivih posljedica.

- Kada sam prije dvije godine došao u Fabriku - priča Dženopoljac - zatekao sam teško stanje, problema je bilo napretek. Carovala je slaba radna i tehnološka disciplina, proizvodnja je bila neorganizovana, na svakom koraku se osjećao nedostatak stručnih kadrova i kvalifikovanih radnika za mašinarima, a kupci su počeli da okreću leđa. Kako je to izgledalo, najbolje govori podatak da je realizacija plana ostvarivana sa 47 odsto, što je ispod svih standardnih normativa.

Shvatajući svu težinu problema, nova rukovodeća garnitura je strpljivo i znalački radila svoj posao, nastojala da „rezovi“ budu bezbolniji, da razum i rad nadvladaju neodgovornost, da lični dohoci zavise isključivo od ostvarene proizvodnje. U tome je novo rukovodstvo imalo punu podršku društveno-političkih organizacija,

Gotovo cjelokupna ovogodišnja proizvodnja namijenjena je inostranom tržištu

prije svega, Kombinata i sanske opštine.

- Ubrzo je poboljšana disciplina, radnici su shvatili kuda vodi koračanje unazad, pa su se okrenuli radu, a u pomoć su nam pritekli istručnjaci Tvornice konfekcije iz Prijedora - kaže Dženopoljac. Stvorena je klima obostranog povjerenja, nastala je bitka za veću proizvodnju i produktivnost rada. Takvim radom i ponašanjem povratili smo izgubljene strane kupce. Moram da istaknem da ovo nije samo moja zasluga, već i svih zaposlenih, jer smo sada jedinstvena proizvodna cjelina.

Zavidni rezultati

Danas je Tvornica tekstilne konfekcije uzoran kolektiv, koji je, po mnogo čemu, jedan od najboljih u travničkom Kombinat. U proteklih devet mjeseci ovdašnji konfektionari su plan nadmašili za četiri odsto i uglasili da će ove godine ukupno proizvesti 217.000 različitih odjevnih predmeta, od čega će

95 odsto robe plasirati nainostrano tržište i ostvariti značajna devizna sredstva. Uz to, gotovo je siguran da će ukupan prihod dostići 554 miliona dinara, dohodak 148, a ostatak dohotka 50 miliona dinara.

U prvom polugodištu su osjetno povećana i primanja radnika, a prosječni lični dohodak u septembru je iznosio 27.000 dinara, što je 50 odsto više u odnosu na januarske zarade. Tako je sada lični dohodak direktora oko 50.000, a portira 22.000 dinara. U Tvornici kažu da posebno vode računa o nagrađivanju proizvodnih i stručnih kadrova, čiji se nedostatak i dalje osjeća.

- Od 340 zaposlenih, samo 75 su kvalifikovani radnici - veli direktor Tvornice. Problem deficitarnih kadrova (tehnički direktor, brigadiri, kontrolori...) zadaje nam velike glavobolje, ali se nadamo da ćemo u najskorije vrijeme i ovo pitanje riješiti. Mogu da kažem da u školi srednjeg obrazovanja i višoj školi konfekcijskog smjera imamo 12 stipendista i sa nestrpljenjem očekujemo njihov dolazak.

Zbog rekonstrukcije Tvornice,

pred prosjačkim štapom, da smo spletom okolnosti izbjegli prinudnu upravu - kaže kvalifikovana radnica Nevenka Srdić i dodaje da je velika sreća i dobitak za kolektiv što je došlo do smjene na rukovodećem kormilu Tvornice. Mnogo šta smo prebrodili, povećali proizvodnju i lične dohotke, stvorili radnu atmosferu i konsolidovali redove. Međutim, još ni izdaleka nisu iskorištene stvarne i potencijalne mogućnosti Fabrike koja treba da preporedi Lušci - Palanku, da postane jedan od većih izvoznika u ovom dijelu Bosanske krajine.

Blizje tvornici

Prijatno je ovih oktobarskih dana čuti u Lušci - Palanci da je Tvornica tekstilne konfekcije zaposlila dobar broj novih radnika, da na njene kapije svakodnevno ulaze i izlaze dojučerašnje čobanice iz obližnjih podgrmečkih sela i zaselaka, da ove djevojke zdrave kao dren „kolo vode“ u proizvodnoj hali i daju poseban ton vedroj atmosferi.

Ove djevojke su prethodno provele jedno vrijeme na kursu za konfektionare i stekle izvjesno znanje, a zatim su dobile radne knjižice. Brzo su, kažu, „ušle“ u posao i ishvatile dastada i radu u Tvornici nemaju ničeg zajedničkog, pa sada služe za primjer... Među proizvodnim radnicima ima i doskorašnjih gimnazijalaca, ekonomskih, upravnih i drugih tehničara, koji su prekvalifikacijom došli do posla.

Sa neskrivenim zadovoljstvom Palančani podsjećaju na početak izgradnje industrijskog prvenca u njihovoj sredini. Vele da je postavljanje kamen-temeljca proteklo u opštem slavlju, da taj dan nikad neće zaboraviti, jer su vijekovima zaostajali u razvoju. Mnogi od njih su u Tvornici našli posao, poboljšali svoj materijalni položaj, od „državnih para“ i školovali djecu, stekli nove navike i običaje.

Sasvim je izvjesno da je ova fabrika ponos Lušci - Palanke, ali nije svemoćna, jer i sama ima briga. U granicama trenutnih mogućnosti doprinosi razvoju mjesne zajednice, želi i nastoji da skratki spisak nezaposlenih u ovom kraju, određenim sredstvima podstiče izgradnju komunalnih i drugih objekata. Kada krene silovitije, nema sumnje da će pomoć biti daleko veća.

Ono što posebno raduje, svakako je briga za radne i životne uslove radnika. Oni u restoranu društvene ishrane dobijaju topli obrok za 36 dinara. Hrana je kvalitetna i raznovrsna. Svi su ove godine dobili regres za godišnji odmor od 7.000 dinara, a većina radnika je ljevovala na moru. Svakog jutra konfektionari autobusima „Sanatransa“ dolaze na posao iz Majkić Japre, Jelašinovaca i Sanskog Mosta.

Kući se bez sumnje, vraćaju zadovoljni, jer su ovdje novi tonovi prisutni na svakom koraku, što ranije nije bio slučaj. To je radnike zbližilo i usmjerilo na uzajamnu saradnju, a veći lični dohoci ih motivisali da bolje rade i žive kao najuzornija porodica, da shvate da je Tvornica njihov drugi dom.

Tako se i ponašaju.

Skoro je posao u fabrici dobilo veći broj djevojaka iz ovog kraja

gdje je već došlo do kraćeg prekida proizvodnje, i rastućih potreba starih kupaca, ovdje su sve subote do kraja godine „pretvorili“ u radne i ističu da ispunjenje plana neće doći u pitanje. Istini za volju, proizvodna hala je odavno postala tijesna i neuslovna za veći i bolji rad, ali se konfektionari nekako snalaze, ostvaruju dobre učinke i najavljuju beričetnu godinu.

U Travniku, Sanskom Mostu i Lušci - Palanci mnogo očekuju od rekonstrukcije i dogradnje Tvornice, jer će se time, pored ostalog, dobiti novih 1300 kvadratnih metara prostora, gdje će biti instalirana najsvremenija oprema, odnosno nove mašine. Oči konfektionara su uprte u građevinare „20. oktobra“ iz Sanskog Mosta, koji su „pojačali motore“ i tvrde da će svoj dio posla na vrijeme završiti. Njima su se pridružili (kao suizvođači) radnici „Tehnograda“ i „Tehnoinženjeringa“ iz Zagreba i rade na zajedničkom poslu.

- Neću da budim sve ružne uspomene na prohujalo vrijeme, ali moram da napomenem da smo bili

Postojeća tvornica se dograđuje - što otvara nove perspektive razvoja

Deset novih autobusa čije pristizanje u Radnoj organizaciji „Sanatrans“ očekuju sigurno će mnogo poboljšati gradski i prigradski saobraćaj u Sanskom Mostu. Dosadašnji vozni park od pedesetak dotrajalih vozila nije baš bio čvrsta garancija za to. Međutim, većom eksploatacijom vozila u Sanskom Mostu udovoljili su zahtjevima gotovo svih mjesnih zajednica.

Da je to tako, svjedoči i podatak da su u ovoj komuni stvorili uslove da autobusi dolaze u sve mjesne zajednice i to najmanje dva puta dnevno.

-Najvažnije nam je da smo obezbijedili dovoljno autobusa za prevoz đaka i radnika i to funkcionise bez zastoja. Osim toga obezbijedili smo i dobro funkcionisanje gradskog saobraćaja sa gotovo svim mjesnim zajednicama na području opštine, ističe Petar Brujić, rukovodilac radne jedinice Putnički saobraćaj u Radnoj organizaciji „Sanatrans“ u Sanskom Mostu.

Brojni polasci autobusa

I zaista, u ovoj radnoj organizaciji su osigurali 177 polazaka dnevno na redovnim gradskim i prigradskim lini-

jama. Osim toga tu je i 79 polazaka popularno nazvanih radničkih autobusa.

Sa dotrajalim i malobrojnim voznim parkom, uz sve teškoće kojima se svakodnevno suočavaju prevoznike organizacije udruženog rada, zaposlenim u Radnoj organizaciji „Sanatrans“ to nije bilo lako obezbijediti. Uz dosta samoodricanja i maksimalnog angažovanja radnika na održavanju vozila postigli su mnogo. Ogroman trud da obezbijede što bolje funkcionisanje saobraćaja očito im se nije ispla-

RADNA ORGANIZACIJA „SANATRANS“ SANSKI MOST

Pretiljnu autobusku stanicu će uskoro zamijeniti nova

●Deset novih autobusa koji će ovih dana stići u Radnu organizaciju „Sanatrans“ u Sanskom Mostu sigurno će omogućiti redovniji prevoz na svim linijama ● Uz teškoće sa kojima se suočavaju zbog nestašice guma, rezervnih dijelova u ovom radnom kolektivu bilježe dobre poslovne rezultate

Novi autobusi za redovniji saobraćaj

Novi autobusi - redovniji prevoz

tilo. Njihovi autobusi koriste se sa svega 35 odsto kapaciteta. Razlog je vjerovatno u činjenici da je broj polazaka autobusa za takvo područje ipak prevelik. Dešava se zato da autobusi u neke mjesne zajednice često saobraćaju gotovo prazni. Valjalo bi da u ovom radnom kolektivu u narednom periodu više pažnje posvete racionalnijem korištenju, jer i to je sigurno imperativ za bolje i efikasnije poslovanje.

Dobri poslovni rezultati

I pored teškoća koje su u Radnoj organizaciji „Sanatrans“ imali sa održavanjem vozila, naravno zbog nedostat-

ka rezervnih dijelova i kvalitetnih auto-guma, u ovom kolektivu su u prvom polugodištu ove godine zabilježili dobre poslovne rezultate. Za prvih osam mjeseci su prevezli 179 hiljada putnika. Kada se tome doda i podatak da su još više putnika prevezli u takozvanom ugovorenom prevozu, utisak je da to nije malo s obzirom na broj autobusa, a dakako i poskupljenja voznih karata.

U prvom polugodištu ove godine ostvarili su ostatak čistog dohotka u iznosu od nešto više od pet miliona dinara. Do kraja godine bi, kako rekoše u službi plana i analize, u ovom

radnom kolektivu ostatak dohotka trebao biti i veći. Procjene su da će njihovi fondovi na kraju ove godine biti puniji za osam miliona dinara, što i nije malo naročito kada se zna da se u mnogim prevoznim organizacijama udruženog rada posluje sa gubitkom ili pak jedva sastavlja kraj s krajem.

U „Sanatransu“ se nadaju i boljim danima. Puno očekuju od novootvorenog servisa za održavanje i tehnički pregled vozila. U razvojnim planovima je izgradnja nove autobuske stanice i nabavka novih kamiona čime bi se u ovoj radnoj organizaciji pored prevoza putnika počeli baviti i teretnim saobraćajem.

Nažalost, to su još samo želje zapisane u dugoročnim opredjeljenjima zaposlenih u ovom radnom kolektivu. Njihova realizacija će svakako zavistiti od platežne sposobnosti. Kada ovi planovi postanu stvarnost, sasvim je sigurno da će to biti izvor novih prihoda i garancija za bolje privređivanje. Ambicije i entuzijazam zaposlenih mnogo obećavaju.

TRGOVINSKA RADNA ORGANIZACIJA „SLOBODA“

Decenije uspješnog poslovanja

●Od prve prodavnice otvorene u Sanskom Mostu po završetku rata Trgovinska radna organizacija „Sloboda“ do danas je stasala u snažan kolektiv koji stalno radi na osavremenjavanju i modernizaciji prodajnih objekata, obogaćivanju ponude i podizanju nivoa usluga - da bi se udovoljilo potrebama i željama potrošača

Trgovinska radna organizacija - TRO „Sloboda“ obilježava ove godine Dan kumone u znaku vlastitog velikog jubileja - 40 godina postojanja i rada. Od početka rada prve trgovine u Sanskom Mostu, pa do današnjih dana pređen je put koji je zahtijevao velike napore i mnogo odricanja, da od malog preduzeća nastalo u uslovima poslijeratnog siromaštva izraste snažan kolektiv - organizacija sa savremenim procesom rada u oblasti robnog prometa. Ovo je, pored ostalog zapisano u specijalnom broju Biltena Radne organizacije koji izlazi povodom centralne proslave jubileja koja se priprema 26. oktobra.

U razvoju ovog kolektiva dogadale su se sve one mijene karakteristične za razvoj našeg socijalističkog samoupravnog društva - od uvođenja prvih radničkih savjeta, pa do organizovanja na principima ZUR-a.

Od 1. januara 1974. godine „Sloboda“, kao i mnoge druge organizacije udruženog rada na području Bosanske krajine, posluje u sastavu SOUR-a AIPK „Bosanska krajina“ iz Banjaluke, a u današnjem organizacionom obliku postoji od 1978. godine - kao maloprodajna prometna organizacija sa zadržanim pravom prodaje na veliko: auto-dijelova i građevinskog materijala.

Dinamičan razvoj

Današnja „Sloboda“ uzoran je kolektiv koji klasičan način radi sve više potiskuje savremenim. Tri stotine zaposlenih - uglavnom stručna i kvalifikovana radna snaga - garancija je dobrih izgleda za dalje uspješno poslovanje, bez obzira na teškoće koje u sadašnjem trenutku prate poslovanje trgovine u cjelini. To potvrđuje i do sada pređeni razvojni put na čijem je početku bilo svega nekoliko starih dućana, rafa i pultova, te jedna zaprežna kola. Št je gotovo neuporedivo s podatkom da ovaj kolektiv sada raspolaže sa 35 savremenih prodajnih objekata i modernom opremljenom robnom kućom sa deset odjeljenja.

U razdoblju od 1975. do 1985. dakle u posljednjih deset godina, „Sloboda“ preduzima intenzivnija i dinamičnija ulaganja. Osnovna opredjeljenja bila su usmjerena u pravcu izgradnje, proširenja i modernizacije prodajnih objekata, obogaćivanja ponude i podizanja nivoa usluga, kao osnovnih predušlova za zadobijanje još većeg povjerenja kupaca i poslovnih partnera. U tom periodu izgrađena je robna kuća, supermarket u naselju Narodni front i mini-market u naseljima Zdena, Pobrriježje i Sime Miljuša. Otvorene su nove specijalizovane prodavnice obuće i kožne galanterije, metalno-tehničke robe, boja i lakova, tepiha i itisona, a obavljena je i uža specijalizacija drugih maloprodajnih objekata, te nabavljena nova oprema. Sada najmanji objekat ima registar-kasu i rashladnu vitrinu, što je također rezultat nastojanja da se radi na savremeniji način i prate zahtjevi i želje potrošača.

Dalji razvoj i širenje kapaciteta ići će uglavnom u pravcu modernizacije i specijalizacije postojećih prodajnih objekata, zavisno od materijalnih mogućnosti kolektiva. U narednom periodu očekuje se otvaranje novih objekata - u prvom redu prodavnica građevinskog materijala i auto-dijelova. Pored toga, planira se proširenje prodajnog prostora u robnoj kući - adaptacijom suterena. U planu

stanovništva i nominalnog pada prometa nekih roba široke potrošnje. Ipak je plan prometa u periodu od januara do septembra, koji je iznosio milijardu i 400 miliona dinara, premašen za 32 posto, mada je to uglavnom rezultat rasta cijena. Opšta kretanja u pogledu smanjene tražnje uticala su i na kretanje zaliha koje su krajem septembra iznosile 365 miliona i 59 posto su veće od planiranih.

ZABILJEŽENO U ANALIMA „SLOGE“

Godine 1947. osnovano je Sresko trgovačko preduzeće „SRE-MAG“ (to je period u kome se stvaraju nešto povoljniji uslovi da se i trgovina, kao i mnoge druge grane, više približi svojim područjima. U tom periodu u Sanskom Mostu bile su svega dvije organizovane trgovine. - Jedna, u kojoj se izdavala roba (nije se prodavalo bila je u sadašnjoj prodavnici ZZ u Ulici Petra Škondrića. Druga je bila, uslovno rečeno, specijalizovana i tu se izdavala roba samo onima koji su bili

zaposleni, a zvala se namiještenska zadruga. Ova radnja bila je smještena gdje je sada tehnička roba „Poljoprom“.

Tu su svoje prve trgovačke dane provodili Luka Glušac, kao rukovodilac operativne jedinice, zatim Hasan Heder, Mileva Miljević, Mile Čamber, Vera Kovačević, Bosa Tomašević-Sobot, Stojka Vokić, Milan Stojislavljević, Vasilj Vrućinić, Bogdan Radić i Ismet Aganović.

Radne organizacije za proširenje maloprodajnih objekata zacrtano je takođe obezbjeđenje poslovnog prostora od preko 200 kvadratnih metara u sklopu budućeg sportsko-rekreativnog centra FK „Podgrmeč“. Osim toga, svako novo naselje biće obuhvaćeno mrežom prodajnih objekata „Slobode“.

Poslovanje u složenim uslovima

U ovakvim prilikama nezaobilazan je odgovor i na pitanje: Kakvi su najnoviji pokazatelji poslovanja koji odražavaju trenutno stanje i ukazuju na određene probleme sa kojima se suočava ovaj kolektiv. Kao i većina prometnih organizacija na malo i „Sloboda“ se već izvjesno vrijeme suočava s problemom opadanja kupovne moći

Ovo dalje pogoršava ionako složenu situaciju zbog nedostatka obrtnih sredstava. Poseban problem predstavlja i stalan rast kamata na obrtna sredstva, kako bankarskih, tako i kamata za dobavljače. Kamate na obrtna sredstva iznosile su u prvom polugodištu sedam miliona i 400 hiljada dinara, i znatno su porasle u odnosu na isti period prošle godine. Sve je to uticalo i na uspješnost poslovanja koja je ispod planirane, iako sa ostatkom dohotka. Troškovi poslovanja rasti su brže od ukupnog prihoda, pa je i rast dohotka ispod planiranog. Izdvajanja u fondove iznose svega dva procenta i manja su od zakonske norme, a i prosječan lični dohodak je znatno ispod republičkog prosjeka i iznosi 23 hiljade i 670 dinara, mada su u odnosu na prošlogodišnje polugodište veći za 51 posto.

Najkraće rečeno „Sloga prolazi kroz period poslovanja u veoma složenim uslovima. Međutim, ovaj kolektiv sa dugom trgovačkom tradicijom nalazio je uvijek do sada načina i snage da prevlada teškoće. I sve protekle godine, što je prava rijetkost, bilježio pozitivno poslovanje. čak i po cijenu velikog odricanja svih zaposlenih.

Robna kuća „Sanjanka“: Dobar izbor robe široke potrošnje

Dom zdravlja Sanski Most

Više od 370 radnika u sanskom zdravstvu imastvarno razloga dase raduje. Na današnjoj svečanosti biće im uručeno najviše priznanje u komuni, a samo koji dan kasnije primiće i Plaketu Opštinskog vijeća Saveza sindikata Sanski Most sa poveljom, koja se dodjeljuje za razvoj samoupravljanja i sindikalnu aktivnost.

Dva priznanja u godini jubileja - kada slavimo 40-godišnjicu pobjede nad fašizmom i 40 godina djelovanja i rada Saveza sindikata.

Ponosni s razlogom

Sanski bijeli mantili su s razlogom ponosni. Dok se na zdravstvo baca „drvije i kamenje“, ovdje rade predano i najveća im je briga ljudsko zdravlje. Nema ništa preče od pacijenta, a njemu se, i u najtežim trenucima, prilazi sa osmijehom.

Šta je sve urađeno u sanskom zdravstvu svjedoči i novo krilo Doma zdravlja sa savremeno opremljenim ambulantama. U Domu zdravlja radi 25 ljekara opšte prakse, šest ih je na specijalizaciji, a u specijalističkim ambulantama je sedam specijalista. U stomatološkoj službi je 16 stomatologa, sa još dvojicom specijalista, dok su dvojica na specijalizaciji.

I još jedna stvar: Dom zdravlja Sanski Most nema gubitaka mada nema dovoljno para za mnoge poslove koje bi trebalo da obavlja. U Domu zdravlja je i jedan psiholog, dva biohemičara i četiri farmaceuta. Naravno, uz ljekare ide i ešalon sestara, većinom mladih, veoma sposobnih za poziv koji su same odabrale.

Ova medicinska ustanova, koja je od danas nosilac najvišeg opštinskog priznanja, djeluje u SOUR-u Medicinsko-fakultetski centar iz Banjaluke, a radna organizacija je smještena u Prijedoru. To je RO Medicinski centar „Dr Mladen Stojanović“ Prijedor.

Sansko zdravstvo ima i svoju specifičnost: u krugu Doma zdravlja, koji posluje kod OOUR u sastavu Medicinskog centra „Dr Mladen Stojanović“ iz Prijedora, djeluje i dio prijedorske Opšte bolnice, gdje je smješteno interno i porođajno odjeljenje, te konsultativna specijalistička zaštita. U Sanskom Mostu je i ogranak OOUR-a Apoteka Prijedor, sa dvadeset zaposlenih, a u odjeljenju Opšte bolnice je 60 radnika. Ovo opštinsko priznanje dodjeljuje se svim ljudima u bijelim mantilima u Sanskom Mostu, bez obzira na to kojem OOUR-u pripadaju.

To naglašavaju i u sanskom Domu zdravlja. Vele, sve je ovo isto, isti posao, iste obaveze.

Mnogo novog

Prošle godine za Dan komune predato je na upotrebu novo krilo Doma zdravlja. Ljudi u bijelim mantilima su odahnuli: stvoreni su

osnovni uslovi za rad, jer mnogo znači podatak da samo kroz ambulate Doma zdravlja prođe dnevno više od pet stotina pacijenata. Da bi se ta armija pacijenata prihvatila i da bi joj se pomoglo, mora postojati i prostor i savremena oprema.

Danas sanski zdravstveni radnici imaju relativno dobru opremu, naravno, ona se mora stalno nabavljati - novija i savremenija, ali u ovom trenutku ono što se ima, može zadovoljiti osnovne potrebe.

Izgradnjom 2.500 kvadratnih metara novog prostora, sansko zdravstvo je kompletiralo svoje radne prostorije na oko pet hiljada kvadratnih metara. Nema tjesnaca, ali nema ni previše, a potrebe će brzo biti i za novim prostorima.

Za sada ima prostora za sve. U novom krilu zgrade je hitna pomoć, hirurška služba, služba medicine rada, školski dispanzer, dispanzer za žene, te blok specijalističke zaštite sa specijalističkim ambulantama. Tu je i higijensko-epidemiološka služba i restoran društvene ishrane sa bolničkom kuhinjom.

U starom dijelu zgrade smješteno je interno i porođajno sa 70 bolničkih kreveta, laboratorija, služba opšte medicine, služba za plućne bolesti i tuberkulozu, radiološka služba, predškolski dispanzer i služba za zdravstvenu zaštitu zuba, veoma savremeno opremljena.

Pokriven teren

Bijeli mantil stiže i u najudaljenije dijelove sanske komune. Na području opštine su raspoređene ambulate i zdravstvene stanice. Zdravstvene stanice imaju ljekare i sestre, a u ambulantama rade sestre, s tim što ljekari iz zdravstvenih stanica dolaze u određene dane, prema rasporedu, ali i prema potrebi.

Tako zdravstvena stanica u Lušci-Palanci opslužuje i ambulate u Lipniku, Bojištu, Lukovici i Fajtovcima. Zdravstvena stanica Stari Majdan ima ambulate u Oštroj Luci, Koprivni i Staroj Rijeci, a zdravstvena stanica Tomina opslužuje Gornju Tominu i Kozicu, dok stanica u Budimlić Japri pokriva područje koje njoj gravitira. Dabar iz Trnova opslužuje se iz Doma zdravlja.

U četiri radne organizacije postoje ambulate, a u školi „Hasan Kikić“ djeluje stomatološka ambulanta. Čak i ovaj raspored je podređen ljudskom zdravlju, da je ljekar bliže pacijentima, da im priskoči u pomoć kad zatreba. A znajući koliko je razučeno područje sanske komune, ljudima u bijelim mantilima nije sigurno lako, ali, za divno čudo, oni se ne žale. Ne žale se čak ni na lične dohotke mada je prosjek u prvih šest mjeseci ove godine iznosio tek 43.000 dinara. Žale se što nema ljekara, ne mogu da ih dobiju, jer nemaju šta da im ponude. Nema stanova i veoma teško se do njih dolazi. Pomoć Skupštine opštine je prisutna, ali je i to nedovoljno.

Uglavnom, sanski zdravstveni radnici se ne žale. Oni nastoje, i po

cijenu ogromnog odricanja, dasvoj posao obavljaju što savjesnije i u tome uspijevaju. To potvrđuju i priznanja, ali i ono što se čuje u gradu. Građani Sankom Mosta misle da imaju dobru zdravstvenu zaštitu, u stvari, da bijele mantile u ovom gradu nose časnici, pošteni i veoma vrijedni ljudi, ljudi koji su sve podredili svom pozivu.

Doktor Rade Čopić, stomatolog, na sve to uz prijatan osmijeh dodaje:

- Radimo što se može bolje i više. Možda može i još bolje. Uglavnom, čini mi se da su naši pacijenti zadovoljni, a za nas nema većeg priznanja nego kad su ljudi zadovoljni našim radom.

Pomoćnik direktora Mesud Šabić nije zdravstveni radnik On je ekonomista, ali se već uklopio u ovu sredinu:

- Teško je, nema stanova za nove ljekare. Malo je para za specijalizaciju, a to, upravo, privlači ljekare. Imamo dovoljno razumijevanja u društveno-političkoj zajednici. Ranije smo od komune dobijali nešto stanova, sad je situacija teža.

Sekretar OOUR-a Doma zdravlja Zdravko Vučenović ne propušta priliku da naglasi da se ovdje vodi planska briga o budućim kadrovima:

- Uz sve teškoće mi na medicinskim fakultetima u zemlji stipendiramo 25 studenata. Sve su to studenti treće, četvrte i pete godine. Stipendije nisu naročito visoke, ali su za te mlade ljude veoma značajne.

- Sve ovdje mora biti pod konac. Bitno je kakvi su prostori u kojima živimo i radimo. Od toga zavisi i odnos ljekara i ostalog osoblja prema pacijentima, ali i pacijenta prema osoblju i društvenoj imovini - ističe Zdravko Srdić, referent za ONO i DSZ i održavanje.

ZABILJEŽENO
U DOMU ZDRAVLJA
U SANSKOM MOSTU

Priznanja bijelim mantilima

● Dva priznanja dobiće ovih dana sanski zdravstveni radnici: Plaketu Skupštine opštine povodom Dana komune i Plaketu OVSS sa poveljom za razvoj samoupravljanja i sindikalnu aktivnost ● Dnevno kroz ambulate Doma zdravlja prođe oko 500 pacijenata ● Dom zdravlja bez gubitaka ● Relativno niski lični dohoci nisu, kažu ovdje, razlog da se ne radi dobro ● I u besparici dodijeljeno 25 stipendija budućim ljekarima

Ne kriju u sanskom Domu zdravlja da imaju problema sa crijevnim bolestima, da se pojavljuju epidemije, istina, u manjem obimu i dase stanje brzo sanira. Ali, dodaju da je riječ o kvalitetu vode u gradskom vodovodu, a i u oko 300 seoskih vodovoda i objekata za snabdijevanje vodom. Čak i te epidemije, ta pojava zarazne žutice veoma brzo se sanira zahvaljujući entuzijazmu u Domu zdravlja, mada bi se za ovaj posao trebalo posebno odvajati i sredstva i ljudi. Ipak, to pada kao redovna djelatnost u nedostatku para. Bilo je pokušaja da se vodovodi drže pod redovnom kontrolom, ali je to, u ovim uslovima, kad nema para, veoma teško, gotovo nemoguće.

To bi trebalo da bude stalan posao Higijensko-epidemiološke službe, samo bi i društveno-politička zajednica morala za ovo da izdvaja znatna namjenska sredstva, kako bi se bolest zapravo „zauzdala“, da se „požar ne gasi“ od pojave do pojave.

xxx

Opšta je slika da je sanski bijeli mantil zaslužio priznanja koja mu se dodjeljuju. Da u tom radu ima mnogo entuzijazma i odricanja. Da ljekarima i ostalom osoblju titra osmijeh na licu i kad je najteže. Ta da je lakše pacijentima. Cinjenica je da pom: oć ljudima nije izostala ni u jednom trenutku. A najveće priznanje za sanske medicinare je kad ljudi kažu:

„Svaka čast, doktore!“

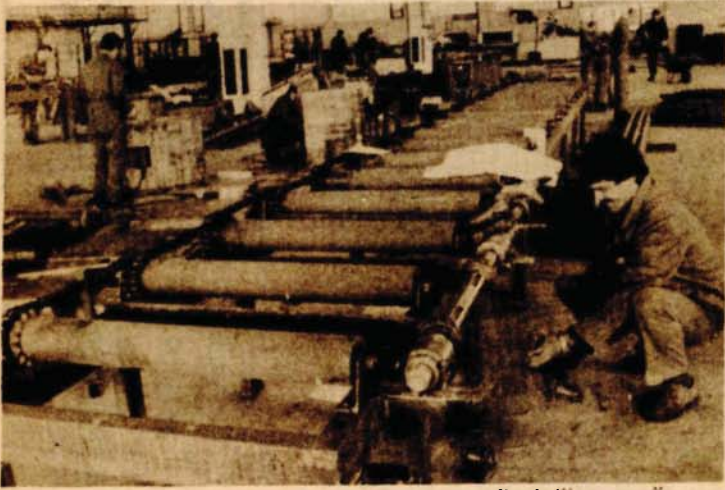
A to se ovdje čuje svaki dan, svaki čas. Nije mali posao pregledati svaki dan sedamdesetak pacijenata, a toliko ih dnevno prođe ispred svakog od ljekara u ovom domu zdravlja

Za svakog osmijeh i lijepa riječ. Ovi ljudi su se u potpunosti predali svom pozivu. Svoje brige ostavljaju ujutro ispred kapije Doma zdravlja. A popodne, kad su slobodni, opet su dežurni. Jer, bolest ne pita za vrijeme.

Svaka čast, doktore!

Savremena stomatološka služba

U novom proizvodnom prostoru uslovi rada su neuporedivo bolji nego ranije

Radni ljudi Fabrike transportne opreme i mašina za drvenu industriju u Sanskom Mostu, koja posluje u sastavu složenog sistema FAMOS, imaju puno razloga da ovu godinu smatraju prekretnicom u daljem rastu i razvoju kolektiva. Krupne investicije preduzete zadnjih godina već su jednim dijelom realizovane i na dobrom su putu da se realizuju do kraja.

Od maja ove godine fabrika je smještena na sasvim novoj lokaciji, na 3200 kvadratnih metara funkcionalnog proizvodnog prostora, a pripada joj i novi poslovni objekt na hiljadu kvadratnih metara. I prvi utisak kad se ude na kapiju ove radne organizacije posjetiocu sugerise da je tu još sve sasvim novo, sve još odiše svježom bojom. Međutim, posvuda prisutna radna atmosfera govori istovremeno da se kolektiv vrlo brzo uklopio u nove prostore prema kojima vlada domaćinski odnos, upravo kao u vlastitoj kući.

Nova proizvodna hala, prateći objekti i oprema predstavljaju najznačajniju investiciju u istoriji Fabrike transportne opreme i mašina za drvenu industriju koja je davne 1952. godine nikla iz radne jedinice održavanja Šumsko-industrijskog preduzeća „Sana“. U prvom razvojnom periodu - do 1974. godine - doživljava nekoliko samoupravnih transformacija, promjena naziva i proizvodnog programa, da bi se do 1974. iskristalisala dva osnovna programa - proizvodnja transportne opreme i mašina za drvenu industriju i proizvodnja traktorskih prikolica. Iste godine, nakon integracije s FAMOS-om, uvodi se i program proizvodnje spojnice. Ova proizvodnja će izgradnjom posebne pr-

oizvodne hale i poslovnog prostora, prerasti 1980. godine u Fabriku spojnice, odnosno zasebnu radnu organizaciju nakon fizije i transformacije 1981. godine kada, zaživljavaju dvije radne organizacije - već pomenuta Fabrika spojnice i Fabrika transportne opreme.

Stvoreni uslovi za ekspanziju

U to vrijeme napušta se i proizvodnja traktorskih prikolica, a zadržavaju osnovni programi na kojima se bazira dalji razvoj i ulaganja u izgradnju novih kapaciteta koja počinju 1983. godine. Ukupna ulaganja u objekte i opremu iznose 320 miliona dinara, od čega na opremu i mašine otpada 115, a na gradnju objekata na novoj lokaciji 175 miliona dinara, dok je ostatak od tridesetak miliona uložen u infrastrukturne objekte.

Do preseljenja na novu lokaciju bilo je nabavljeno i instalirano oko 60 posto opreme i mašina predviđenih investicionim programom. Mašine su isključivo domaće proizvodnje i to su uglavnom brusilice, glodalice i strugovi. Nabavkom brusilica, kojih ranije nije bilo u opremi ove fabrike, kompletira se tehnološki proces novom operacijom brušenja.

A šta kolektiv u cjelini dobija ovom investicijom - pitamo VD direktora radne organizacije Mirzeta Kalića. - To, prije svega, znači podizanje tehnologije i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu. Osim toga, stvoreni su mnogo bolji uslovi rada i privređivanja u poređenju s ranijim, te je samim tim stvoren prostor da se inte-

FAMOS — FABRIKA TRANSPORTNE OPREME I MAŠINA ZA DRVNU INDUSTRIJU

Za metalce — nova radna mjesta

nzivira postojeća proizvodnja i usvaja nova.

Kad je riječ o unapređenju postojećeg i razvojnim planovima za usvajanje novih proizvoda, nužnije istaći dugogodišnju poslovnu saradnju s Radnom organizacijom „Bratstvo“ iz Zagreba koja je 1983. godine rezultirala zaključivanjem značajnih samoupravnih akata na planu daljeg unapređenja međusobne saradnje. To je, u prvom redu, Samoupravni sporazum o udruživanju rada i sredstava na osnovu kojeg su iz Fonda Federacije za razvoj nedovoljno razvijenih krajeva udružena sredstva od 115 miliona dinara i uložena u izgradnju već pomenutih kapaciteta. Drugi je Samoupravni sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji i proizvodnoj kooperaciji kojim su obuhvaćeni, odnosno usklađeni, zajednički planovi razvoja. U okviru kooperativnih odnosa za potrebe „Bratstva“ rade se određene pozicije i sklopovi iz proizvodnog programa ove radne organizacije. To su sve varene konstrukcije mašina za preradu drveta.

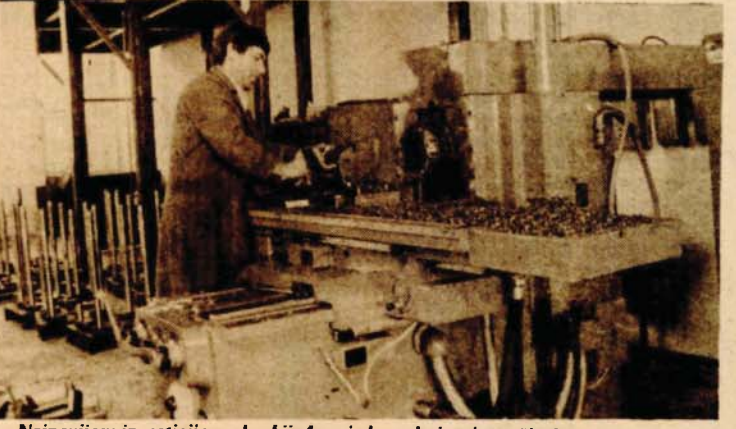
Supstitucija uvoza

Samoupravnim sporazumom utvrđeni su i razvojni pravci u proizvodnji. Fabrika transportne opreme i mašina za drvenu industriju iz Sanskog Mosta je nosilac proizvodnje guljača kore, gatera i prerezivača trupaca, a „Bratstvo“ ima svojstvo kooperanta, i obrnuto — „Bratstvo“ razvija rasturžne pile i mašine za finalnu preradu drveta, dok je Fabrika transportne opreme kooperant. Svi ovi programi predstavljaju u potpunosti supstituciju uvoza. Koriste se isključivo domaći materijali, bez uvoznih komponenti, a to je ujedno i prva proizvodnja ovakve vrste u Jugoslaviji. Već je u toku realizacija nekih od ovih programa. Tako je, na primjer, guljač kore u fazi usvajanja. Završena je izrada tehničko-

tehnološke dokumentacije i nulte serije krajem ove i početkom iduće godine.

Uvođenje novih proizvoda i proširenje obima proizvodnje, za što sada postoje i prostorni i materijalni uslovi, omogućuje intenzivnije zapošljavanje. Zaokruženjem ove investicije odnosno potpunim instaliranjem planiranih kapaciteta, raniji broj od 120 zaposlenih povećava se na 350. Dakle, 230 novih radnika — pretežno metalske struke. Do sada je primljeno 60, do kraja godine zaposliće se još toliko, a ostalo u toku 1986. godine.

Privedenje kraju ovog značajnog investicionog zahvata pada u vrijeme kad radna organizacija, nakon iskazanih gubitaka u 1983. i prvom kvartalu 1984. godine, bilježi pozitivne

Najnovijom investicijom obezbijedeno je kompletiranje mašinskog parka, čime je u potpunosti i tehnološki proces

poslovne rezultate. Prošla godina završena je sa ostatkom dohotka od 120 miliona, što je sasvim skromno, ali predstavlja uspjeh ako se ima u vidu da je u prvom tromjesečju iskazan gubitak od 220 starih miliona. I u prvom polugodištu ove godine ostvarena je neznatna akumulacija, uz gotovo udvostručeni obim proizvodnje u odnosu na isti period prošle godine.

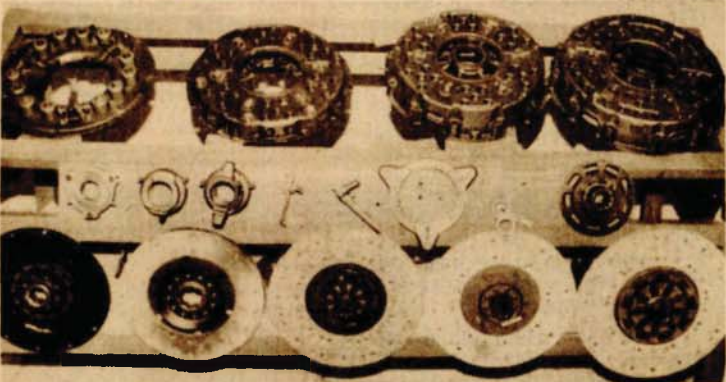
Međutim, izuzetno je veliko opterećenje kamatama koje su četiri puta veće u odnosu na isti period prošle godine i čine 27 posto u odnosu na ukupan prihod.

Za sada se ne može govoriti o efektima novostvorenih uslova rada i proširenja proizvodnje mada ovdje od toga mnogo očekuju u bliskoj budućnosti. Osvajanjem proizvodnje guljača kore i drugih programa otvaraju se veće mogućnosti ponude na domaćem i inostranom tržištu, jer se time zaokružuje tehnološka cjelina za primarnu preradu drveta i sklapanje poslova s kupcem kompletne pilane.

Asortiman

Osnovni proizvodni program obuhvata transportnu opremu za pilane — razne vrste transporter (niskolančani, poprečni, valjkasti, trakasti). Tusu, zatim, mašine za preradu drveta — za

poravnavanje rezane građe (takozvani „egalizir Stucer“), te različite vrste pilane. Dio proizvodnog programa odnosi se i na uređaje za hemijsku obradu drveta (parna zvana i hidraulične platforme za potapanje građe), zatim manipulativna sredstva (vagoneti, transportna kolica, podizne platforme i drugo) kao i razne vrste metalnih konstrukcija u građevinarstvu.

Dijelovi spojnice iz osnovnog programa FAMOS—ove Fabrike u Sanskom Mostu

Ukoliko se ostvare ambiciozni razvojni planovi za naredni srednjoročni period, Fabrika spojnice u Sanskom Mostu biće konačno u poziciji da prevaziđe dugogodišnje teškoće, zbog nezaokruženosti ranijih investicionih programa i nesrazmjera između broja proizvodnih i režijskih radnika. To je uslovljavalo da ovaj kolektiv već nekoliko godina posluje na granici rentabilnosti.

Ali, vratimo se unazad, do samih početaka, kad je ovaj kolektiv nastao iz istog jezgra kao i Fabrika transportne opreme i mašina za drvenu industriju — iz male mehaničke radionice koja je od 1952. pa do integracije sa FAMOS-om 1974. godine imala šarolike proizvodne programe i maloserijsku proizvodnju, da bi se integracionim elaboratom osnovni program definisao kao proizvodnja spojnice, koja će se ubuduće razvijati. Od tada i počinje prava istorija ovog kolektiva, koji je krajem 1978. godine, završetkom izgradnje novog savremenog objekta, dobio sedam hiljada kvadratnih metara pokrivnog proizvodnog prostora na kome su instalirana nova postrojenja i dio opreme iz starog pogona.

Rezultati ispod mogućnosti

Fabrika spojnice u Sanskom Mostu predstavlja savremen industrijski objekt koji svojim kapacitetima i kvalitetom proizvoda može zadovoljiti ne samo potrebe FAMOS-a nego i čitavog jugoslovenskog tržišta. Pored proizvodnje raznih spojnica prečnika 350 do 420 milimetara sa odgovarajućim lamelama ova fabrika servisira i remontuje spojnice i izrađuje rezervne dijelove, proizvodi dijelove mjenjača, motora i dijelove namjenske proizvodnje.

Međutim, i pored svega toga, ovdje se ne postižu očekivani rezultati, koji bi bili u skladu sa stvarnim mogućnostima ovog mladog kolektiva, čija je prosječna starost zaposlenih 27 godina. Uzrok je poznat i prisutan od samog početka rada nove tvornice. Investicioni program iz 1978. godine nije nikad u potpunosti zaokružen, tako da je proizvodna hala tek jednom trećinom popunjena potrebnim mašinama i opremom, što je onemogućilo predviđeni rast zaposlenosti u direktnoj proizvodnji, odnosno povećanje obima proizvodnje u skladu sa raspoloživim prostornim mogućnostima. Istovremeno se javljaju visoki fiksni troškovi, bez obzira na to što se koristi samo manji dio proizvodnog prostora.

Da bi se stanje koliko-toliko ublažilo, iznalaze se neka prelazna rješenja, ali je generalno opredjeljenje da se ide na osvajanje novih programa, dakle, u nove investicije, radi kompletiranja proizvodnje. Kao prelazno rješenje za sada je iz SOUR-a FAMOS

FAMOS — RO FABRIKA SPOJNICA

NOVI PROGRAMI ZA PREKRETNICU

izvršena dislokacija proizvodnje nekih pozicija koje se sada proizvode u Sanskom Mostu. To su dijelovi motora i mjenjača, a očekuje se i dalje upošljavanje kapaciteta fabrike na ovaj način. U svemu tome FAMOS ulaže značajne napore, a podrška stiže i od strane društveno-političke zajednice na čijoj je teritoriji smještena fabrika. Tako je jedan dio sredstava sanacije posljedica zemljotresa opštine Sanski Most usmjeren za nabavku dvije mašine, što predstavlja skroman, ali vrijedan doprinos opštine u granicama mogućnosti.

Otvorenost prema stručnjacima

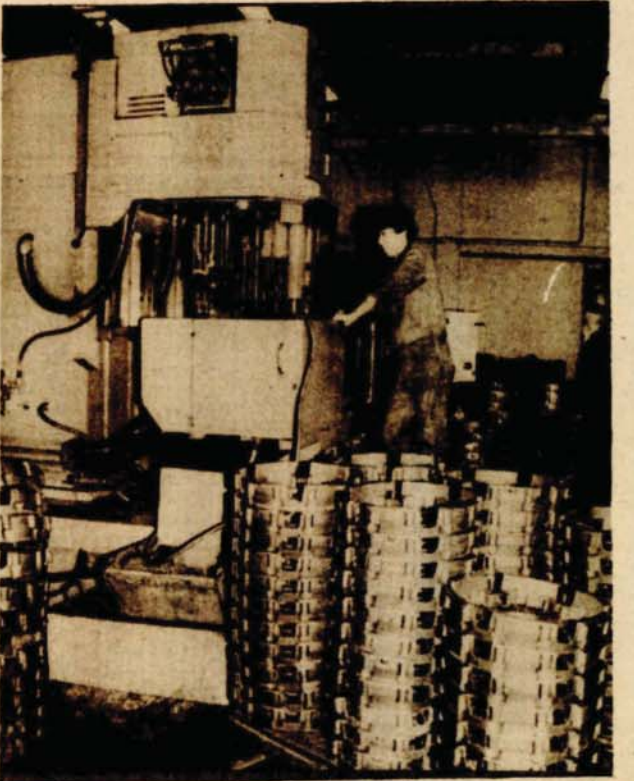
Pravi efekti, koji bi bitno izmijenili sadašnje stanje i izvršili preokret u proizvodnji i poslovanju, očekuju se od realizacije novih proizvodnih programa, koji su definisani u razvojnim planovima fabrike za naredni srednjoročni period. Tako ovdje u prvom redu ističu program proizvodnje diskosnih kočnica i lamela, koje bi se radile u početku, za Industrijsku mašinu i traktora IMT iz Beograda kao i proizvodnju spojničnih i kočioničnih čeličnih lamela za druge proizvođače traktora, te proizvođače građevinskih i alatnih mašina. Svi ovi proizvodi do sada su se uvozili.

Na uvođenju ovog programa u proizvodnju već se uveliko radi. Probni uzorci su izrađeni i nalaze se na ispitivanju u IMT, a početak proizvodnje predviđa se u prvom kvartalu iduće godine. Prva serija od četiri hiljade komada povećala bi se nakon uhođavanja proizvodnje na 25 hiljada godišnje, što bi značilo udvostručavanje sadašnjeg obima proizvodnje. Program će omogućiti i povećanje zaposlenosti, ali isključivo povećanjem broja kvalifikovanih i visokostručnih radnika u proizvodnji. Ukupna vrijednost investicije iznosi 935 miliona dinara i to isključivo za nabavku opreme i mašina koje će biti smještene na već postojeći proizvodni prostor.

Pored ovog programa, čije je uvođenje sasvim izvjesno, u narednom planskom periodu radiće se i na realizaciji programa proizvodnje sigurnosnih jednosmjernih spojnica za priključne poljoprivredne mašine, zatim proširenju obrade dijelova od sivogli-va za potrebe FAMOS-a, a i šire, te na programu spojnice za putnička vozila „GOLF“.

Već u idućoj godini očekuje se, po osnovu investicija, povećanje vrijednosti proizvodnje za 140 miliona, a do kraja srednjoročja za 608 miliona, dok je vrijednost sadašnje produkcije (prema godišnjem planu) 548 miliona dinara. Ovim će biti stvoreni uslovi za zapošljavanje novih 90 radnika, od kojih će 34 već početkom iduće godine naći zaposlenje u ovom kolektivu, čija su vrata širom otvorena za mlade stručnjake, naročito inženjere mašinstva, koje za sada primaju u

neograničenom broju. U Fabrici spojnice ova struka je veoma deficitarna i pored toga što je od početka godine do sada radni odnos ovdje zasnovao sedam mašinskih inženjera. Izražena potreba za visokostručnim kadrom neposredno je vezana za osvajanje novih programa, jer bez stručnog kada nema novih rješenja za poboljšanje proizvodnje.

Pored spojnice ovdje će uskoro početi da se proizvode diskosne kočnice i lamela

- Kolektiv Fabrike spojnice u Sanskom Mostu očekuje dosta od uvođenja novih programa u proizvodnju u pogledu unapređenja rada i poslovanja, čime bi se zaokružili kapaciteti i potpunije koristile prostorne i kadrovske mogućnosti
- Novi proizvodi, koji predstavljaju supstituciju uvoznih, obezbijedili bi udvostručenje proizvodnje do kraja narednog srednjoročja

„ŠIPAD-SANA“

Nekadašnje pilane i zahuktale čire, koje su kroz Grmeč vukle teške trupce drveta, već su zaboravljeni. Izgrizao ih je zub vremena i otjerali savremeniji i brži oktanski konji. O tim vremenima govore još jedino priče najstarijih podgrmečkih drvosječa.

Pamte ovi grmečki gorštaci mnogo. Sjećaju se prve pilane i teškog rada u šumi i dive se novim i savremenim mašinama koje ljudska naprezanja smanjiše do minimuma. Bilo je to tako na nedavno održanom susretu penzionisanih radnika Radne organizacije „Šipad Sana“ iz Sanskog Mosta, upriličenom u povodu 35 godina postojanja ovog radnog kolektiva. Sreću su se ovdje ljudi koji su nekada davno zajedničkim radom udarali temelje današnjoj savremenoj industrijskoj preradi drveta. Razgovaraju o tim teškim danima, a jednom od njih se ote uzdah, pa promuklim glasom izgovori „E, da je ovako nekada bilo“. Starina svakako ima mnogo razloga za

Sve veća proizvodnja

STRANA 17.

●Od nekadašnje male pilane za tri i po decenije stasao gigant drvoprerađivačke industrije sa primarnom i finalnom preradom drveta

„Sanine“ uspješne godine

žaljenje. Sadašnjim radnicima Radne organizacije „Šipad Sana“ iz Sanskog Mosta je zaista neuporedivo lakše, jer na mnogim radnim mjestima njihove fizičke napore zamjenile su brze i produktivne mašine.

Raste gorostas

Stara pilana u Zdeni kod Sanskog Mosta, koja je praktično bila prvenac ovdašnje drvne industrije, ostala je još samo u sjećanju njenih najstarijih radnika ili negdje u arhivskim dokumentima iz tog perioda. Na njenom mjestu nikla je nova, mnogo savremenija, a uz nju i još mnogi proizvodni kapaciteti za preradu drveta.

Zaposlenim u ovom radnom kolektivu, očito je, nije bilo dovoljno da iz njihovih proizvodnih

pogona izlazi samo rezana građa i parket. Izgradili su Tvornicu paneli i verastih ploča i tako stvorili sve preduslove za izgradnju Tvornice furnirnog namještaja i namještaja od masivnog drveta.

Tako je brzo uvođenje novih proizvodnih programa i savremene tehnologije drvoprerađivačima iz Sanskog Mosta osiguralo mnogo više posla, a dakako i znatno veću zaposlenost radnika. Sada je to kolektiv sa oko 2700 zaposlenih u kome je za prvih devet mjeseci ove godine proizvedeno raznih predmeta od drveta u vrijednosti od četiri milijarde i 100 miliona dinara.

Izvoz—opredjeljenje

Izgradnjom tvornice od masivnog drveta radnoj organizaciji „Šipad Sana“ iz Sanskog Mosta ukazala se prilika da još više pr-

oizvoda iz svog asortimana ponudi kupcima na svjetskom tržištu.

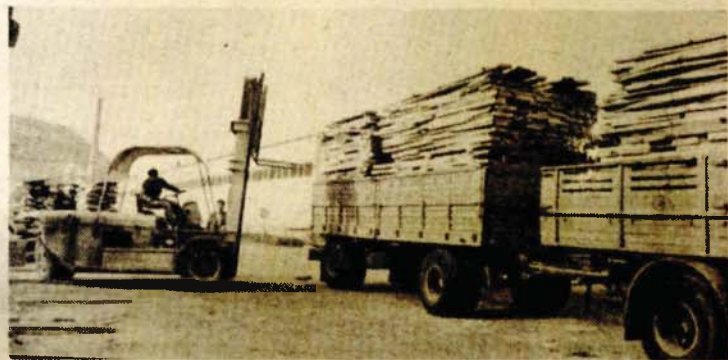
— Izgradnjom tvornice namještaja od masivnog drveta već smo potpuno bili okrenuti izvozu proizvoda iz ovog programa. U početku je bilo lutanja u traženju odgovarajućeg proizvodnog programa, ali u posljednje tri godine jasnije i uspješnije osvajamo ovu proizvodnju. Tako danas možemo konstatovati da su proizvodi iz ove tvornice veoma traženi na svjetskom tržištu, kaže Marko Balen, predsjednik Poslovnog odbora Radne organizacije „Šipad — Sana“ iz Sanskog Mosta.

Da je tako, govori podatak da je više od 45 procenata cjelokupne proizvodnje u ovom radnom kolektivu usmjereno na svjetsko tržište. Međutim, ovdjetim nisu zadovoljni. Orijentacija im je da proizvodni program za izvoz malo oplemene i da postignu što veći kvalitet, isvj-

skim kupcima se predstave sa što bogatijim asortimanom, naročito, finalnih proizvoda.

Ovako dobri rezultati koji se ostvaruju u proizvodnim pogonima Radne organizacije „Šipad — Sana“ krunisani su i finansijskim efektima. Za prvo polugodište je u ovom

radnom kolektivu ostvaren ostatak dohotka u iznosu od 425 miliona dinara, a prema riječima Bore Vranješa, rukovodioca Sektora plansko-analičkih poslova, trebalo bi da ostatak dohotka na kraju ove godine bude i veći. U to ne treba sumnjati, jer ako se realizuju dugoročna opredjeljenja i planovi, naročito na poboljšanju kvaliteta, izvjesno je da će ova radna organizacija iz godine u godinu bilježiti sve bolje poslovne rezultate. Zato još odavno u ovoj bosanskokrajnjoj komuni imaju sve potrebne preduslove. Sirovina im je praktično pred pragom, a tu su i ostali energetske potencijali koji su sigurno dobra garancija za još veću proizvodnju.

Odlaza kamioni rezane građe

složena hotelsko ugostiteljsko turistička organizacija
KRAJINATURIST o. sol. o.
 BANJA LUKA
 RO *sana* d. o. SANSKI MOST

●Zbog slabe turističke ponude mnogo slabije se koriste smještajni kapaciteti, naročito na Korčanicl
 ●Planirano je da se uskoro uz hotel na Korčanicl izgrade sportski tereni, tereni za skijanje, staze za šetnju, a banji Sanska ilidža svi potrebni ugostiteljsko-turistički sadržaji

Za prvih devet mjeseci ove godine u Ugostiteljsko-turističkoj radnoj organizaciji „Sana“ iz Sanskog Mosta registrovali su 20.535 noćenja. I pored toga, u ovom radnom kolektivu nisu zadovoljni. Smještajni kapaciteti se u prosjeku nedovoljno koriste, a zbog opadanja kupovne

moći stanovništva i ostalih ugostiteljski objekti su slabije posjećeni.

Tako u ovoj ugostiteljsko turističkoj radnoj organizaciji životare praktično od čašice prodanog pića, iako već sada imaju dobre preduslove za razvoj modernog turizma. Na Korčanicl i legendarnom Grmeču mladi turisti bi mogli naučiti novu lekciju iz naše bliske istorijske prošlosti, a onim starijim će sigurno dobro koristiti i izuzetne pogodnosti za lov, ribolov, i odmor u praktično narušenom prirodnom ambijentu.

Puni fondovi

I pored toga što se smještajni kapaciteti u Ugostiteljsko-turističkoj radnoj organizaciji „Sana“ u Sanskom Mostu ne koriste onako kako je predviđeno, u ovom kolektivu bilježe dobre poslovne rezultate. Za prvih devet mjeseci ove godine realizacija je iznosila 260 miliona, a ovogodi-

šnji plan je, kako rekoše, 320 miliona dinara. U ovom kolektivu su optimistički raspoloženi i očekuju da će ga premašiti. Ugostiteljski i turistički radnici u ovoj komuni računaju da će bogatijom i sadržajnijom turističkom ponudom dobiti više gostiju i tako osigurati mnogo bolje poslovanje.

Na realizaciji tih planova već ima i konkretnih akcija. U hotelu „Sanus“, vjerovatno će već u narednoj turističkoj sezoni mladim gostima na raspolaganju biti i moderan diskoteka — bar. To je samo dječić onoga što su u ovom kolektivu planirali. Mnogo radikalniji investicioni zahvati predviđeni su na Korčanicl i u banji Sanska ilidža.

— S obzirom na to da se smještajni kapaciteti u nekim našim objektima prilično slabo koriste, a u želji da dobijemo više gostiju, prinudeni smo na investicione poduhvate kojima će se ugostiteljska i turistička ponuda znatnije obogatiti i gostima omogućiti ugodniji i duži boravak u našoj sredini, kaže Ferid Čekić, direktor Ugostiteljsko-

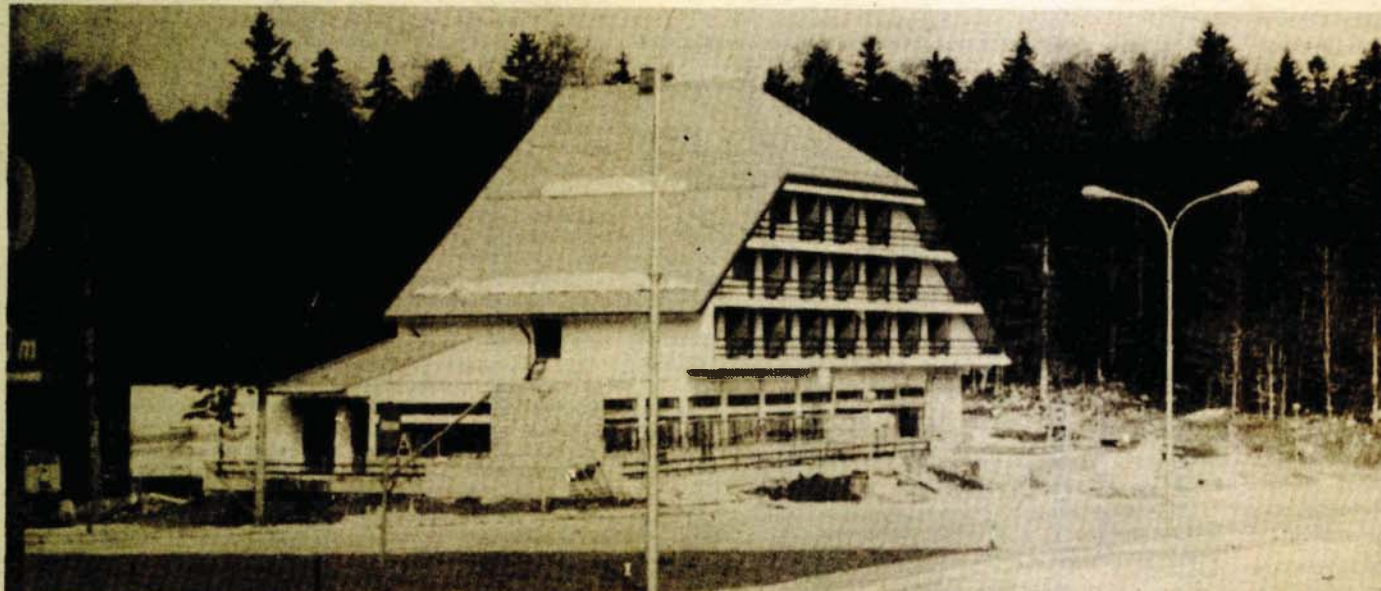
turističke radne organizacije „Sana“ iz Sanskog Mosta.

Ambiciozni planovi

Za nekoliko godina, prema predviđanjima ugostiteljsko-turističkih radnika iz Sanskog Mosta, turistima će se moći ponuditi mnogo više sadržaja i usluga. Planirano je da se uradi ono što u ovom trenutku manjka u turističkoj ponudi Sanskog Mosta. Uz moderan i veoma funkcionalan hotel na Korčanicl predviđeno je da se u najskorije vrijeme naprave sportski i skijaški tereni, staze za šetnju predivnim grmečkim prostranstvima...

Izgradnja ovih objekata je neminovnost, jer je, čini se, baš to nedostajalo da bi se gosti u ovoj vazdušnoj banji na 860 metara nadmorske visine bolje i ugodnije odmarali i duže zadržavali. Dešavalo se zato da čitave turističke grupe dođu, posjete spomenik, a u hotel svrate samo da malo osveže pred nastavak putovanja. Nije zato čudo što je iskorisćenost smještajnih kapaciteta u ovom objektu za prvih devet mjeseci ove godine iznosila samo 12 procenata. Ispravan poslovni potez o izgradnji ovih objekata će sigurno značajnije poboljšati turističku ponudu ovog objekta i omogućiti da se smještajni kapaciteti u narednom periodu mnogo bolje koriste.

Druga još značajnija investicija čijom će realizacijom biti poboljšano poslovanje čitave radne organizacije je izgradnja potrebnih ugostiteljsko-turističkih sadržaja u banji Sanska ilidža. O ekonomskoj opravdanosti najbolje govori podatak da je iskorisćenost banje i ostalih pratećih objekata koje imaju odavno prevazišla stvarne mogućnosti. Ovdje sada imaju manji restoran sa dvadesetak ležaja i dva manja bazena koji su takođe već davno postali tijesni da prihvate one koji su za njih zainteresovani. Ova praktično prava navela nimalo ne začuđuje jer je ovdašnja termalna voda sa 32 stepena Celzijusa pogodna za liječenje živaca, srca, reumatskih oboljenja, stomahčnih bolesti. Zato će se na ovom mjestu, vjerovatno uskoro, etapno graditi svi potrebni sadržaji znatno većeg kapaciteta. Biće to svojevrsna pogodnost i za razvoj zdravstvenog turizma, a samim tim i prilika da u Ugostiteljsko-turističkoj radnoj organizaciji „Sana“ u narednom periodu ostvaruju mnogo bolje poslovne rezultate.

Nekorišteni kapaciteti na Korčanicl

OSNOVNA ZAJEDNICA VODOPRIVREDE „SANA“ SANSKI MOST

I korištenje i zaštita

Sto dvadeset kilometara silva Sane sa njenim pritokama, je pod patronatom Osnovne zajednice vodoprivrede „Sana“ iz Sanskog Mosta, koja pokriva područja četiri komune: Ključ, Prijedor, Bosanskog Novog i Sanskog Mosta.

Formiranjem ove zajednice uvedeno je više rada i u iskorištavanju prirodnih potencijala Sane i ostalih vodotoka, ali se dosta čini i na zaštiti voda, pa tako i životne sredine.

Voda je najpreča

- Naša osnovna djelatnost je briga o vodosnabdijevanju. Sve se radi na bazi potreba društvenih subjekata. Usaglašavaju se razvojni planovi, potrebe za vodom, utvrđuju prioritete, donose programi. Potreba je da se u silvu Sane prvo riješi snabdijevanje stanovništva vodom. To je najpreči zadatak i na tome će se i istrajati kaže Vaso Predojević, sekretar Osnovne zajednice vodoprivrede „Sana“ iz Sanskog Mosta.

Planovi zajednice su da se izradi studija za regulaciju vodosnabdijevanja opština u dolini rijeke Sane. Tu je snabdijevanje vodom

Sanskog Mosta, sa okolinom, posebno Dabarske visoravni, koja je bez vode, a ima idealne uslove, jer izvorište Dabarske rijeke ima kvalitetnu vodu i u dovoljnim količinama da se ovo područje osigura za duži period.

Takva situacija je i sa Sanskim Mostom. Što se Prijedora tiče, i on je žedan. Rješenje je u izgradnji fabrike za preradu vode, te prečišćavanje vode iz rijeke Sane, u dijelu toka iznad Prijedora, gdje istraživanja pokazuju da je voda čista i da se može piti. Druga je slika nizvodno od Prijedora, a najveći zagađivač je prijedorski CELPAK. Tu se rješenje mora tražiti, kako ističu u zajednici „Sana“, na širem planu, jer otpadne vode CELPAK-a ne truju samo Sanu, već i Savu i Dunav, pa se ovo pitanje mora i šire postaviti.

Sekretar zajednice ističe da CELPAK ulaže određene napore, ali da on ipak nijesam u mogućnosti, a da postoji širi društveni interes za zaštitu vodotoka, pa bi i obezbjeđenje sredstava za izradu filterskih stanica za prečišćavanje otpadnih voda iz CELPAK-a trebalo da bude briga šire društveno-političke zajednice.

Što se Bosanskog Novog tiče, takođe je snabdijevanje vodom dosta teško i upravo su u toku istražni radovi u neposrednoj blizini

Uz prirodne ljepote treba iskoristiti i ostale potencijale rijeke Sane

grada, da se vide mogućnosti za dugoročnije osiguranje kvalitetnom pitkom vodom.

Poseban problem je snabdijevanje Mjesne zajednice Bosanska Kostajnica. Postoji nekoliko varijanti za obezbjeđenje pitke vode, a osiguran je i dio sredstava. Pitanje je za koju se varijantu odlučiti: mora se voditi računa o rentabilnosti, ali i izdašnosti izvorišta, te kvalitetu vode. U stvari, treba tražiti rješenje koje će zadovoljiti potrebe ovog područja „na duže staze“.

Nova studija

Rijeka Sana, krajiški i jugoslovenski biser među vodama mora biti na vrijeme zaštićena. Upravo zbog toga u saradnji sa Zavodom za vodoprivredu Bosne i Hercegovine preduzete su akcije da se izradi kompletna studija, od energetskih potencijala i mogućnosti ovog vodotoka, preko regionalnog obezbjeđenja pitke vode, zaštite od poplava do zaštite životne sredine na ovom području.

-To je ozbiljan posao, ali će dati i odgovore na mnoga pitanja. Jer, ne smije se zaboraviti da Sana plavi velik dio obradivih površina, da se svake godine preduzimaju mjere da se poljoprivredno zemljište zaštiti od poplava. Tu ogromnu pomoć ovoj Zajednici pruža stanovništvo u selima oko rijeke Sane, ali i omladinske brigade - kaže Vaso Predojević.

Dokora je, kako ističu u Zajednici, bio nagašen problem divlje eksploatacije šljunka iz rijeke Sane. Neplanska eksploatacija prirod-

nih dobara iz ove rijeke bitno je uticala na vodoplovnost, a često može, ako se ode daleko uticati i na promjenu biljnog i životinjskog svijeta u rijeci, što znači i katastrofalno.

Upravo iz ovih razloga sve je preduzeto da se zaustavi divljanje privatnih bagerista, ljudi koji su bespravno eksploatirali šljunka iz Sane, koji je idealan građevinski materijal, stekli ogroman imetak. Za sada se tim poslom bavi organizovano samo jedan kolektiv u Bosanskom Novom, a namjerava se u svu četiri grada na dužini od 120 kilometara osigurati planska eksploatacija šljunka, ali i zaštita vodotoka. Taj posao biće povjeren organizacijama udruženog rada, a nikako privatnicima, koje prevashodno interesuje profit.

Preduzete su rigorozne mjere da se Sana zaštiti od divlje eksploatacije šljunka i zahvaljujući inspekcijama i sudskim organima postignuti su dobri rezultati. Naravno, nije se željelo kaznoma zaustaviti nezgodno vadenje šljunka, ali kad druge mjere nisu pomogle, moralo se pribjeći i kažnjavanju.

Veliku pomoć u otkrivanju onih koji bespravno vade šljunka Zajednici vodoprivrede „Sana“ pružaju ribolovci - čuvari ribolovnih područja, jer Zajednicu redovno izvještavaju o tome ko nezgodno vadi pijesak i prodaje.

Naravno, u Zajednici „Sana“ računaju da se mora osigurati uredno snabdijevanje stanovništva šljunkom, a kako šljunka ima dovoljno neophodno je jedino da taj posao radi neka od organizacija udruženog rada kojoj to inače spada u djelatnost.

Iz SIZ-ova društvenih djelatnosti

Besparica odlaže

Tri SIZ-a, Zajednica osnovnog obrazovanja, Zajednica socijalne i dječije zaštite i Zajednica fizičke kulture i informisanja, smještene su u iste prostorije i imaju jednu stručnu službu. Sve to da bi se koji dinar više uštedio, da bi se pare mogle ulagati tamo gdje su najpotrebnije.

I pored svega toga, uz sve moguće mjere štednje, para nema dovoljno ni za finansiranje redovne djelatnosti, a to se posebno osjeća kod Zajednice osnovnog obrazovanja.

Tanak prosvjetni dinar

Na području Samoupravne interesne zajednice djeluje 11 OOUR-a sa devet hiljada učenika i oko 500 zaposlenih radnika. U ovoj oblasti ne cvjetaju ruže, sam podatak da se prosječna zarada prosvjetnih radnika u osnovnom obrazovanju kreću oko 26.400 dinara govori o stanju u osnovnom školstvu.

Ovakvo stanje natjeralo je sve strukture u komuni da ovom problemu posvete veću pažnju i da se potraže što je moguće bolja rješenja, kako bi se standard zaposlenih u ovoj oblasti bar malo poboljšao, jer je prosjek zarada u osnovnom obrazovanju ispod opštinskog prosjeka i daleko ispod republičkog.

Nađeno je rješenje, naravno, privremeno i ono koje još uvijek ne zadovoljava, da se dodatna sredstva osiguraju iz budžeta Skupštine opštine Sanski Most. Osnovno obrazovanje je oslobođeno dijela opštinskog poreza iz ličnih dohoda. Kod prevoza đaka došlo je do novih teškoća, jer je prevoz u odnosu na prošlu godinu poskupio za dva puta, pa je zatraženo da roditelji participiraju dio troškova. U SIZ-u osnovnog obrazovanja vjeruju da će već od prvog januara participacija za prevoz učenika, koju izdvajaju roditelji biti znatno niža - gotovo simbolična.

programe

- Sve su ove mjere preduzete da bi se popravilo stanje u ovoj oblasti, ali je to sve i simbolično-ističe Mile Guteša, sekretar SIZ-ova društvenih djelatnosti.

Poboljšana zaštita

Socijalna i dječija zaštita znatno su poboljšani u odnosu na prethodni period. U stvari, novim zakonom u ovoj oblasti stvorene su pretpostavke za organizovaniji rad i materijalni položaj u ovoj oblasti.

Stalna socijalna pomoć povećana je gotovo za četiri puta i sada iznosi četiri hiljade dinara, s tendencijom da se uskoro poveća za novih desetak odsto. Istina, skromna su to sredstva za korisnike, ali para više nema.

Stvoreni su i bolji uslovi za djelovanje Centra za socijalni rad čija uloga postaje sve značajnija. Takođe, u dječijoj zaštiti se čine određeni napori; obavljena je rekonstrukcija isanacija postojećeg vrtića, a planira se u saradnji sa udruženim radom otvaranje i odjeljenja u fabričkim krugovima, gdje bi boravila djeca radnika dok su oni na poslu. Postojeći vrtić je pretijesan za 400 djece, koliko ih sada koristi usluge ove ustanove.

I u ovako teškim privrednim uslovima udruženi rad je, shvatajući značaj socijalne i dječije zaštite, polovinom godine donio odluku da se poveća stopa za socijalnu i dječiju zaštitu sa 0,55 na 0,97 odsto.

U Samoupravnoj interesnoj zajednici socijalne i dječije zaštite upravo se pripremaju, kako to i zakon nalaže, da preuzmu sve poslove oko organizovanja i isplate dječijih do-

● Traže se mogućnosti da se popravi veoma teško stanje u osnovnom obrazovanju ● Poboljšana socijalna zaštita, a izmijenjeno je stanje i u dječijoj zaštiti ● Za kulturne djelatnosti nedovoljno para ● Objednjene sportske organizacije i klubovi ● Za rekonstrukciju stadiona „Podgrmeča“ zainteresovani radni ljudi i građani u komuni

dataka, a na području sanske komune ima oko 1.600 ovakvih korisnika, odnosno, za 3.800 djece isplaćuje se dječiji dodatak.

Napredak je očigledan

Samoupravna zajednica kulture, fizičke kulture i informisanja ima širok djelokrug djelovanja i pored svih teškoća uspijeva se, koliko-toliko, udovoljiti potrebama svih ovih subjekata.

Iz sredstava ovog SIZ-a, kad je riječ o kulturi, finansira se Narodna biblioteka, Kulturno-prosvjetna zajednica i Centar za informisanje. Uporedo s tim finansira se i nekoliko značajnih kulturnih manifestacija u Sanskom Mostu, ali i šire. U ovim poslovima SIZ učestvuje sa dijelom sredstava, a ostatak se osigurava iz drugih izvora.

Takođe, desetak kulturno-umjetničkih društava sa područja opštine značajnu pomoć dobija od ove zajednice. U ovoj godini uložena su i znatna sredstva za adaptaciju društvenih domova.

Rast sredstava za subjekte u kulturi iznosio je ove godine 53 odsto, ali se i to ocjenjuje kao nedovoljno.

Što se fizičke kulture i sporta tiče, značajno je napomenuti da 30 društava i klubova u ovom trenutku ima jedinstveno knjigovodstvo, koje se vodi u Zajednici. Taj posao obavljaju tri radnika, a dosad je to radio svako za sebe. Na ovaj način izbjegnuto je rasipanje sredstava, ali je i ostvarena kontrola nad trošenjem para.

Najveća akcija u ovom trenutku je rekonstrukcija stadiona Fudbalskog kluba „Podgrmeč“ i izgradnja spomen-obilježja, sjećanje na 1944. godinu, kada je formiran ovaj klub, prvi u novoj Jugoslaviji.

U ovom poslu učestvuje SIZ dijelom sredstava, udruženi rad i pojedinci sa ličnim prilozima. Koliko Sanjani vole fudbal i „Podgrmeč“ pokazuje i to da se u radnim organizacijama na inicijativu radnika organizuje rad subotom i nedjeljom, kako bi se na taj način ostvarena sredstva uložila za rekonstrukciju stadiona.

Svi bi posao kod kuće

Neprijatno zvuči podatak da na evidenciji nezaposlenih u Sanskom Mostu ima 3.339 radnika. Ujedno ide i podatak da sanska privreda nije u mogućnosti da prihvati veći broj ovih radnika, ali i činjenica da Sanjani izbjegavaju da se zapošljavaju van područja komune.

Od 3.339 nezaposlenih 788 nema kvalifikacije, 257 je polukvalifikovanih, 1.197 kvalifikovanih i visokokvalifikovanih radnika, 1.019 je sa srednjom stručnom spremom, sa višom je 52, a 20 nezaposlenih ima završen fakultet.

Teško do posla

Marko Krunic, sekretar Osnovne zajednice zapošljavanja u Sanskom Mostu, je dobar poznavalac ove problematike. Interesantno je, naglašava Krunic, da se u organizacijama udruženog rada uglavnom poštuju prioritete liste Zajednice, a tamo gdje se napravi prekršaj i Zajednica odmah interveniše, tražeći da stvar u svoje ruke uzme inspekcija rada i branilac samoupravljanja.

- Najčešće se ne ide na sud udruženog rada, već se stvar rješava ovdje. To radije kao podatak mada ima pokušaja da se izigra list prioriteta - kaže Krunic.

Još jedan podatak navodi Krunic:
- Kod zapošljavanja pripravnika, prema zakonskim odredbama, svake godine se zaposli i više nego što se planira. Ima, istina, organizacija udruženog rada koje pokušavaju da izbjegnju svoju obavezu, ali najljepši primjer u ovom je ŠIPAD-SANA, gdje se uvijek prima više pripravnika nego što je zakonska obaveza. Ima i drugih lijepih primjera u Sanskom Mostu.

● **Na spisku nezaposlenih je 3.339 radnika, a sanska privreda nije u mogućnosti da im osigura zaposlenje** ● **U organizacijama udruženog rada poštuju se liste prioriteta pri zapošljavanju** ● **OSIZ organizuje prekvalifikaciju, ali samo onda kada se za to ukaže potreba** ● **Malo je radnika koji prihvataju posao u drugim krajevima zemlje**

Kad se pomene deficitarnost kadrova onda u Zajednici ističu da među nezaposlenima nema ljekara, da za ljekare ima posla, naravno, ne u većem broju, da treba rudarskih, mašinskih i elektroinženjera, ali da ima dosta pravnika koji ne mogu naći posao, da je dosta nezaposlenih profesora. Od više školske

spreme najviše je ekonomista i upravnih radnika, te nastavnika. Od onih sa srednjom prednjače ekonomski tehničari, elektro i mašinski, te gimnazijalci. Od kvalifikovanih najbrojniji su krojači i ugostiteljski radnici.

Spremni za prekvalifikaciju

U Osnovnoj zajednici zapošljavanja u Sanskom Mostu naglašavaju da su spremni da na osnovu potreba udruženog rada prekvalifikuju određen broj radnika - osposobe ih za pojedina zanimanja ako su deficitarna.

Ujedno navodi se i primjer da je prošle godine za potrebe beogradske radne organizacije „Pikop“, koja izvodi radove u Splitu i Rijeci, osposobljeno 50 varilaca i da su svi dobili posao.

-Nije teško obaviti prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju kad za to ima potrebe. Ali, na spiskovima ima dovoljno nezaposlenih radnika svih profila, pa se na prekvalifikaciju odlučujemo samo u konkretnim uslovima, kao što je to bilo sa potrebama „Pikopa“ iz Beograda - ističe Krunic.

Da je izbor kadrova širok, potvrđuje i činjenica da je 70 odsto nezaposlenih stručno osposobljeno, a 90 odsto ih je do 30 godina starosti, što znači da je riječ o mladim ljudima, koji su redovno završavali školovanje.

- Imamo zapravo dovoljno školovanog kadra i spremni smo u svakom konkretnom slučaju udruženom radu osigurati radnike. Da je samo više radnih mjesta u udruženom radu - ističe Krunic.

Radnici se traže

Paradoksalno zvuči podatak da je nezaposlenih velik broj a da se radnici traže, da ima posla.

Da ne bude zabune: radnike traže brodogradilišta iz Rijeke i Splita, nude dobru zaradu, te građevinske radne organizacije iz SR Hrvatske i Slovenije. U većini slučajeva osiguran je i smještaj za samce.

Međutim, iako nezaposleni, mladi kvalifikovani radnici, koji još nisu formirali porodice, nerado se odlučuju da se zaposle van područja sanske komune. Ta nepokretljivost radne snage smeta, ali Zajednica zapošljavanja nije u mogućnosti da bilo koga prisili da prihvati posao ako to on sam ne želi.

- Spisak nezaposlenih brzo bi se prepolovio, samo da je pokretljivost, posebno mladih radnika, veća. Ovakvo, svi čekaju posao u Sanskom Mostu, a nema baš mnogo šansi da se on i dobije - ističe Marko Krunic, sekretar Zajednice.

Istina, kad se spomene cifra od 3339 radnika, onda je to armija nezaposlenih. Međutim, treba računati da je velik broj vanrednih studenata samo prijavljeno kod Zajednice, bez namjere da trenutno traži posao, a uz to ide i činjenica da je Rudnik „Kamengrad“ nedavno odlučio da primi 180 radnika, što će značajno okrnjiti listu nezaposlenih.

- Mislim da će broj nezaposlenih stagnirati, da neće rasti. Traže se mogućnosti da se što više radnika zaposli i neki početni koraci ukazuju na to da ima šanse za veći broj mladih, školovanih radnika - naglašava Krunic.

Marku Krunicu treba vjerovati, jer je očigledno da je odavno „svario“ problematiku zapošljavanja, da mu je situacija potpuno jasna i da su mu procjene ispravne. Bar je do sada tako bilo.

RAZVOJNI PLANovi OSIZ—a STANOVANJA I OSIZ-a ZA KOMUNALNE DJELATNOSTI

Stanovi, vodovod, kanalizacija

Tri stotine stanova treba da se sagradi u Sanskom Mostu u narednih pet godina. Da to nije samo želja, već izraz realnih mogućnosti, potvrđuje podatak da je i proteklo petogodište postalo bogatije upravo za toliko novih stanova.

To piše u osnovama narednog srednjoročnog plana koji je nedavno bio na raspravi pred delegatima Skupštine OSIZ-a stanovanja i „dono zeleno“ svjetlo. Plan bi, kako se predviđa, trebalo da bude gotov do kraja godine i da počne od 1. januara 1986. godine počne realizacija.

Privreda bez para

Da bi se u Sanskom Mostu gradilo više stanova i da bi ovaj posao brže teкао, privreda bi morala više „odriješiti kesu“. Međutim, svi su svjesni da ona to u ovom trenutku ne može učiniti i da se mora biti zadovoljno sa onoliko sredstava, koliko udruženi rad za sada izdvaja.

Inače, upravo se završavaju dvije nove zgrade sa 36 stanova, a kvadratni metar stana u njima košta oko 80 hiljada dinara. U prošloj godini su sagrađena 43 stana i tako je srednjoročni plan, koji je na izmaku, u potpunosti ostvaren i pored svih teškoća oko prikupljanja sredstava, odnosno, nemogućnosti privrede da izdvaja više, kako bi se brže rješavala stambena pitanja zaposlenih.

Osnovna samoupravna zajednica stanovanja u Sanskom Mostu gazduje sa oko hiljadu stanova u društvenom sektoru. Sedamdeset odsto stanova ima uvedeno centralno grijanje, dok se u ostalima stanari snalaze kako znaju i umiju.

- Što se tiče održavanja stambenog fonda, tu ima dosta teškoća. Stanarine su doskora bile veoma niske, pa u fondu za održavanje nije bilo para. Kod hitnih i značajnih opravki intervenišemo sredstvima iz fonda zajedničke potrošnje. Šta se može, ako se nešto mora uraditi, onda se i sredstva moraju iznaći - objašnjava Stevo Munjiza, sekretar Zajednice. - Inače, u Sanskom Mostu nemamo većih teškoća oko naplate stanarine.

Valja uz sve ovo dodati da je od maja ova kirija u društvenim stanovima povećana za 142 odsto, što daje nadu da će uskoroj budućnosti i fond za opravke imati neki dinar više.

Sanski udružni rad je ove godine za stanogradnju izdvojio nešto više od 150 miliona dinara, dok se ostalo sredstava za solidarnu stambenu izgradnju. Što se tiče udruženih

sredstava u Zajednici nastoje da se ona brzo ulažu u gradnju novih stanova, kako se čekanjem ne bi „topila“. U tome se, mora se priznati, i uspijeva.

Na redu vodovod i kanalizacija

Iako se za Sanski Most može slobodno reći da je grad na rijekama, ovdje, ipak, u vrele ljetnje dane muku muče s vodom. Upravo zbog toga planira se rekonstrukcija gradskog vodovoda i njegovo proširenje.

- Izvor Zdene ima dovoljno vode da podmiri potrebe grada, ali vodovodne instalacije nemaju dobru propusnu moć, pa će se u narednom periodu prići rekonstrukciji vodovoda, kako bi se gradu osiguralo uredno snabijevanje vodom - ističe Stevo Munjiza.

Uporođo sa ovim poslom predviđena je i izgradnja vodovoda za Dabarsku visoravan. Gotovi su kaptazi i potisni cijevovod, ali posao valja nastaviti, jer je ovo područje bez dovoljno kvalitetne pitke vode, a postojeća izvorišta mogu osigurati uredno i dugoročno snabijevanje.

- Uporođo sa gradnjom vodovoda, odnosno njegovom rekonstrukcijom računa se i na dalju gradnju kanalizacije u gradu. U proteklom srednjoročnom periodu izgrađeno je sedam kilometara kanalizacione mreže, a u sljedećem računa se da se ovaj posao završi. U stvari, želja je osigurati da vodovodna i kanalizaciona mreža prate potrebe grada i buduću gradnju stanova u društvenom i privatnom vlasništvu.

Sredstva za ove potrebe obezbjeđuju se iz samodoprinosu, ličnim učešćem građana, od uređenja građevinskog zemljišta, te udruživanjem sredstava osnovnih organizacija udruženog rada.

Putevi najveća briga

Za održavanje lokalnih puteva i ulica u gradu nikad dovoljno para, pa se intervenišemo samo u najkritičnijim trenucima. Inače, područje opštine je izukršano sa oko 200 kilome-

● **U narednom srednjoročnom planu treba da se izgrade tri stotine novih stanova** ● **Predstoji rekonstrukcija gradskog vodovoda, kako bi se osiguralo uredno snabijevanje grada vodom sa izvorišta Zdene** ● **U proteklom srednjoročju izgrađeno sedam kilometara kanalizacione mreže, a posao će biti nastavljen i u narednom periodu** ● **Lokalni putevi i ulice u gradu u teškom stanju zbog nedostatka para**

tara lokalnih puteva, a u gradu ima oko 30 kilometara ulica.

- Za održavanje ovih saobraćajnica potrebna su ogromna sredstva, a Zajednica ih nema. Traže se rješenja u mjesnim zajednicama i u udruženom radu, a iz sredstva OSIZ-a intervenišemo kad je najkritičnije. Za ovu namjenu koriste se pare koje se dobiju prodajom benzina i od drumarine, a to je neznatno - ističe Stevo Munjiza.

Uglavnom se obezbjeđuje kakva - takva prohodnost lokalnim putevima, međutim, očigledno je da u mjesnim zajednicama nema dovoljno inicijative da se dio posla oko održavanja puteva uradi dobrovoljnim radom. Mještani su radije spremni da daju dio sredstava, nego da zasuču rukave i sami opravde puteve.

Na akcije se zapravo izlazi u trenucima kad autobusi stanu, kad više ne mogu dolaziti u selo mada bi se to moglo obaviti i ranije, da ne dolazi do prekida saobraćaja, jer to, inače, stvara velike probleme.

Uskoro će biti useljeno još 36 novih stanara

TOP LISTA

DOMAĆA:

1. BEZ TEBE — VALENTINO
2. BEOGRADANKA — PLAVI ORKESTAR
3. UGASI ME — PARNI VALJAK
4. ENA — HAUSTOR
5. DJEVOJKE NESTAJU U NOĆ — AUTOMOBIL

STRANA:

1. WORLD SERVICE — SPEAR OF DESTINY
2. SACRED HEART — DIO
3. DANCING IN THE STREET — MICK JAGGER i DAWID BOWIE THE HEAD ON THE DOOR
4. THE CURE
5. PART TIME LOVER — STE-VIEW WONDER

NARODNA:

1. SRCE ČU TI DATI — ŠEMSA SULJAKOVIĆ
2. PIŠI MI — MILICA ZDRAVKOVIĆ
3. BILA SI MOJA LJUBAV — MEHO PUZIC
4. POBIJEDIĆE LJUBAV - BAH-TIJAR BRULIC
- TI SI MENE VARAO — ANA BEKUTA
- PET NEZABORAVNIH:
 1. ROCK AND ROLL MUSIC — CHUCK BERRY
 2. ALL YOU NEED IS LOVE — THE BEATLES
 3. GYPSY — URIAH HEEP
 4. ZA KOJI ŽIVOT TREBA DA SE RODIM — TIME
 5. TEARS — KEN DODD

RADIO — BANJALUKA

ZABAVNA:

1. BEZ TEBE — VALENTINO
2. KAD MI KAŽEŠ, PAŠA — PLAVI ORKESTAR
3. AVITEW TO KILL — DURAN DURAN
4. VOLIM E OVU NOĆ — DENIS I DENIS
5. UNFORGETTABLE FIRE — U-2
6. SAMO ME GLEDAJ I BUDI TU — IDOLI
7. MALO NEBA — MERI CETINIC
8. MYZTERIOUS MIZSTER JONES — SLADE
9. ZAZMURI — BAJAGA I INSTRUKTORI
10. DJEVOJČICE KOJIMA MI RIŠE KOŽA — ZABRANJENO PUŠENJE

NARODNA:

1. JA NEĆU LJEPŠU — MILE KITIĆ
2. PRIČAJ MI, PRIČAJ — SNJ-EŽANA ĐURIŠIĆ
3. ČAŠU MI TUGOM NALIJTE — MILENA P LAVŠIĆ
4. ŽAO MI JE — SEJO PITIĆ
5. JA ZNAM LEK ZA O-STAVLJENE — VERAMATOVIĆ
6. MAZO MOJA — BRANKA SOVRLIC
7. TI SI ME ČEKALA — TOZOVAC
8. BUDI MOJA, JASMINA — HASAN DUDIĆ
9. VARAO SAM TEBE, PREVA-RIO SEBE — NEDŽAD ESADOVIĆ
10. DODIRNI ME — SENADA REDŽIĆ

Pripremio: Miralem Pervizović

MUKE PO „BEZIKASMA“ Kompjuter u mjesnoj zajednici

Računarski klub „Banjaluka“ dobio je, eto, većime, prostoriju za rad, a ima i 15 članova. Koje se u Mjesnoj zajednici Borik i uz svoje ljubimce „comodore“ okupljaju još od juna ove godine — a sve u svemu, zvanično nije počeo postojati, jer još nema dozvolu za rad. Nije ni čudo, ovakvih klubova u Banjaluci nema mnogo, a u mjesnim zajednicama ovo je jedini. Mladim entuzijastima niko ne može dati dobar savjet kako započeti ozbiljno djelovanje, kako skraliti „papirnati“ put do registracije.

Neke osnovne i srednje škole, pa i fakulteti, izraze mogućnosti za održavanje početničkih kurseva. Mnogim klincima roditelji su poklonili računare, a oni ih neznaju koristiti. Osim toga, dok svi drugi rade sa „spectrumom“ mi jedini u Banjaluci nudimo početnički kurs za „comodore 64“. Pohadanje ovog kursa bi iznosilo 2.500 dinara po osobi. Što je znatno jeftinije nego u Narodnoj tehnici na primjer (4000 dinara), kaže Fidel Kasipović, predsjednik Računarskog kluba „Banjaluka“.

U prostorijama Mjesne zajednice Borik i sada se okupljaju mladi, ali i oni stariji kompjuterši, među članovima je, za sada, samo jedna djevojka, a sastancima prisustvuju studenit, srednjoškola, radnici... Mogućnosti svoje buduće djelatnosti Klub „Banjaluka“ nalazi u izradi (svojih) matematičkih programa, razmjeni sa kompjuteršima iz drugih gradova, obuci omladine, davanju određenih usluga (registriranje podataka, kartoteka itd). Valja napomenuti da sadašnji članovi kluba koriste svoje vlastite kompjutere (isključivo „comodore“), a još se nije našao niko (osim mjesne zajednice naravno) da im pomogne u radu. Možda bi mogao „Čajavec“, kako se nadaju entuzijasti.

Na slici: Najaktivniji članovi kluba koji to (još) nije: Tihomir Marčetić, Fidel Kasipović, Damir Gušić, Josip Miketa, Dubravko Biruski

Dinar u Karanovcu

NOVITETI

13 - sretan broj za Irenu

Nakon prvenca „Kad Dinar dođe na vlast“ (prodano 712 ploča i 580 kaseti) i nekih unutrašnjih neprilika (izdaja u vrhu), DINAR vam se javlja iz doma zdravlja u vazdušnoj banji Karanovac kraj Banjaluke, gdje se nalazi na kraćem oporavku (terapija „duboko disanje“). Sa dinaricom Biljom razrađuje i ofanzivu Dinara ka konvertibilnosti. Ovog je puta u pitanju dugosvirajući projekt radnog naziva „Bolje biti dužan nego gladan“, koji po procjenama Dinarove marketing-službe treba da obori rekorde.

IRENA je ponovo živnula i nastavila rad u punom sastavu. Nakon povratka solistkinje Irene Radojević sa ljetosnih putestevija i sezonskog rada na Jadranu, grupa je na okupu i protekli vikend proveli su radno u Beogradu. Tamo su u STUDIJU 13 Radio—Beograda napravili dva nova snimka. U stvari, jedna od kompozicija je „stara“, ali u novoj obradi i to je: NA SVOJ NAČIN, a druga je nova i aktualna i nosi naslov BOLEST BEZ LIJEKA (SIDA). Ovo snimanje IRENA je „zaradila“ na proteklom SUBOTIČKOM FESTIVALU, gdje su osvajanjem drugog mjesta kao jednu od nagrada dobili ovo besplatno snimanje. Nakon rada u studiju imali su zapažen nastup na Radio—Beogradu gdje su predstavljani u emisiji VEĆE UZ RADIO.

Novi kvalitetniji snimci korak su dalje u nastojanju grupe da svoj rad krunišu i izdavanjem ploče. U tom pravcu sada idu u Sarajevo gdje imaju zakazane razgovore (pregovore) sa producentom BRANKOM BJELAJCEM, tako da snimanje preostalog materijala predstoji, a izdavanje ploče je sve izvjesnije.

Oni sami se tome nadaju i očekuju njeno izdavanje početkom naredne godine.

M.P.

SVIRKA U GIMNAZIJI

U subotu, 19. oktobra, održaće se rok — večer u holu Gimnazije. Nastupaju dosadni, ali moramo priznati uporni „Policijski čas“, koji će, vjerujemo, još jednom pozivati „svi na front, svi na front“ (koji?), zatim nepoznati „Big dil“ i „Klimaks“, te provjereno zanimljivi „Javni poziv“. Za sada jedino možemo prognozirati da će „Policijski čas“ i ovaj put uspješno otjerati veći dio publike, a „Javni poziv“ ponuditi uz dobru muziku i obilje zabave. Ostaje i nada da će naprijed navedene dvije nepoznate grupe ponuditi zapažene (po kvalitetu) nastupe.

D.R.

TELEKS

●ELTON DŽON počinje veliku britansku turneju koja će trajati do početka 1986. godine. Uz to, priprema materijal za izdavanje novog LP.

●BLAMANŽ: vratili su se posle poduže pauze na pop-scenu, a njihova nova singlica VOTS JOR PROBLEM pokazuje da grupa nije izgubila osjećaj za hit.

●Neke će obradovati ova vijest da je ponovo snimljena savremena verzija MILION DOLARA KVARTETA u kojem su nekada svirali ELVIS PRISLI, te sadašnji veterani kančri — roka DŽERI LI LUIS, CARL PERKINS i DŽON KEŠ sa malom izmjenom što je pokojnog PRISLIJA zamijenio ROJ ORBISON. U legendarnom MEMFISU napravili su novi album i TV—emisiju uistom studiju u kojem su startali prije 30 godina.

●Zahvaljujući JUGOTONU ovo antologijsko ostvarenje MILION DOLARA KVARTETA sa PRISLIJEM u grupi i te istorijske snimke možemo

ovih dana da pronademo i u našim prodavnicama ploča.

●Možda niste znali da je grupa POSLJEDNJA IGRA LEPTIRA osnovana 1979. godine poslije upoznavanja članova na omladinskoj vojnoj vježbi.

●ŽARKO MAMULA na 14. internacionalnom FESTIVALU ZABAVNE MUZIKE u DREZDENU osvojio je nagradu publike i GRAN—PRI festiva-la. Vrijednost GRAN PRIJA koji je izrađen od specijalnog porculana procjenjuje se na oko sto starih miliona dinara.

●AMILA SE PONOVO TRGLA i priprema materijal za novi album. Još se ne zna hoće li je pratiti (kao prošli put) prva postava sarajevskih rokera.

●ANA BEKUTA i ansambl ANABE su nove nade narodne muzike, a snimili u svoj prvi album sa deset kompozicija.

M.P.

SMOTRA ROK—STVARALAŠTVA BANJALUKA '85

KUPON

Grupa: _____

Mjesto: _____

Ime i prezime člana i godina rođenja: _____

Instrument koji svira: _____

Svijet mladih
19. i 20. oktobra

Napomena: Svi članovi jedne grupe svoje kupone šalju u jednoj koverti.

ROK—IZAZOV

POZIV IZ MEJDANA

Omladinci iz Mjesne zajednice Mejdani ne posustaju. Ozbiljno su odlučili, pa sada još ozbiljnije sprovode u djelo, organizovanje SMOTRE ROK—STVARALAŠTVA BANJALUKA '85. Krajiške jugoslavenske rok-grupe mogu se prijaviti na ovu manifestaciju pomoću kupona koji objavljujemo. Na njemu valja pribilježiti ime grupe, grad u kojem djeluje, a svaki član benda upisuje (na po jedan kupon) svoje ime i prezime, te instrument koji svira.

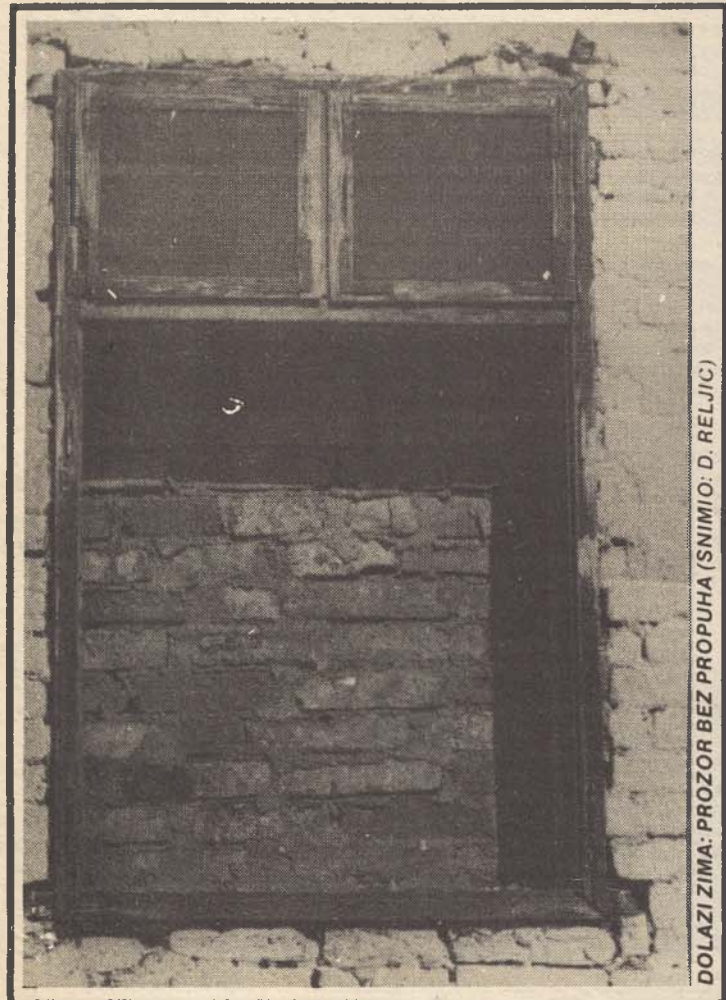
Prijave treba slati na adresu: MK SSO Mejdani, Ulica Kasima Hadžića bb. Požurite, čekamo vas!

FIDEO—NOVOSTI

FOLK-TOP: MESAM '84

To je naziv 90-minutnog programa sa najpoznatijim interpretatorima koji su se pojavili na koncertu FOLK TOP Prvog međunarodnog sairna muzike — MESAM '84, održanog početkom decembra prošle godine u beogradskom CENTRU SAVA. Na kaseti je zabilježena atmosfera koncerta na kome je nastupalo 40 najpopularnijih interpretatora narodne muzike u našoj zemlji kao što su: Dušan Kostić, Nedžad Salković, Merima Njegomir, Ušnja Redžepova, Boro Drljača, Nada Topčagić, Vera Matović, Izvorinka Milošević i drugi. Iako sa remenskim zakašnjenjem, s obzirom na to da je prošlo skoro godinu dana od održavanja koncerta, ova kasetna će pobuditi interes sve većeg broja video-konzumenata kod nas, a imena i brojućesnika garancija su dobre prođe ovog projekta.

M.P.

DOLAZI ZIMA: PROZOR BEZ PROPuha (SNIMIO: D. RELJIC)

HUMANI ODNOSI MEĐU POLOVIMA I ODGOVORNO RODITELJSTVO

FIZIOLOŠKE OSNOVE PUBERTETA

BURA U TIJELU

● Pubertet nije izolovan događaj u razvoju jedinke već značajna kritična faza u morfološkim i fiziološkim promjenama u organizmu dječaka i djevojčice

Pubertet je fiziološka pojava. Sama riječ dolazi od riječi pubertas, što znači polno sazrijevanje — polna zrelost. To je životno doba u kome dijete sazrijeva u odraslu jedinku sposobnu za reprodukciju. Taj fiziološki proces se završava sticanjem sposobnosti začeća i uspješnog rađanja. Pubertet je početni i središnji dio adolescencije, tj. mladosti. To nije stanje, već proces najvećih tjelesnih, psihičkih i socijalnih promjena u čovjeku, a završava se prestankom rastezanja u visini i postizanjem drugih psihičkih i socijalnih oblika karakterističnih za odraslu osobu.

Kritična faza života

Pubertet nije izolovan događaj u razvoju jedinke, već značajna kritična faza u morfološkim i fiziološkim promjenama u organizmu dječaka i djevojčice. Ove promjene nastaju pod uticajem djelovanja dijelova centralnog nervnog sistema i hipotalamusa, hipofize i polnih žlijezda. Poseban je značaj u žlijezda sa unutrašnjim lučenjem: hipofize i polnih žlijezda (gonada). U ranim dječijim godinama ovaj sistem hipotalamusa-hipofize-gonade miruje. Sazrijevanjem centralnog nervnog sistema aktivira se ovaj mehanizam, pa hipofiza počinje da luči hormone koji stimuliraju polne žlijezde i one počinju da luče polne hormone. Ženske polne žlijezde luče ženske hormone koji daju karakteristika ženskog pola, a hormoni muških polnih žlijezda luče hormone koji daju karakteristike muškog pola.

Pojava puberteta je uslovljena sadejstvom unutrašnjih faktora — rasnih i genetskih — nasljednih, s jedne strane, i faktora spoljne strane, tj. društveno-ekonomskih, geografskih i klimatskih. Iz ovog proizilazi da postoje razlike u vremenu pojave puberteta između pojedinih rasa i različitih jedinki u istim uslovima (nasljedni faktori).

Spoljašni faktori, tj. društveno-ekonomski uslovi života, civilizacija i drugo, utiču na brže sazrijevanje nervnog sistema, a ovaj na brže ak-

tiviranje žlijezda sa unutrašnjim lučenjem, koje dovode do pojave puberteta. Zato se u razvijenim zemljama pubertet javlja za oko godinu dana ranije nego u ekonomski i kulturno zaostalijim. U Jugoslaviji postoje razlike — ranije javljanje puberteta u razvijenim gradskim centrima, nego u seoskim naseljima.

Zbog uticaja naznačenih unutrašnjih i spolnih faktora i njihovih međuodnosa, vrijeme javljanja puberteta je od 9. do 17. godine. Ipak je to najčešće između 10. i 14. godine uzrasta djeteta.

Manifestacije puberteta su: povećana brzina rasta u visinu, razvoj polnih žlijezda (gonada), razvoj sekundarnih reproduktivnih organa i sekundarnih polnih odlika, promjena u tjelesnim proporcijama zbog rasporeda masnog tkiva, rasta kostiju i razvoja mišića, razvoj kardiovaskularnog i disajnog sistema, što posebno u dječaka dovodi do porasta snage i izdržljivosti.

Do povećane brzina rasta kod djevojčica dolazi u 11. godini, maksimalni rast je u dvanaestoj (od 9,5 do 14,5 godina) i iznosi 9 cm na godinu, a u dječaka je povećana brzina u 14. godini (10,5 do 16 g.), sa prirastom od 10 cm na godinu. Svi dijelovi tijela ne rastu jednako brzo i u isto vrijeme. Tako udovi rastu brže od trupa, a naročito šake i stopala, što ovom uzrastu daje ne-

sa 11,5 godina (od 10 do 14 godina). Ovo se odigrava u pet faza i traje do dvadesete godine, kada dobijaju oblik i veličinu polnih organa odraslog mušarca. Dlakavost je sljedeća pojava i javlja se oko dvanaeste godine. I ona se javlja u pet faza i proces traje do dvadeset pete godine. Dlakavost muškog tipa karakteriše neograničenost prema trupu i butinama. Dlakavost u pazušnim jamama se javlja godinu-dvije nakon prvih dlaka u predjelu polnih organa. Obično u isto vrijeme sa ovom javlja se i dlakavost lica, iako može dosta varirati. Sredinom puberteta se u velikom broju dječaka javljaju akne police (mladalačke bubuljice), kao izraz pojačanog lučenja lojnih žlijezda i drugih faktora. Kod trećine do polovine dječaka se u isto vrijeme mogu pojaviti i uvećanje jedne ili obje dojke zbog prolaznog uticaja ženskih hormona. Promjena glasa (mutacija) se javlja postepeno i poznata je svim roditeljima.

Noćne ejakulacije — ispuštanje sjemene tečnosti (sperme) je normalna pojava u razdoblju od 14. do petnaeste godine. To nije siguran znak plodnosti dječaka, i neplodnost, može da traje do 16. godine, pa i kasnije.

Djevojčicin pubertet

Prvi vanjski znak puberteta u djevojčica je porast dojki. Počinje postepeno oko jedanaeste godine (od 8. do 13 g.). Obično prvo poraste jedna dojka (češće lijeva) i može biti lako osjetljiva na pritisak. Ovaj porast prolazi kroz pet faza. Dlakavost u djevojčica nastaje obično godinu dana nakon

dvije do dvije i po godine nakon početka rastezanja dojki, a može se desiti čak 6 godina kasnije. U mnogih djevojčica nekoliko mjeseci, pa i čitavu godinu dana menstruacije su neuredne po intervalu i dužini trajanja, što, u pravilu, ne treba da zabrinjava.

Ubrzani rast se javlja u djevojčica rano, već oko 12. godine, pa djevojčice izgledaju razvijenije od dječaka u tom dobu. One i ranije prestaju da rastu, pa dječaci duže rastu i na kraju su viši i razvijeniji.

Sve nabrojane promjene u pubertetu mogu imati i svoje normalne — fiziološke varijacije koje ne moraju značiti bolesno stanje.

Poremećaj polnog sazrijevanja

Pojava puberteta kod djevojčica prije osme godine i dječaka prije desete godine označava prerani — prijevremeni pubertet. On je dva puta češći kod djevojčica nego kod dječaka. Prva opisana trudnoća je registrovana kod šestogodišnje djevojčice. Sve to mogu biti nasljedne-porođične pojave. Uzroci mogu biti vrlo različiti i o

svakom pojedinačnom slučaju mora da se izjasni ljekar koji će, uz primjenu modernih dijagnostičkih metoda, pronaći pravi uzrok. I po potrebi preduzeti odgovarajuće liječenje. Prijevremeni pubertet može biti i nepotpun, sa pojavama samo pojedinih znakova puberteta.

Zakasnjeli pubertet, kao i prijevremeni, može biti genetski — nasljedno uslovljen i češći kod dječaka. Prema tome, i ovo može biti bezazlena pojava, ali jedino ljekar koji kontrolise zdravlje djeteta, uz konsultaciju endokrinologa, može dati definitivni odgovor.

Sve izneseno je samo dio vrlo kompleksnih — fizioloških procesa koji se odigravaju u organizmu djeteta i dato je kako bi djeca i njihovi roditelji dobili osnovne informacije o ovom izuzetno važnom periodu u razvoju i uzrastu djeteta. Tako će manje doživljavati strah kada za to nema osnovu, a istovremeno blagovremeno se obratiti ljekaru koji je zadužen za cjelokupno zdravlje djeteta, pa i njegov fizički i psihički razvoj.

Prim. dr. Miloš BAJIĆ
specijalista p. dječijar

RAZGOVARAJTE SA SVOJOM DJECOM!
VI IM NAJBOLJE ŽELITE!

srzmeran i nezgrapan izgled i može nepotrebno izazvati strah kod adolescenta i njegovih roditelja. Između djevojčica i dječaka postoje razlike u razvoju ramenog i karličnog pojasa, što im i daje različit izgled.

Dječakov pubertet

Prvi znaci razvoja gonada i prvi znaci puberteta u dječaka su razvoj i porast polnih organa, prosječno

početnog porasta dojki, tj. oko 12. godine. I ona se javlja u pet faza. Tipična je dlakavost ženskog tipa sa ograničenjem prema okolini.

Pazušna dlakavost se javlja jednu godinu poslije dlakavosti polnih organa.

Porast i razvoj ženskih polnih organa počinje između desete i dvanaeste godine. Prva menstruacija (menarha) se javlja obično oko trinaeste godine (10,5 do 15,5 g.), tj.

ZAPISANO U KNJIGAMA

Drhtava pesma

Osećam: nešto u meni raste pomalo bolno-pomalo belo, kao da nekakve zbuñene laste lete kroz moju glavu i telo.

Vrte se.

Prstiju.

Nešto traže.

Od njih se na usni dah užari.

Ja ne znam šta ću.

A tata kaže:

Još si ti balava za takve stvari.

Osećam: nešto u meni prska kao kad pupoljak zenice širi.

Zebumi nekakva zlatna trska i neće pod čelom da se smiri.

Tu oblog uopšte ne pomaže.

Duša se kikoće i krvari.

Nešto me muči.

A tata kaže:

Još si ti balava za takve stvari.

Onda me zakiti prezrelo leto: dva grozda — kao dve tople značke.

Sve mi u rebrima razapeto.

Sve okrenuto naglavačke.

A sve je ipak luđe i draže.

Srce mi prostranstva da ozari.

Plačem od sreće.

A tata kaže:

Još si ti balava za takve stvari.

Prirado, čuj me: laganja nema!

Ti bujaj — ja ću od tebe višet!

I naka široko u nama dvema ogroman ružičast vetar diše.

I luduj, prirodol!

Zri naopakol!

— Samo mi nemir ne pokvari.

Volim te što si zaista tako

ko i ja balava za divne stvari.

Miroslav ANTIĆ

rekli su ● napisali su
spolni problem

Tok biološke energije, tj. spolna energija, je poremećen u većine ljudi. Biosocijalni mehanizam društva zato funkcioniše loše, a katkad nikako, pa imamo nerazborite političare, neodgovornost na strani masa, biopatlje — ukratko, emocionalnu kugu. Dasi ljudi ispunjavaju svoje prirodne spolne potrebe na prirodan način, bilo bi malo govora o spolnom problemu; ne bi postojao spolni problem. Tada bismo s pravom tvrdili da postoje „i druge stvari“.

vilhelm rajh

PODVUČENO

„Priprema mladih ljudi, u okviru izvan redovnog obrazovno-vaspitnog sistema, za njihove uloge kao seksualno zrelih maloljetnika (adolescenta) i budućih odgovornih ro-

ditelja glavni je zadatak u osamdesetih godinama“. Dokument Međunarodne konferencije o planiranju porodice, Džakarta, 1981. g.

BIBERČE

Tekst i crtež Miro MLADENOVIĆ

Mehmed DIZDAR

UZ 35-GODIŠNJICU RUKOMETNOG KLUBA BORAC

POČELO JE 1955. GODINE

Rukomet se te 1955. godine rasplamsao, igra se na sve strane i kada su djevojke napustile veliki ljubav sve više usredsređivale na mali rukomet (danas samo RUKOMET), procvat ovog sporta bio je neminovan.

LED JE PROBIJEN

Članice Rukometnog kluba Borac u to vrijeme nisu imale dostojnog rivala na području Bosne i Hercegovine: predvođene sjajnom Azrom Hrnčić, one su u finalnom dijelu šampionata BiH, nadigrale, bolje reći, deklasirale Mladu Bosnu iz Sarajeva i Partizan iz Travnička i bez izgubljenog boda postale prvakinja Republike. Turnir je održan u ponedjeljak i utorkom 27. i 28. juna u Sarajevu. Igralo se dvokružno: Borac je porazio Mladu Bosnu sa 5:1 i 4:2, a Partizana sa 3:1 i 3:2. Na tom skupu, zvijezda prvenstva bila je Azra Hrnčić: od 15 golova, koliko je postigla ekipa Borca, ona je realizovala čak 11! Rukometašice nisu, poslije Sarajeva, stigle čestiti ni da odahnu (zbog slabog rada RS BiH) već su odmah u srijedu uveče otputovala za Viroviticu, gdje ih je očekivalo učešće na jednom od dva polufinalna turnira, za prvenstvo Jugoslavije. Iz šampionskog sastava: Hadžera Mirsić, Mirjana Balaban, Mirjana Adamović, Ljiljana Trkulja, Draga Sačavski, Azra Hrnčić, Zlata Balić, Jozefina Seka Nanut, Sabiha Drljačić, Marija Jokić, Božica Cijan i Čazima Sarač, u Virovici nije bilo: D. Sačavski, S. Nanut, M. Adamović i M. Jokić. Bez iskustva, premorene odsusretu u Saraje-

vu i putovanja, znatno oslabljene, Banjalučke se nisu mogle dostojnije da suprotstave rivalkama i provele su se kao bos po trnju: doživjele su tri poraza! Ubjedljiva, katastrofalna! Zagrebačka Lokomotiva ih je nadigrala i pobijedila sa 9:1, Lokomotiva iz Virovitice sa 15:3, a Branki iz Maribora sa 18:3!

„Ne želimo da opravdamo neuspjeh rukometašica ali mislimo da treba spomenuti neke stvari, koje možda nisu poznate. Na ovom prvenstvu učestvovala su dvije najbolje ekipe iz Hrvatske i prvak Slovenije. U obadjevine ove republike, a naročito u Hrvatskoj, rukomet-pogotovo među sportiskinjama, spada u red najmasovnijih sportova. Dok je napr.: Borac u toku ove godine odigrao svega četiri utakmice (na prvenstvu BiH u Sarajevu) dotle su rukometašice Hrvatske morale proći kroz naporno potsavezno prvenstvo i kroz finalno prvenstvo Republike. U toku ovih takmičenja one su skoro svake nedjelje trebale da odigraju bar po jednu utakmicu. Nadalje Borac je otišao na ovo prvenstvo poslije veoma skućenih i kratkotrajnih priprema...“, pisale su „Banjalučke novine“, u broju 98, od 8. jula 1955. godine.

Međutim, ta 1955. godina ipak će ući u istoriju krajiškog sporta: odlukom Rukometnog saveza Jugoslavije formirana je Savezna liga u malom rukometu za žene. Međutim, među ligasima nije bilo Borca, zvaničnog prvaka Bosne i Hercegovine. To je, u ono vrijeme, podiglo prilično veliku prašinu, a u beogradskom „Sportu“ objavljen je 8. oktobra 1955. godine, komentar pod naslovom „Greška, ili?“ u kojem se glasno i jasno ustalo protiv odluke RSJ.

(Prije 30 godina rukometašice Borca stupile su na jugoslovensku sportsku scenu, ko su bile članice te ekipe, poslije žena na rukometnu pozornicu stupili su muškarci)

„Nedavno je objavljeno u štampi da se osniva Savezna rukometna liga za muškarce i žene. Sastav ženske lige izazvao je u Banja Luci čuđenje i negodovanje. Zašto?“

Na ovogodišnjem prvenstvu BiH ženska ekipa Borca osvojila je prvo mjesto i kao prvak se kvalifikovala za polufinalno prvenstvo države, među osam najboljih ekipa u državi.

Pa ipak, madase Borac plasirao među osam najboljih, njega nema u Saveznoj ligi. Kao sedma i osma ekipa uzeti su u obzir novosadska Vojvodina i Slavonka iz Nove Gradiške, koje se nisu plasirale u polufinale. Pitamo se da li je posredi greška Saveza, potcenjivanje Borca ili favorizovanje ovih ekipa?“

Samo dan kasnije, 9. oktobra prvenstvo je započelo, ali bez utakmice Kartonaža — Crvena zvezda, jer su se Zagrepčanke nećkale, hoće li ili neće učestvovati u šampionatu. Istovremeno, Borac je na adresu RSJ uputio protestno pismo, pisalo se, eto, i u novinama o revoltu Banjalučana. Kada se prvenstvo već zahuktalo, Radnički savjet preduzeća „Kartonaža“ donio je odluku da

EKIPA ZA ISTORIJU: Ljilja TRKULJA, Marijana SPALJ, Zlata BALIĆ, Olgica STEFANOVIĆ, Božica CIJAN, Mirjana BALABAN, Hadžera MIRSIĆ, Vesna SEFIĆ i Azra HRNČIĆ, rukometašice Borca najvjerovatnije snimljene 30. oktobra 1955. godine, prije utakmice Borac - Željezničar, 2:3 na Gradskom stadionu u Banjaluci

njihove rukometašice otkazuju učešće u Ligi.

Brže-bolje, RSJ je Borca uvrstio među ligaše.

Tako su rukometašice kluba koji ove godine obilježava tri i po decenije postojanja, bile prva sportska ekipa s područja Bosanske krajine koja se domogla savezne pozornice.

No, istovremeno iskrasao je golem problem: klub nije imao dovoljno sredstava. U pomoć je, međutim, priskočilo Sportsko društvo Borac, nabavivši djevojkama kompletnu opremu, a Banjalučki fudbalski podsavez rukometašicama je pozajmio 20.000 dinara i one su mogle da započnu zlehudo takmičenje među najboljim ekipama Jugoslavije.

ČETRNAEST PORAZA

Odluka najvišeg rukometnog toruma u zemlji zatekla je Banjalučanke gotovo potpuno nespregnje. Brže — bolje, djevojke su se okupile, održana su dva-tri treninga i 23. oktobra 1955. — Prije tačno 30 godina — Borac se u Virovici susreo s domaćom Lokomotivom, prvakom Jugoslavije za 1955. godinu. U sastavu Borca, na toj prvosaaveznoj utakmici, na istorijskoj premijeri nije bilo: Azre Hrnčić, Vesne Sefić, Olgice Stefanović i Ljilje Trkulja. Lokomotiva nije propustila da katastrofalno porazi nemoćne i nespregnje Banjalučanke, sa više nego ubjedljivih 19:2! Kako su počele bitku za bodove, Banjalučanke su je i završile: 30. oktobra poražene su u Banjaluci od beogradskog Željezničara, 2:3 (1:0), a dva pogotka postigla je A. Hrnčić, dok je V. Sefić odbranila sedmerac, iako ga je izvela reperezntativka Kukolj. Šest dana kasnije, 6. novembra, Slavonka je deklasirala Borca sa 14:2 (7:1), a golove za poraženi sastav postigle su B. Cijan i

Anka Đuranović. Zbog hladnog vremena, prvenstvo je moralo biti prekinuto, a nastavljeno je 1. aprila 1956. godine, s tim što se radilo „prekovremeno“, odnosno nadoknađivala se jesenja sezona. Tako je Borac 1. aprila 1956. godine na svom terenu poražen od Spartaka, 2:10 (1:5), pred 600 gledalaca, na utakmici koju je vodio Gale (Zagreb), a u kojoj je A. Hrnčić ponovo postigla dva gola. Gostujući u Mariboru, Borac se 8. aprila junački držao i doživio je minimalni poraz, 1:2 (0:1). Dankasnije, 9. aprila, Lokomotiva je u Zagrebu lako došla do bodova, pobijedivši sa 16:2 (6:0). Nedjelju dana kasnije, Borac je pred naletima Crvene zvezde bio nemoćan: Beogradanke su se lijepo ugostile: 10:1 (6:0), a 29. aprila uz suđenje H. Kadunića i dva gola A. Hrnčić, Lokomotiva (V) je u Banjaluci trijumfovala sa 18:3 (11:2), pred 1200 (!) gledalaca.

Ni u finišu šampionata, kada se izvjesno iskustvo već steklo, ali je popustio morali i motiv Boracsenije mogao da sande: 3. juna kao domaćin poražen je od Slavonke sa 7:1 (3:0), a čast Borca spasila je A. Đuranovićeva. Susret je pred 1500 gledalaca vodio Banjalučanin Adamović. Zagrebačka Lokomotiva je 15. juna zabilježila visokih 19:1 (11:0), a jedini gol postigla je M. Balaban, dok je meč vodio Jurela (Banjaluka). Od Savezne lige Borac se oprostio 17. juna utakmicom protiv Branika. No, ni na rastanku od elitnog društva Borac nije osjetio slast bodova: pred 800 gledalaca poražen je sa 1:3 (0:0). Posljednji savezni gol postigla je M. Balaban, a susret je vodio utemeljivač rukometa u Banjaluci Hamdija Kadunić.

Banjalučanke su, tako, prvo i posljednje učešće u šampionatu Jugoslavije (tu ne računamo Mladost!) okončale na zaista neouobičajen, pomalo neslan način: u 14 prvenstvenih megdana doživjele su 14 poraza, postigle su 18, a primile 137 golova.

Srećom, poslije djevojaka na jugoslovensku, a kasnije i svjetsku scenu stupili su mladići, rukometaši. Kako, to se dobro zna!

Limun PAPIĆ

KRAJIŠKI SPORTSKI VIKEND

REPUBLIČKA FUDBALSKA LIGA BIH — BOSANSKA GRADIŠKA: Kozara - Krajina, subota u 14.15.

REGIONALNA FUDBALSKA LIGA „ZAPAD“ — PRIJEDOR: Berek - Borac (BD), nedjelja u 10.00. SANSKI MOST: Podgrmeč - Bratstvo, nedjelja u 14.30. PRNJAVOR: Ljubić - BSK, nedjelja u 14.30. TITOV DRVAR: Borac - Laktaši, nedjelja u 14.30. VRNOGRAC: Mladost - Vrbas, nedjelja u 14.30. BOSANSKO GRAHOVO: Grahovo - Prijedor, nedjelja u 14.30. BOSANSKI NOVI: Sloboda - Željezničar, nedjelja u 14.30.

MEĐUOPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BANJALUKE - OMARSKA: Omarska - „Rade Ličina“ nedjelja u 14.30. GORNJA SANICA: Omladinac - Trgoprodaja, nedjelja u 14.30. BANJALUKA: Naprijed - Obradovac, nedjelja u 11.00. NOVA TOPOLA: Lijeve - Sloboda, nedjelja u 14.30. KOTOR-VAROŠ: Mladost - Sator, nedjelja u 14.30. GORNJI PODGRADCI: Sloga-Radnički, nedjelja u 14.30. ŽERAVICA: Jedinstvo - Bratstvo, nedjelja u 14.30.

MEĐUOPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BIHAČA - BOSANSKI PETROVAC: Radnički - Ostrovnica, nedjelja u 14.00. ZELJAVICA: Krila Krajine - Ljutoc, nedjelja u 11.00. POKOJ: Omladinac - Borik, nedjelja u 14.00. STIJENA: Gomila - Radnički (R), nedjelja u 14.00. BOSANSKA OTOKA: Sloga - Napredak, nedjelja u 14.00. BOSANSKA KRUPA: Jasenice - Sloga (K), subota u 14.00. POKOJ: Gornje Prekounje - Mladost 14.00.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „VRBAS“ - BU-

DŽAK: Omladinac - Sloboda, nedjelja u 11.00. SKENDER-VAKUF: Progres - Krajišnik, nedjelja u 14.30. VRBANJA: Jedinstvo - Udarnik, nedjelja u 14.30. ZALUŽANI: Mladost - Gorica, nedjelja u 11.00. BORIK: Jelsinograd - Polet, nedjelja u 14.30. ČESMA: Bratstvo - Željezničar, nedjelja u 14.30. IVANJSKA: Sloga - Vrbas, nedjelja u 14.30.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA LIJEVČE - SRBAC: Sloga - Bratstvo (P), nedjelja u 14.30. BAJINCI: Mladost - Vihor, nedjelja u 14.30. MILOSAVCI: Župa - Potkozarje (BA), nedjelja u 14.30. BOK JANKOVAC: Veterani - Ratar, nedjelja u 14.30. LEPENICA: Mladost - Sloga (T), nedjelja u 14.30. ORAHOVA: Bratstvo - Dubrave, nedjelja u 14.30. MRČEVCI: Termal - Potkozarje (D), nedjelja u 14.30.

GRUPNA FUDBALSKA LIGA „LIJEVČE“ - KNEŽICA: Knežopoljac - Grmeč, nedjelja u 14.30. KOPRIVNA: Kiseljak - Gomjenica, nedjelja u 14.30. KOZARUŠA: Mladost - Potkozarje, nedjelja u 10.00. LJUBIJA: Ljubija - Jedinstvo, nedjelja u 14.30. SANSKI MOST: Sloboda - Aginci, nedjelja u 14.30. BOSANSKA DUBICA: Krivdića Brdo - Rakovčani 79, nedjelja u 14.30. KOZARAC: Bratstvo - Rudar, nedjelja u 14.30.

OPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BANJALUKE — KARANOVAC: Proleter - Slavija, nedjelja u 15.00. MIŠIN HAN: Kozara - Budućnost, nedjelja u 15.00. BRONZANI MAJDAN: Bosna - Partizan, subota u 15.00. IVANJSKA: Nektar - Krupa, subota u 15.00.

OPŠTINSKA FUDBALSKA LIGA BOSANSKE GRADIŠKE VILUSI: Bosna - Prosara,

subota u 15.00. CEROVLJANI: Torpedo - Plan-taže kalemi, subota u 15.00. VRBAŠKA: Vrbaška - Sloboda, subota u 15.00. GORNJI KARAJZOVI: Napredak - Bratstvo, subota u 15.00. MAČKOVAC: Mačkovac - 13 skojevki, nedjelja u 15.00. ČATRINJA: Biseri - Zadrugar, nedjelja u 15.00.

REPUBLIČKA ŠAHOVSKA LIGA „ZAPAD“ - BOSANSKA KOSTAJNICA: Željezničar - „Rade Ličina“, nedjelja u 10.00. LJUBIJA: Rudar - „Braća Mažar“, nedjelja u 10.00. BANJALUKA: „Petar Mečava“ - „Rudi Čajavec“, nedjelja u 10.00. JAJCE: Jajce - Borac, nedjelja u 10.00. BANJALUKA: Jelsinograd - Mladost, nedjelja u 10.00. KLJUČ: Pobjeda - Bratstvo, nedjelja u 10.00.

MEĐUOPŠTINSKA ŠAHOVSKA LIGA BANJALUKE - BOSANSKA GRADIŠKA: Kozara - Partizan, nedjelja u 10.00. SKENDER-VAKUF: Progres - Željezničar, nedjelja u 10.00. PRNJAVOR: „Mladen Stojanović“ - Mladost, nedjelja u 10.00. KOTOR-VAROŠ: Mladost - POSK, nedjelja u 10.00. VRBANJA: Partizan - Mladost, nedjelja u 10.00.

PRVA SAVEZNA KOŠARKAŠKA LIGA — ŽENE — BANJALUKA: Mladi Krajišnik - Bosna Sportska dvorana „Mejdan“, subota u 18.30.

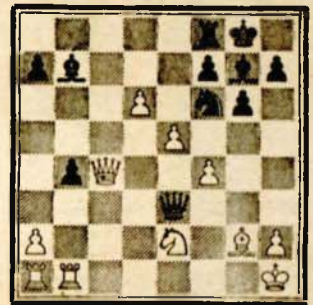
REPUBLIČKA KOŠARKAŠKA LIGA — Borac Incel - Kombinat Krajina, sportska dvorana „Mejdan“, nedjelja u 17.00.

DRUGA SAVEZNA KOŠARKAŠKA LIGA — ŽENE „Rudi Čajavec“ i Partizan sportska dvorana „Mejdan“, nedjelja u 20.00.

OPŠTINSKA KUGLAŠKA LIGA - BANJALUKA: Sportska dvorana „Borik“, subota i nedjelja od 9.00.

ŠAHOVSKI ZADATAK

ŠAHOVSKI ZADATAK
BROJ 984
Priprema: Nikola LAKIĆ,
šahovski majstor

Bijeli: Kh1, Dc4, Ta1, Tb1, Se2, Lg2, pješaci a2, d6, e5, f4, h2 (11)

Crni: Kg8, De3, Tf8, Lb7, Lg7, Sf6, pješaci a7, b4, f7, g6, h7 (11)

Crni vuče i dobija!

Rešenje prošlog zadatka: 1. Sh6 g6 2. Te6 De6 3. Tg6 i crni je predao, jer nije u mogućnosti da brani matne prijetnje.

PERL HARBUR: PAKAO DECEMBARSKOG NEDJELJNOG JUTRA

Piše

Limun
PAPIĆ

3

NEZAŠTIĆENA META

O kupljeni u tokijskom dvorcu, u najljepšoj i najvećoj dvorani, japanski velikodostojnici su se zalagali za politiku rata, koja će promijeniti sudbinu svijeta. Preko dva sata, ljudi iz najviše komande ustajali su, klanjali se njegovom visočanstvu caru, a zatim patetično govorili o očajničkoj situaciji nacije, redovno svoja izlaganja završavajući konstatacijom:

— Ral je za nas neizbježan. Ral je naša neminovnost i — spas.

Ekonomska blokada Japana već je ozbiljno bila ugrozila položaj zemlje. Nafta je bilo sve manje, a mornari su uvjerali da samo mornarica svakog dana troši 400 tona nafte. Nacionalne rezerve bile su do tog sudbonosnog 6. septembra 1941. godine svedene na gotovo beznačajnu količinu goriva, koja neće izdržati ni do kraja godine, uz najveću štednju.

Predsjednik Savjeta Jišimici Hara, čovjek koji je stajao između kabineta i krune, jednostavnim riječima završio je svoje izlaganje i svojih prethodnika.

— **Ukoliko odmah počnemo da se pripremamo za ral sa Americancima, mi ćemo se spremili na vrijeme!**

Car Hirohito, odgajan davlada, ali ne i da nareduje, naučen da spokojno prihvata odluke kabineta, elegantnim pokretom ruke iz džepa je izvukao komadic papira i u grobnoj tišini, koja je tog trenutka zavlada, pročitao stih napisan rukom njegovog djeđa Meja.

„Sva mora svijeta su međusobom braća!
Čemu onda okrutnost vjetroval valova?“

To je značilo da car ne prihvata ral, da se zalaže za mir i razumijevanje. Tim činom on je prekršio tradiciju običaja da na sastancima državnog savjeta treba samo da čuti i da sluša izlaganja govornika. Prvi put u posljednjih pet godina neko je otvoreno ustao protiv rata. Istupanje cara šokiralo je ljude. Međutim, svoje mišljenje o neminovnosti sukoba sa Americancima nisu promijenili. Naime, odluka o ratu bila je, u

• **Više od dvije stotine aviona sa probranom posadom, iskusnim i caru odanim pilotima, približavalo se svom cilju — u mir utonulom Perl Harburu**

stvari, donesena tri dana ranije, 3. septembra, na sastanku vojnih komandanata Jedini ko je mogao izmijeniti ovu odluku rat obornih Japanaca bio je F. Ruzvelt, predsjednik SAD, ukoliko opozove svoju naredbu o ekonomskoj blokadi Japana.

Pravac Perl Harbur

U vodama Tihog okeana, tri mjeseca kasnije, 7. decembra 1941. godine sve je bilo spremno za prepad koji će ući u istoriju ratovanja. Nosači aviona japanske flote nećuju i bezbrižno su se približavali, spokojnom Perl Harburu.

Komandovanje eskadrirom povjerenje je 39-godišnjem vazduhoplovnom oficiru Mičuu Fučidu. Kada je uzletio, promolio je glavu iz kabine i zadovoljno se osmijehnuo, svjestan da se sve odvija po do u tančine isplaniranom programu iznenadnog, jezivog udara na Perl Harbur. Nalazeći se na čelu jađnotornih aviona osjećao se kao predvodnik ogromnog jata: oko njega već se talasalo 97 aviona, od kojih je svaki nosio po jednu bombu, tešku 800 kilograma. Drugi put se nagnuvši iz svog komandnog aviona, desno od sebe, nešto niže ugledao je eskadrilu od 40 bombardera. Znao je da se u svakoj toj letjelici nalazi po jedan torped, koji je bio projektovan za uništavanje ciljeva u plitkim vodama luke Tihog okeana. Lijevo, ali iznad njega, u besprijekornom poretku letjelo je drugih 50 bombardera, sa 50 torpeda. Daleko, u plavetnilu neba nazirao je jato lovaca, naruženih mitraljezima i topovima od 20 milimetara. Škrta na riječima, naučen da krije osjećanja, da govori kratko i malo, Mičuo Fučida je promrsio kroz zube:

— **Sjajno! Sjajno! Ima da ih uništimo dok bi dlanom o dlan.**

Hrabrilo ga je prisustvo 43 aviona „micubišić“ hitrih, ubitačnih „smrtonosnih nula“ kako su ih popularno zvali. Ti lovci će ubrzo zagospodariti azijskim nebom i postati strah i trepet za protivnika. Na svakom od aviona koji su se, bez riječi pogovora njihovih posada, morali pokoravati svakoj, pa i najstrašnjoj naredbi hladnokrvnog M. Fučide, na njihovim trupovima i krilima, biješao je crveni krug, simbol „zemlje izlazećeg sunca“, dobro, vojnički pokorno izglancan uoči polaska na zadatak.

— **Tako im i treba! Neka vide ovaj crveni krug koji će ih u crno zaviti!** — razmišljao je vođa eskadrile, dok se daleko ispred njega, ispod zgusnutih oblaka iz prijatnog nedjeljnog dremeža Perl Harbur polako budio.

Sad ili nikad

Više od dvije stotine aviona sa probranom posadom, iskusnim i caru odanim pilotima, približavalo se svom cilju. Tog 7. decembra japanske oružane snage trebalo je da izvrše napad kakav do tada niko prije njih, na ovoj polovini Zemlje, nije izveo. Zadatak je bio više nego jasan: **uništiti američku tihookeansku flotu u Perl Harburu.** Trebalo je da to bude smrtonosan udarac, od kojeg se protivnik nikad neće moći da oporavi. Zato je sve to trebalo izvesti iznenada i u jednom jedinom trenu, energično i odlučno.

Kada su kazaljke na njegovom satu pokazivale 7.00 časova, komandant vazdušne armade, koja je kretala u piratski prepad, uključio je radio: iz zvučnika je

Bezbržno, kao da se nalaze na odmoru, američki mornari su provodili dane na Havajima

dopirala očaravajuća havajska muzika. Mičuo Fučida rukom je lagano podesio antenu. Prijemse odmah poboljšao. S nestrpljenjem je iščekivao saopštenje iz Honolulu. Iako je buka motora bila snažna, a udarci vjetrovaki, razgovjeto je mogao da prati riječi spikera:

„**Djelimično oblačno. Oblaci uglavnom iznad vrhova planina. Vidljivost dobra. Vjetar sjeverni, jačine deset čvorova.**“

Saslušavši posljednji izvještaj o vremenu, Fučida je brzim pokretom desne ruke isključio radio. Muzika ga više nije mogla da interesuje: eskadrila na čijem se čelu nalazio, već je letjela iznad Kanukoa, sjevernog dijela ostrva Oahua. Izdao je naredenje:

— **Skrećemo desno. Letimo duž zapadne obale.**

Približivši se Perl Harburu, Fučida je kroz dvogled nazirao prve obrise grada osuđenog na smrt, uništenje. Vidio je blistavu plavu vodu i usidrene brodove.

— **Svi su tamo. U redu je!** — razmišljao je vođa vazdušnih pirata.

Kao na dlanu

Sedam ogromnih, sivih brodova bilo je poredano u strogo „ratnom rasporedu“. Na istočnom rubu ostrva, u centru luke nalazio se brod „Kalifornija“. Dalje su se u besprijekornom poretku i parovima nalazili „Merilend“ i „Oklahoma“, zatim

„Tenesi“ i „Zapadna Virdžinija“, pa „Arizona“ i, sasvim na sjeveroistoku tog reda, „Nevada“. Tu je „Vestal“, brod za opravke. „Pensilvanija“ se bila „razbaškariła“ u doku, okružena razaračima „Kasin“ i „Dauniz“. Perl Harbur je bio prepun brodovlja: uz njegove obale bilo je pristalo devet krstarica i 29 razarača. Manji brodovi nisu se mogli ni da prebroje. Tihookeanska flota SAD bila je na okupu, čak 94 broda! Svi su bili usidreni na prostoru ne većem od tri kvadratne milje! Za napuštanje luke postojao je samo jedan jedini izlaz (!) ka otvorenom moru.

— **Nikada, apsolutno nikad, čak ni u vrijeme najvećeg mira, nisam ispod sebe imao takvu metu, a uz to još potpuno nezaštićenu kao što je to bilo 7. decembra u Perl Harburu!** izjavio je kasnije Mičuo Fučida.

Ponovo je pogledao nasvojsat: bilo je 7.45. Naredio je svom radisti da svim pilotima uputi istovjetnu poruku:

„**Neka se izvrši posljednja priprema za napad! Neprijatelju zadati smrtonosan, odlučan udarac. Car i Japan od nas očekuju uništavajući juriš. Naprijed u slavu ili smrt!**“

U sljedećem broju:

SUDBONOSNA GREŠKA

ROMAN UNASTAVCIMA

POZORIŠTE ŽIVIH LUTAKA

MILOŠ
APRILSKI

XXI

Koga ili šta čeka tvoja Mater Mors? Na scenu dolaze Homo Sapiens i Homo Dominus. Homo Sapiens na leđima Homo Dominusa. Jahač. (A trebalo bi da bude obrnuto.) Homo Dominus pod njim. Magarac. (A trebalo bi da bude obrnuto.)

A zašto bi trebalo da bude obrnuto? Sam si u početku rekao da, na žalost, pamet robe gospodstvu!

Zato što je u životu upravo obrnuto: Homo Dominus jaši Homo Sapiensa. Ne bi se baš moglo reći da si u tom jahanju originalan: sličnih scena i dosad je bilo u umjetnosti, napose u književnosti.

Originalno je ono što će se za nekoliko trenutaka dogoditi. Izvan svih očekivanja Homo Sapiens jaši. Pomiluje Homo Dominusa po glavi, ljupko, poltronski, i pobjegne sa scene među gledaoce. Očigledno je uzbuđen i zbunjen: to mu je prvi put u životu da

jaše onoga koji je na njegovim leđima već stoljećima, milenijumima.
Homo Sapiens, pametni, vjerovatno si ti, a Homo Dominus, nevaljali, vjerovatno je tvoj Mali Bog, kako ga već zoveš.

Upravo tako. Tu će doći do prvog prepoznavanja.
A katarza?
Do katarze neće doći.
I šta dalje biva?
Homo Dominus ide za Homo Sapiensom. Vrača ga. I moli da ga on, Homo Sapiens, jaši još bar nekoliko trenutaka.

Dominusova demagogije?
Da. Ali, Homo Sapiens je neumoljiv. Izrazom lica i očima govori. Ja sam tvoj magarac i nemoj imati drugog magarca osim mene, gospode! Podmeće leđa spreman da na njih primi teret na koji je odavno navikao i na koji ima svoje istorijsko pravo.

I šta dalje biva?
Homo Dominus se smiluje (on je uvijek sentimentaln kad su u pitanju takvestvari) i

već je na njemu. Potkovani Prometej vidno uživa u svom mučenštvu.

Lijepa ironija, moram priznati.
Lijepa, nego šta. Sve će u mojoj farsji biti lijepo i ironično, samo je potrebno malo napregnuti um da bi se razumjela višeslojnost moje poruke.
Sad malo pretjeruješ.
Ne, ne pretjerujem. Vidječeš uostalom. Na redu je scena sa udavačom. Biće to moj izlet i izlet u univerzalno.

XXII IZLET

Na školskom izletu, onog sunčanog septembarskog dana, nisi se baš proslavio. Ponovo si na sebe navukao podozrenje svojih kolega.

Prije svega, to i nije bio izlet. Djeci je rečeno da ih vodimo u prirodu, da se nadišu čistog vazduha, da se poigraju, razvesele, daleko od škole i školskih briga. A od svega toga — ništa. Svi učenici, od prvog do osmog razreda, morali su, po upraviteljevom naredjenju, da beru školske šljive. Davla školske, njegove šljive su to bile. Trebalo je peći pekmez i rakiju.

Seoska djeca su svakodnevno u prirodi a uz to su i sita čistog vazduha.

Da, ali niko nema pravo da ih upreže u privatne poslove. Osim toga, jesenji izlet je bio predviđen i programom rada škole.

Pa, to je i bio izlet. Nije izlet samo prodavanje zjala. Zar nije najbolje kad se spoji lijepo i zanimljivo s korisnim?
Zanimljivo i lijepo baš nije bilo, a koristi je

imao najviše upravitelj. Osim toga, pedagoški je nedopustivo da se nastavnici, dok djeca beru šljive, valjaju potravi. Neoprostivo je da okreću prase na ražnju i poslije se slade toplom prasetinom, zalijevajući svaki gutljaj rakijom ili pivom, dok djeca jedu uštipke i kuvana jaja.

Ti bi valjda htio da djeca okreću prasce na ražnju?

Ne, to ne bih htio. Ali, zar nastavnici, koji svoj autoritet treba da grade na ličnom primjeru, nisu bar tog dana takode mogli da prezalogaje nešto iz svojih najlon-kesa? Od malih nogu učimo ih da se socijalno diferenciraju.

Život je takav. Zašto stvarati nekakvu školu koja počiva na utopiji?

Nije utopija biti s učenicom drug, stariji brat.

Misliš da si im ti bio „drug“ i „stariji brat“ kad si s njima jeo svoj mesni narezak iz konzerve?

Mislim da jesam. S nekolicinom sam i podijelio svoj obrok i nekoliko njih svoj sa mnom.

Htio si samo da se izdvojiš, da se djeci ulaguješ, da u njihovim očima izgledaš drugačiji, bolji od svojih kolega. Nisi ni svjestan koliko štetu si nanio jedinstvu kolektiva. U tvom slučaju bi se zapravo moglo govoriti o nepedagoškom ponašanju.

Neće biti da je tako. Osnovna pedagoška načela trebalo bi da poznaje svako ko se opredijelio za težak ali častan poziv vaspitača.

Nema tu nikakvih pedagoških načela. Is-pao si bijela vrana pa to ti je. Misliš da djeca nisu ponijela takav utisak?

(Nastavlja se)

G

AZB(R)UKA NOVIH ZANIMANJA

M MILIONER

Sve dok dinar vene, a „dojč-marka“ lista, živjeće od rente — Marksa mi i Hrista!
Kad dinar procvjeta, neće biti krize: nas čekaju bodovi, a njega - devize.

Miloš APRILSKI

ŠARENICA

GNUŠANJE

U SITNOG KRIMINALCA OSJEĆAJNA DUŠA I ON SE DRŽAVNIH LOPOVA GNUŠA!

UOBRAZILJA

SAMO ONIMA ŠTO NAPREDEJU BEZ OBZIRA NA CIJENE I NAIVNI AFORIZMI LIČE NA ODRONJENE STIJENE!

MAHER

ZA SVOJU NEMOĆ BIVŠI PISAC CIJELO DRUŠTVO KRIVI I JOŠ USPIJEVA DA OD TOGA VRLO DOBRO ŽIVI!

SPAS

SRETNI SU JUŽNI SLOVENI ZBOG NESIGURNE ETNOGENEZE: JER OD DRUGOVA MOGLI POBJEC MED' TURKE IL' ENGLEZE!

Božo MARIĆ

Pred izbore

Na brvnu dva jarca, da popuste neće - bore se dva starca, za funkcije veće.

Ljuti boj se bje, jer izbori stižu a nijedan nije, za funkciju nižu.

Gledati birači - to ne mogu više pa svakome jarcu, brvno - napraviše.

B. MITROVIĆ

Poskočice o poznatima

- JA NE SLUŠAM KAKO SVIRA BOKI!
- ŠU SAM PAŽNJU POSVETIO STOKI!
- U KAFANI PRAZNI ČAŠE PIČA, SLUŠAJUĆI MARINKA ROKVIČA.
- ZAPJEVA MI GLASNO MIRIĆ MITAR, OD RADOSTI JA ISPRAZNI LITAR.
- NAVALIO POREZ NA SELJAKE NJIMANIJE DOSPUŽIČAKVAKE
- OTKAD PJEVA ZUKOVIĆ AMELA, NEMA LJEPŠEG ŽIVOTA OD SELA.
- OTEŽE SE EKONOMSKA KRIZA, PA ME TJEŠI HAMIDOVIĆ RIZA
- POSKUPJELA MNOGO GRADSKA VODA, MANJE PJEVA IVERASVOBODA
- NE POMAŽE KRIZI KITIĆ MILE MNOGI TRAJE MOTIKE I VILE
- BOLJE DRŽAT' SEDAM RASNIH KRAVA, NEGO SLUŠAT' ILIĆ MIROSLAVA
- POPULARNA NARODNA ESTRADA, NA NJIVAMA KRAVE ZA OBADA.

Miloš ZRNIĆ

GRIJANJE

— Kako je u novom stanu komšija?
— Odlično.
— A, kako je sa grijanjem?
— Odlično! Dok je ovog jesenjeg sunca, nema zime.

Hade DERGOVIĆ

Doko NINKOVIĆ

MISAONI RESTLOVI

U Sloveniji magia do kasno leži, ali se oni dižu rano na posao. Kod nas se magia diže ranije, samo mi ležimo duže pa kao velim, tu smo negdje.

xxx

On nije znao ništa da radi, ali je znao da se dobro postavi.

xxx

A nije ni čudo što ne vidi dalje od nosa kad sam vidio koliki mu je nos!

xxx

Blago budalama - ne moraju da se prave ljudi.

Slobodan JANKOVIĆ

— Kako si uspio toliko da oslabiš?
— Vrlo lako! Živim samo od svog ličnog dohotka!
Petar UŠLJEVRKA

HUMORESKA

Dok sam bio samac, jedan od najvećih problema mi je bilo peglanje. Hlače bih još nekako uspio da sredim, ili barem nogavice od hlača, ali košulju nikako. Što bih je više peglao, ona bi izgledala sve gore i gore i na kraju sam zaključio da je najbolje rješenje da se oženim, što sam uskoro i učinio. Bio sam prosto opčinjen brzinom i vještinom sa kojom je moja žena rukovala tim vrućim komadom željeza zvanim pegla. Preporodio sam se. Godinu dana nakon vjenčanja rodila nam se kćerka, što je znatno oslabilo naš porodični budžet. Žena mi nije radila, a od jedne plate se više nije moglo živjeti. Zadužili smo se na sve strane, a onda mi je pala na pamet spasonosna ideja, da iskoristimo ženino fascinanto umijeće peglanja. Imao sam nekoliko kolega samaca koji su, kao i ja nekada, muku mučili oko toga i za koje sam bio siguran da će vrlo rado prihvatiti da im moja žena, naravno uz neku malu naknadu, pegla hlače i košulje. Bio sam u pravu i uskoro se posao razgranao. Žena je već nakon godinu dana zaradivala mjesečno skoro isto kao i ja i to sa tendencijom stalnog rasta prihoda. Nekoliko godina kasnije imali smo već kuću i vikendicu, naravno uz pomoć kredita, ali to nas nije nimalo zabrinjavalo jer je žena sada toliko zaradivala da smo taj kredit mogli lako da otplacujemo. Ja sam već pomišljao da napustim posao, ali to ipak nisam učinio jer se ne bih mogao pomiriti sa činjenicom da me žena izdržava, a da naučim peglanje nisam mogao. Jednoga popodneva dok sam se odmarao, žena je utrčala u sobu sva zajapurena — Užasno - uzviknula je - progorila sam sedam pari hlača.
— Kako ti se to moglo desiti? - zapanjio sam se.
— Ne znam ni sama. Valjda sam ostavila uključenu peglu, a ona je pala sa stola bas na hrpu sa ispeglanim hlačama.
— Šta da se radi - rekao sam pomirljivo - platice mo hlače, a od sada pazi. Nastavio sam da čitam i uskoro savim zaboravio na tih nekoliko uništenih hlača. Uostalom, svakome se može tako nešto desiti i ne treba oko toga dizati neku veliku galamu. Međutim, sutra se ponovila ista stvar, samo sa još malo gorim posljedicama: devet pari hlača i četiri košulje. Zabrnuo sam se.
— Ženica moja, šta je to s tobom?
— Ne znam - odgovorila mi je plačnim glasom - sigurna sam da nisam ostavila uključenu peglu.
Mora da je premorena, pomislio sam, suviše radi. Odvešću je možda idućeg mjeseca negdje da se malo odmori.
Idućeg dana ujutro probudio me je ženin vrisak. Iskločio sam iz kreveta i onako bunovan odjurio do njene radne sobe iz koje je kuljao gusti dim. Zatekao sam je

ZAPOŠLJAVANJE VANZEMALJACA

... ja i žena mi mitra smo samostalni poljoprivredni proizvođači djeca su nam kako bi reko samostalni posmatrači na birou za nezaposlene stalno trubim u uvo da mi djecu ne zapuste kod mene brate ima posla od jutra do sutra da se pretrgneš radeći a oni nezaposleni na birou
ne dade mi davo mira to reče i osta živ uputiše mene iz tog biroa na druga vrata ne znam jadan čitati tu se neka mladarija okupila rekoše tu ti je zeleni plan počeah se iza uva i poluglasno sebi u jedra prozborih zeleni plan zelen sam ja za to
u sobi me dočekah sjedeći reko im poslo me taj i taj iz biroa oni meni tako i tako
... vratio sam se kući mitra ispružila svečetri kaže odmara kosti velim joj da ti se izjadam čini mi se da ću odmoriti i dušu i kosti bio sam tu i tu oće nas uplaniti zadruga će nas uplaniti daće nam to i to izići u susret samo mi njima moramo nanoge uplaniti su nas dvoje nekoliko kraviča i djecu kao ne trebaju se više javljati na biro našli su im poso u čaćinom zelenom planu u kruh će zaradivati njih devet biće to prava firma jest da nije državna plaća sad su kooperanti sa čaćom i sa zadrugom.
... malo pomalo vrijeme odmicalo mislio sam zakopitiće se nešto ali jest vruga u zadruzi ubrzo prinudna uprava vještak nisam dobio a ono dubra što suimali podjeliše međusobno sad

čiste svoju avliju mene je svaki belaj pratio izdala zadruga izdala zemlja gladna godina nema se pa nema mene snaga izdaje ono radnika - sinova što mi ih biro uputi neće ni za drvo ni za kamen kažu čaća mi ćemo trbuhom za kruhom preko bijela svijeta kad nas nisi mogo hraniti što si nas gomilo-pravio prodaj blago i imanje daj nam pare u ruke nisam uspio ni trepunti ubjediše me evo kako čuli da će giavešine donijeti nekakav zakon pa će svako sebi moći kupiti radno mjesto povjerovah dadoh im pare i o oni odoše u svijet pišu da će oni vanzemaljci kad se vrate sebi kupiti radno mjesto i da se bog te znao neka mala privreda podiže na onoj maloj ledini što sam je državi predo ovako završavaju pismo čaća naculi četvore uši i dobro čuj kad će taj zakon a valjda će neka rupa u njemu biti pa ćemo i tebe uvući
eto ti mog života i mog jada najprije mi zadruga obećanje dade pa izdade sinovi mi uzeše i ono malo ispod nokta oće malu privredu i fabriku ode moj agrar
djeca se uhljebila i kažu čaća od nas vanzemaljaca juga očekuje puno i uzda se u marke
devet sinova - devet pisama svake treće hefte skidam sa svakog marke i presujem - da se nade kakva su vremena možda - će marke trebati i za onih nekoliko stopa zemlje ako se bude išlo na onaj svijet.
Vojin TRIVUNOVIĆ

Himzo SKORUPAN

POSTSKRIPTUM

VALJDA

Na posljednjoj sjednici Društveno-političkog vijeća Skupštine opštine Banjaluka najviše riječi je bilo o ispitivanju porijekla imovine. Tom prilikom je rečeno da su u Banjaluci, u odnosu na druge gradove, na tom planu učinjeni samo početni koraci.
Ne čekaju, valjda, u Banjaluci da inflacija učini svoje i sa onima koji su se protivzakonito obogatili.

ZNANJE

U svega desetak dana u Prijedoru su se bile pojavile dvije cijene mesa. Nakon što je IMPRO bio povećao cijenu mesa za 30 posto, inspekcijaska služba je tucijenu vratila na onu s početka ovoga mjeseca.
Ima „potrošača“ koji ne znaju ni pošto je bilo meso prije vraćanja na staru cijenu!

STATISTIKA

Prosječan lični dohodak na području opštine Bosanski Novi u prvih pet mjeseci ove godine iznosio je 23.400 dinara: u privredi 22.415, a u vanprivredi 29.866.
Da su oni izvan privrede imali veći lični dohodak, bolje bi bilo i onima u privredi: imali bi bolji prosjek.

PEGLA

kako stoji nasred sobe i histeričo urla, a u uglu je gorila velika gomila hlača i košulja. Dohvatio sam aparat za gašenje požara i nekako uspio daugasim vatru. Na hrpi pepela stajala je pegla.
— Šta se desilo? - upitao sam.
— Ne shvatam, ništa ne shvatam - ponavljala je odsutno. Pogledao sam malo bolje. Pegla nije bila uključena. Kako je onda moguće...
— To je zato što pušiš dok peglaš - viknuo sam na ženu - sigurno ti je sinoć ispao žar koji je tinjao cijelu noć i jutros je buknuo.
— Ne shvatam - i dalje je ponavljala.
Morali smo da prodamo vikendicu da bi platili toliko upropaštene robe, ali to bi nekako i preživjeli da idućih dana nije počela serija požara. Nisam znao šta da radim i počeo sam da vjerujem u duhove i natprirodne sile. Žena je rasporedila ispeglanu robu po cijeloj kući i sve svoje pegle dobro zaključavala u metalnu kutiju, ali ništa nije pomoglo. Požari su izbijali gotovo istovremeno na raznim mjestima. Mušterija smo imali sve manje. Prvo su nas napustili oni koji su imali nešto iz inostranstva, što nikakve pare nisu mogle nadoknaditi, a zatim i oni sa domaćom robom. Još je poneko donosio stare hlače, najviše u nadi da će ih ona progorjeti i platiti mu nove.
Da bi nadoknadili štetu za tu silnu robu, rasprodali smo skoro sve što smo imali i zadužili se do guše. A ona sam sasvim slučajno otkrio uzrok svih tih požara. Nikakvi duhovi niti natprirodne sile nisu bile u pitanju već unutrašnji neprijatelj, naša kćerka. Naša slička mala kćerkica, koja je voljela da se igra s peglom tako što bi je uključila, pritisla na hlače i onda gledala kako se polako pravi rupa na njima, a kada bi liznuli prvi plamčići isključivala bi je i odlazila u potragu za nekim materijalom. U tu svrhu sakrila je jednu staru maminu peglu na koju smo mi potpuno zaboravili i čuvala je među svojim igračkama. Htio sam da je prebijem kada sam to otkrio, ali žena me je spriječila.
— Šta ti je, čovče - izderala se na mene - znaš da nije pedagoški tući dijete. Ostaće joj zbog toga traume iz djetinjstva.
Polako me je smirivala i na kraju sam popustio i kćerku sam samo blagoukorio. Nikada više ništa nije zapalila iako ne znam da li je to zbog mog ukora ili zbog toga što nije imala šta da upali. Mušterija više nismo imali, sobe su nam bile prazne jer smo sve rasprodali, gušili smo se u dugovima, ali valjaće je da smo ipak uhvatili našeg unutrašnjeg neprijatelja i da nam je bar kuća ostala čitava iako malo nagorena.

Dragan KESIĆ

PISMO REDAKCIJI

Uredniče zdravo!
Navikao sam da mi razni početnici krađu priloge koji su već objavljeni u raznim listovima. Obično ne reagujem, ali ovog puta moram Vas upozoriti na druga Zorana Čukića. Prepisuje tuđe stvari od riječi do riječi. Evo u jednom od posljednjih brojeva uzeo je tri moja aforizma, a i ostali nisu njegov! Sa srdačnim pozdravom.

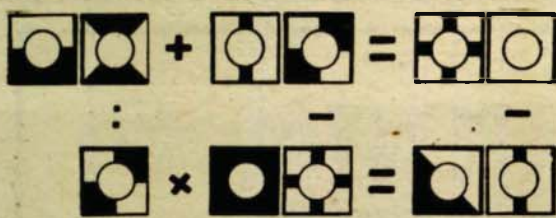
Borislav MITROVIĆ

- Opšte je uvjerenje da se žene lako skidaju: birajmo onda njih na funkcije.
- Narod je samokritičan: kritikuje narodnu vlast.
- Ako su teškoće trenutne zašto ih prenosimo sa koljena na koljeno.
- Naša sadašnjost obiluje borbama za ljepšu prošlost.
- U memoarima vas nije izdalo junaštvo, već pamćenje!

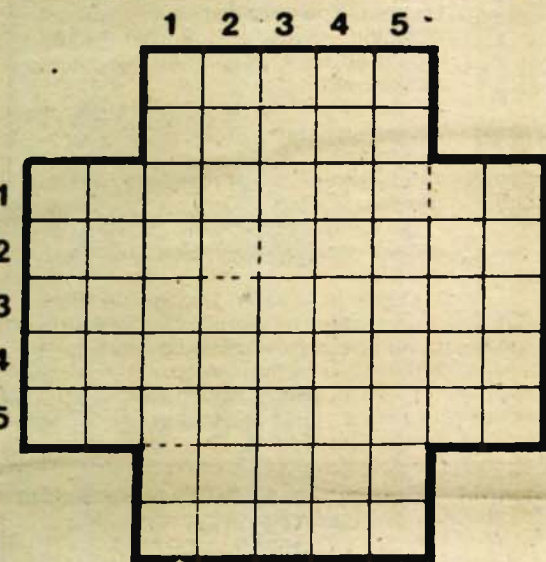
Zoran ČUKIĆ

Druže Mitroviću, morate priznati da Z. Čukić na neobičan način odaje priznanje kvalitetu Vaših aforizama. Ukoliko se drug Čukić možda šalio, očekujemo da nama i čitaocima objasni svoj, doduše ne naročito originalan, smisao za humor.

Urednik

Gornje simbole treba zamijeniti određenim znamenka-
ma, ali tako da računске operacije u vodoravnim i us-
pravnim kolonama izađu tačne. Isti simbol je uvijek ista
znamenka, a u upotrebi su sve 4 računске operacije!

ČAROBNI LIK SA SLIKOM

KLA, NIK, NJA, NJA, NJE, PLA, PRI, RA, RA, SA, SE, SI,
SO, STVO, TAR, TI, VAT, VIĆ.

VODORAVNO I USPRAVNO: 1. Sagibati glavu ili gornji
dio tijela kao znak poštovanja, pozdrava i sl., 2. Ime i
prezime naše mlade filmske glumice (na slici gore) do-
bitnice specijalnog priznanja na nedavnom Veneci-
janskom filmskom festivalu za ulogu u Draškovićevu os-
tvarenju „Život je lep“, 3. Dobro prodavanje robe, 4.
Zemljoradnja, 5. Zanatlija koji nije udružio svoj rad.

ŠEST RUŽA

	RIMSKI VOJSKO- VOĐA, GREGOR VII. IJE	ŽITELJI LUKE GRUŽ KOL DUBROV- NIKA	NAŠA Poznata OPERAKA PJEVA- ČICA	GRAD U TURSKOJ	RANO VOĆE ILL POVRĆE
ZEMLJIŠ- NI ODNOSI, POLJOP- PRIVREDA					
GNJEŽNA LOPTA					
NEUGLE- DAN, RUGOBAK					
ŽITELJI OTOKA IŽA U JADRANU					
POKLO- PAC, ZA- KLOPAC					
LIČNA ZAMJENI- CA U SREDNJE- M RODU				ČEPKA- NJE (mn)	GORSKE NIMFE U GRČKOJ MITOLOG.
"LISAST" PAS, LISKONJA					

	SLOJ AT- MOSFERE IZNAD 10 km.	DAVANJE (mn)	BAGER, DLIBODER	KOMPOZI- TOR GRID	MANJA VOJNA JEDINICA	FUDBALI- SKI KLUB IZ NIKO- ZIJE	VOLUMEN	ANTIČKI GRAD U M. AZLIJI (Ips)	AUSTRI- JA	PRASA NAGLO GUTANJE (mn)
EPOVI									VJEDA	SLAVINE DINAR
PRILOG SLIJEDE- ĆI TRAG							POMOĆ, OSLONAČ OSOBITO MORALNI			INSEKT ŠTO NA- PADA STOKU ZEMLJIŠ- KNJIGE
POKRAJ- NA U S R NJ				DOBOJ RIJEKA			SLAVON- SKI BROD ALT			
SUPLJI- KAVI ŽENSKI RUČNI RAD					OPSKRB- LJENOST ORUŽJEM LJEPILO					
TOLITI ŽEB							BORETI ZEMLJA, DRŽAVA (mn)			ŠKARE
PRVI ČI- LEANSKI PJESNIK, PEDRO DE				UJAK NOJEVA LABA			FUDBALER KOVACE- VIĆ OPŠTINS- KO PODR. (mn)			SUPARNI
POSUDA ZA SALATU								VRSTA PAPIGE PRITOKA OBA		
FLUOR		OMLADIN- SKI RU- KOMETNI KLUB				OSOBA O KOJON SE NEKO BRINE GO				
ERBIJ				OREČANA ZEMLJA PO BIBLI 3,14...					GRANICA SPORTSKI FUNKCIO- NER AVELANŽ	
RUMU- NIJA			OTOK U JADRANU							1. SLOVO STARO- SLAVEN, AZBUKE
SUPROTNI VEZNIK					OGULIN		GLUMICA AREPINA			EVO, ETOM

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13						14					
15					16						
17					18					19	
20				21						22	
23			24							25	
		26								27	
28	29									30	
31										32	

UKRŠTENICA

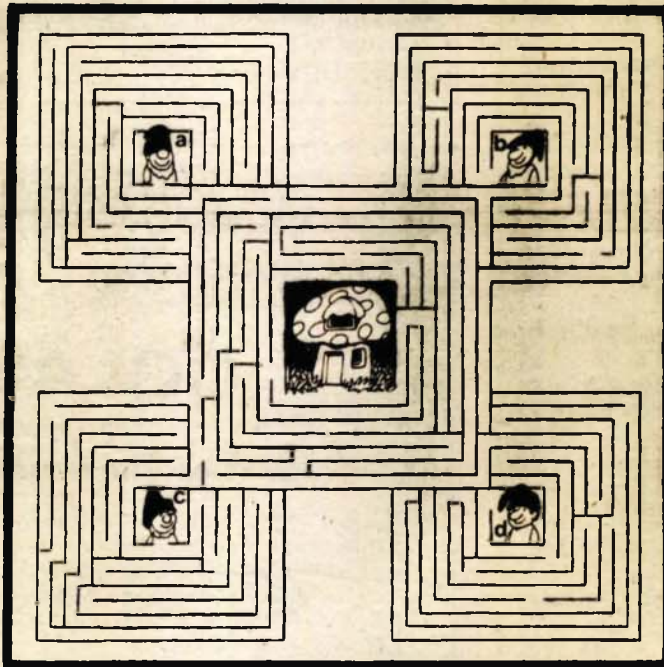
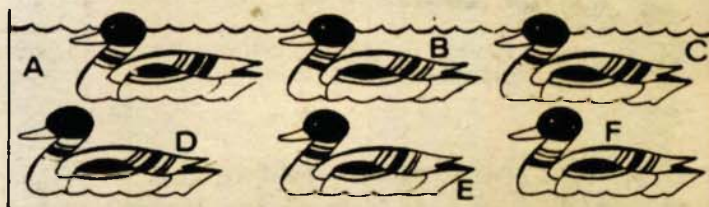
VODORAVNO: 1. Gora, 7. Ratarsko oruđe kojim se okopa, 13. Zemljoradnja, 14. Konzerva, 15. Omotati, 16. Vršak kugle, 17. Ime pjevačice Kovačić, 18. Model nečega, prethodni obrazac, 19. Rijeka u sjev. Italiji, 20. Veliko vremensko razdoblje, 21. Noćni lokal s muzikom, 22. Žetelačko oruđe, 23. Hemijski simbol za titan, 24. Ime španske pjevačice i blumice Montijel, 25. Talijanski fudbalski klub, 26. Stričeva žena, 27. Glavni grad Kanade, 28. Malena varnica, 30. Ime banjalučkog kajakaša Ibrahimbegovića, 31. Interes na novac, 32. Dio automobila, s prednje ili stražnje strane (mn.).

USPRAVNO: 1. Saobraćajac, 2. Posuda za umivanje, 3. Glavni grad Grčke, 4. Šav na ženskoj čarapi (mn.), 5. Veliko sjeverno-američko jezero, 6. Auto-oznaka za Niš, 7. Žensko ime, 8. Paketi, 9. Tetka, 10. Naša naftna industrija, 11. Košarkaški klub (skr.), 12. Avioni, 14. Stariji slovenački skijaš, Petar, 16. Francuska glumica, Ana, 18. Rijeka u Bugarskoj, 19. Smjer, 21. Ruda barija, 22. Spavati (pjesn.), 24. Mjesto u Italiji, 25. Prebivalište, 26. Savez komunisti Makedonije (skr.), 27. Staro žensko ime, 29. Prijedlog, 30. Auto-oznaka za Zrenjanin.

D. Marković

PATKE

SAMO DVIJE OD 6 PATA-
KA SU POTPUNO IDEN-
TIČNE. MOŽETE LI, UP-
OREĐUJUĆI SITNE DET-
ALJE, PRONAĆI KOJE
SU TO DVIJE PATKE?

LABIRINT

KOJI ĆE OD ČETIRI PATULJKA, U RAZLIČITIM
KRAJEVIMA LABIRINTA, PRONACI PRAVI PUT DO
KUĆICE — GLJIVE U SREDINI? SAMO JEDAN OD
NJIH IMA „OTVOREN“ PUT, PA MU POMOŽITE?

ILUSTROVANI SPORTSKI
ANAGRAM

ISKRE BORBE

(M. Glibo)

Dana 19. oktobra 1985. g. navršava se šest mjeseci od smrti naše drage i plemenite tete

VUKOSAVE BOGUNOVIĆ, rođene GARIĆ

Tog dana posjetićemo njen grob i okititi ga cvijećem.
PRIJATELJI IZ UDRUŽENJA DISTROFIČARA BANJALUKA

Dana 21. oktobra 1985. godine navršava se godina dana od smrti naše drage supruge, majke i bake

MARTINE — DARE ĐEVENICA

Tim povodom dana 20. oktobra 1985. godine posjetićemo njen grob i položiti cvijeće.
PORODICA 0962841

Tužnim srcem javljamo svoj rodbini, prijateljima i poznanicima da je naš dragi

JOVO (OBRADA) SUŠIĆ

Iznenada preminuo dana 17. oktobra 1985. godine u 57. godini života. Sahrana će se obaviti u subotu, 19. oktobra 1985. godine, u 14. sati na Novom groblju u Banjaluci.

OŽALOŠĆENI: sestra NADA, zet JURE, nećak SAŠA, braća, sestre, ujac, tetke i ostala rodbina i prijatelji

062876

ZAHVALNICA

Povodom iznenadne smrti naše drage majke, sestre, svekrve, punice, bake i prabake

ŠTEFANIJE ŠAGADIN

izražavamo duboku zahvalnost svim rođacima, kumovima, prijateljima, komšijama i znancima koji su nam pomogli u teškim trenucima i izrazili saučestje. Posebnu zahvalnost izražavamo dr. Eugeniju Pavlešinu i g. Ivanu Barščevskom na toplim oproštajnim govorima. Svoju zahvalnost upućujemo KUD-u „Taras Ševčenko“, RO „Krajinapre-

mjer“, RO „Mljekarska industrija“, „Rudi Čajavec“ RO EPU i RO EM RZZS, te svima koji su ukrasili odar pokojnice vijencima i cvijećem i pomogli nam u teškim trenucima ispratitvi našu dragu pokojnicu na vječni počinak.

Obitelj ŠAGADIN 062851

TVORNICI OBUČE DERVENTA RZ ZAJEDNIČKI POSLOVI

Komisija za radne odnose RZ Zajednički poslovi objavljuje

OGLAS

za prijem radnika radi obavljanja poslova i radnih zadataka na neodređeno vrijeme

1. Radnik obezbjeđenja (noćni čuvar) 4 - izvršilaca

Osim opštih uslova predviđenih zakonom, kandidati treba da ispunjavaju i posebne uslove:
- KV/NSS,
- da su muškog pola,
- regulisana vojna obaveza,
- saglasnost Komiteta za ONO i DSZ Tvornice obuče Derventa za obavljanje navedenih poslova,
- pod istim uslovima prednost imaju kandidati sa položenim vatrogasnim ispitom.

Uz prijavu na oglas kandidati su dužni dostaviti sljedeće dokumente koji služe kao dokaz o ispunjavanju traženih uslova:

- diplomu ili svjedočanstvo o završenoj školi
- rodni list,
- uvjerenje o položenom vatrogasnom ispitu.

Svi kandidati podliježu provjeri podataka vezanoj za nošenje službenog oružja.

Oglas je otvoren 8 dana od dana objavljivanja u dnevnom listu. Nepotpune i neblagovremene prijave neće biti uzete u razmatranje.

Prijave prima Kadrovska služba Tvorница obuče Derventa, Tvornička broj 6, Derventa.

MUZEJ BOSANSKE KRAJINE BANJALUKA

Na osnovu odluke Zbora radnika Muzeja Bosanske krajine Banjaluka: 01-385/1-85 od 21.06.1985. godine i Odluke broj: 01-517/1-85 od 3.10.1985. godine, Komisija za radne odnose Muzeja raspisuje

OGLAS

Za prijem radnika u radni odnos na neodređeno vrijeme, na poslove i radne zadatke:

1. PREPARATOR ZA DRVO — PRIPRAVNIK - 1 izvršilac.
2. PREPARATOR ZA TEKSTIL, PAPIR I KOŽU - 1 izvršilac.

Pored opštih uslova predviđenih zakonom, kandidati treba da ispunjavaju i posebne uslove:

Pod red. br. 1. - SSS - škola usmjerenog obrazovanja za drvoprerađivače ili KV - radnik sa položenim preparatorskim ispitom.

Pod red. br. 2. - SSS - škola za tekstilne tehničare ili SSS - škola za likovne tehničare ili KV - radnik tekstilne struke i 6 mjeseci radnog iskustva u struci.

Prijavljeni kandidati pod red. br. 2. podliježu provjeri radnih i stručnih sposobnosti.

Uz prijavu na oglas potrebno je dostaviti sljedeće dokumente u originalu, ovjerenom prepisu ili fotokopiji:

- svjedočanstvo o završenoj školi,
- ljekarsko uvjerenje o radnoj sposobnosti,
- izvod iz matične knjige rođenih,
- potvrdu o radnom iskustvu (za poslove pod red. br. 2.)

Oglas ostaje otvoren 8 dana od dana objavljivanja u listu „Glas“.

Prijave sa potrebnim dokazima o ispunjavanju traženih uslova dostaviti na adresu: MUZEJ BOSANSKE KRAJINE — BANJALUKA, Ul. Vuka Karadžića b.b.

Nepotpune i neblagovremene prijave neće se uzimati u razmatranje.

KOMISIJA ZA RADNE ODNOSI

UNICEP — INCEL - Radna organizacija Industrija celuloze, papira i vlakna Banja Luka

OOUR Energana

Radnički savjet - raspisuje

KONKURS

za izbor radnika na reizborne poslove - bez ograničenja ponovnog izbora
- na neodređeno vrijeme za obavljanje poslova i radnih zadataka

ORGANIZACIJA PRIPREME POSLOVA MAŠINSKE SLUŽBE - VSS - 1 radnik

Kandidat treba da ispunjava opšte uslove za zasnivanje radnog odnosa utvrđene Zakonom i posebne uslove:

- da ima završen mašinski fakultet i 2 godine radnog iskustva.

Molba i dokazi o ispunjenju uslova konkursa dostavljaju se Konkursnoj komisiji OOUR-a Energana - putem Kadrovske službe - RO INCEL Banja Luka, Medeno polje bb.

Nepotpune i neblagovremene molbe neće se razmatrati.

KONKURS JE OTVOREN 15 DANA.

SOUR „RUDI ČAJAVEC“ RO PROFESIONALNA ELEKTRONIKA RZ KONTROLE KVALITETA I POUZDANOSTI BANJALUKA

Na osnovu odluke Komisije za radne odnose RZ Kontrola kvaliteta i pouzdanosti, raspisuje

OGLAS

za popunu sljedećih poslova i radnih zadataka

1. POSLOVI TEHNIČKOG CRTAČA, 1 radnik

Uslovi: - KV radnik sa završenom industrijskom školom, - 6 mjeseci radnog iskustva.

Radni odnos se zasniva na neodređeno vrijeme. Izbor kandidata izvršiće se u skladu sa propisima iz oblasti ONO i DSZ kojima su utvrđeni posebni uslovi za rad u namjenskoj proizvodnji.

Uz prijavu priložiti foto-kopiju diplome, dokaz o radnom iskustvu.

Prijave dostaviti putem pošte na adresu: SOUR „RUDI ČAJAVEC“ RO PROFESIONALNA ELEKTRONIKA, Kadrovska služba, 78000 BANJALUKA, Ul. braće Pavlića 23 A.

Rok trajanja oglasa je 8 dana od prvog narednog dana od dana objavljivanja.

„AUTOSERVIS“ OOUR „CENTAR — SERVIS“ BANJALUKA, objavljuje

OGLAS

za popunu poslova i radnih zadataka

1. KV III VKV AUTO—LAKIRER s najmanje jednom godinom radnog iskustva, izvršilaca 1

Oglas je otvoren 8 dana od dana objavljivanja. Prijave sa dokazima dostavljati na adresu OOUR-a, Jukićeva 11. Nepotpune i neblagovremene prijave se neće razmatrati.

Na osnovu člana 28. Statuta Radne zajednice zbor radnika Radne zajednice SOUR-a „Krajinatrans“ Banjaluka raspisuje

OGLAS

za prijem radnika za poslove i radne zadatke kontrolora u Radnoj zajednici SOUR-a „Krajinatrans“ Banjaluka

1. Kontrolor u javnom drumskom saobraćaju — 1 izvršilac

Uslovi:

- viša škola saobraćajnog smjera sa 1 godinom radnog iskustva.
- položen vozački ispit „B“ kategorije.

Kandidati su dužni da uz prijavu na oglas prilože dokaz o završenoj školskoj spremi i dokaz o radnom iskustvu.

Oglas ostaje otvoren 8 dana od dana objavljivanja, a prijave sa dokumentima slati na adresu:

Radna zajednica SOUR-a „Krajinatrans“ Banjaluka Beneševa 14.

BANJALUČANKE, ISKORISTITE PRILIKU DA NA JESENJEM VAŠARU PO REKLAMNOJ CIJENI

KUPITE BUNDE OD VJEŠTAČKOG KRZNA NA ŠTANDU

MIODRAGA STOJŠIĆA. 06 2870

1-2

